

קונטרס

משוש חתן על כלה

כמאה"כ (ישעי' ס"ב ה') 'ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך'
ופירש הרד"ק: 'ומשוש חתן על כלה' בימי חופתה שהוא נקרא חתן
והיא כלה ואז הוא הששון והשמחה ביניהם יותר כי אז הם בחידושה
כן יהיה שמחת אלהיך עליך כל הימים

בענין אירוסין ונישואין ושמחת חתן וכלה

בדרך הפשט שוה לכל נפש עם מעט פנימיות המיוסד
על יסודות הסוד ובהערות מובא עוד מעט מהפרד"ם
ומכוונת רבינו האריז"ל ומרן הרש"ש ז"ל

מהדו"ת עם הרבה הוספות

נערך ונכתב עם הוספות לרגל שמחת נישואי בתי
עם חתני המופלג בתורה ויר"ש חיים דוב ני"ן
בן מחותני ידי"נ הרה"ח בנימין זיכערמאן שליט"א
לזכותם ולהצלחת בנין ביתם שיזכו לבית מלא ברכת ה'
ודורות ישרים מכורכים צדיקים וחסידים תלמידי חכמים
יראים ושלמים בשמחה ובטוב לבב מרוב כל

י' אלול תשפ"א

התודה והברכה לידי"נ הרה"ח המופלג וכו' ריד"ט על שהואיל בטוב לבו להקדיש מזמנו
ולעבור על כל הקונטרס ולהגיה ולתקן ולהוסיף כיד ה' הטובה עליו
וגם הוסיף כו"כ חידושים נפלאים מדיליה והוכנסו בקונטרס בשם 'הגהה מח"א'
ויהא רעוא שיתברך ממקור הברכה ויזכה לכל השפעות הטובות בבני חיי ומזוני רויחי
וסייעתא דשמיא בכל מילי דמיטב ברוח ובגשם ונחת דקדושה מכל יוצ"ח
וברכה מרובה עד בלי די

ניתן להשיג אצל משפחת ארלנגר
רח' אלפנדררי 31 ירושלים עיה"ק ת"ן
טל' 02-5375080

בענין אירוסין ונישואין ושמחת חתן וכלה

תוכן הענינים

- א. גודל מעלת יום החופה ועוצם טהרת החתן והכלה כיום הכיפורים
- ב. החופה היא הנחת אבן הפינה ויסוד בנין הבית שהוא בית מקדש מעט ששורה בו השכינה הקדושה
- ג. מעלת מצות שמחת חתן וכלה לסייע להם להקים את הבית מתוך שמחה של מצוה
- ד. השמחה והדבקות הם ענפי אהבת ה' וזה גודל מעלת שמחה של מצוה
- ה. ברכת אירוסין היא ברכה כוללת על קדושת הנישואין של כל חיי החתן והכלה
- ו. ענין הקידושין הוא המשכת קדושה עליונה לכלה
- ז. מעלת קידושין בטבעת מרובעת שהוא הותם ושמירה הניתן לכלה
- ח. ענין שבירת הכוס אחרי הקידושין ונתינת אפר מקלה בראש החתן
- ט. ענין החופה הוא עליית החתן והכלה להיכל העליון לקבל כח הנישואין
- י. שבע ברכות הנישואים הם שורש בנין החתן והכלה ובהם נמשך שפע עליון לנשמתם
- יא. ברכה ראשונה – בורא פרי הגפן
- יב. ברכה שניה – שהכל ברכה לכבודו
- יג. ברכה שלישית – יוצר האדם
- יד. ברכה רביעית – אשר יצר את האדם בצלמו
- טו. ברכה חמישית – שוש תשיש

- טז.** ברכה שישית – שמח תשמה
- יז.** ברכה שביעית – אשר ברא
- יח.** שבע ברכות כנגד תפלת שמונה עשרה
- יט.** גודל הפלגת חז"ל במעלת הריקודין בשמחת חתן וכלה
- כ.** ענין הריקודים הוא הגבהת הרגלים על ידי הלב בסוד 'נשא לבו את רגליו'
- כא.** סוד הריקוד בענפי הדסים כנגד הלב ליחד המדות בקו האמצעי
- כב.** עבודת ר' אחא להגביה את השכינה ולעורר המדרגה של אשת חיל עטרת בעלה
- כג.** כיצד מרקדין לפני הכלה
- כד.** עבודת הצדיקים במצוה טאנין עולה למעלה ראש
- [נספח] בענין מנהג ישראל שהכלה שולחת הטלית להחתן
- ליקוט מספר 'זוהר חי' להגה"ק מקמארנא זי"ע בענין חופה וברכות חתנים

א. גודל מעלת יום החופה ועוצם טהרת החתן והכלה כיום

הכיפורים

כתב בשל"ה הק' (שער האותיות אות ק'): וצריכין החתן והכלה להתקדש עצמן במאוד מאוד בהכנסם לחופה. ראשית דבר נודע מה שאמרו רז"ל (ירושלמי ביכורים פ"ג ה"ג) הקב"ה מוחל להם עונותם, על כן יעשו תשובה ביום קודם החופה, כי נהגו בכל ישראל שמתעניין. ויתעוררו מאוד בתשובה ויפשפשו במעשיהם מיום הולדם עד היום הזה, ויתוודו ויבקשו מחילה וסליחה וכפרה מהשם יתברך, ויהיו מודים ועוזבים, ויתחרטו חרטה גמורה בשברון לב, ויעשו הסכמה חזקה מהיום והלאה לעבוד את ה' באמת ובתמים ולהיותם קדושים וטהורים וכו'. ואחר כך יכנסו לחופה, ויתפללו שהקדוש ברוך הוא ישרה שכינה ביניהם, וכמו שארז"ל (סוטה י"ז ע"א), איש ואשה שכינה ביניהם וכו'. וכשבא החתן לקדש את הכלה יאמר, הנני באתי לקיים מצות קדושין כאשר צוותה התורה לשם יחוד וכו', ויחשוב בפסוק כי קדוש אני יהו"ה אלהיכם, כי אנחנו תלויים בשמו הגדול, ולסוד הקדושים רומזים לשם יהו"ה, עכ"ל.

הנה מבואר בזה גודל מעלת יום החופה שבו זוכים החתן והכלה לעלות ולהתעלות ולזכות למחילת עוונות כיום הכיפורים, ונשפע עליהם לובן עליון לטהר אותם ולרומם אותם ולהיות כתינוק שנולד נקי וזך לגמרי [ונרמוז ענין זה בבגדי לבן שלובשים בעת החופה המראה על ליבון העוונות כמו ביום הכיפורים], וכל זה כדי שיוכלו להכנס לחופתם בתכלית השלמות, ולהתחיל חיים חדשים קדושים וטהורים ברוממות עילאה, ולא יהיה עליהם שום קיטרוג ושום עיכוב לייסד את ביתם בטהרה גדולה.

והנה כאשר נכנסים לחופתם עולים עוד במעלה יתרה, כי אז עולים למדרגת מלך כמש"א חז"ל (פרקי דר"א פט"ז)^א חתן דומה למלך, ואם

מה המלך לובש בגדי כבוד, כך החתן לובש בגדי כבוד. מה המלך שמחה ומשתה לפניו כל הימים, כך החתן שמחה ומשתה לפניו כל

^אזו"ל פרקי דר"א שם: החתן דומה למלך, מה המלך הכל מקלסין אותו שבעת ימי המשתה, כך חתן הכל מקלסין אותו שבעת ימי המשתה.

החתן דומה למלך הרי גם הכלה דומה למלכה (וכמ"ש המהר"ל בחידושי אגדות ב"ק ל"ב ע"ב עיי"ש) והרבה יש להתבונן ולהאריך בגודל מעלת החתן והכלה ומעלת המשמחם שהוא נעשה כשושבין המסייע להם

שמ"ב) דאיכא אופנים דחתן שמת לו מת, מכניסין את החתן והכלה לחופה, ונוהג שבעת ימי המשתה, ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות. ומבואר בש"ך שם בשם הרמב"ן דבז' ימי המשתה מותר בגיהוץ ותספורת דחתן דומה למלך, ומלך ביופיו תחזינה עיניך, יעו"ש. והרי כל הסימן שם איירי גם לענין כלה, ומדלא חילקו בזה כלל, מבואר דגם הכלה דומה למלך וכדברי מהר"ל הנ"ל, וצל"ע.

ושו"ר ביש"ש (פ"ב דכתובות סימן ד') דנראה להדיא דסבירא ליה שגם הכלה דומה למלך ומהאי טעמא השושבינים ההולכים עם הכלה לא יעברו לפני המת, ולשיטתו אזיל שם (בפ"ק דכתובות סימן י"ב) שכתב וז"ל: וגם אסור במלאכה, הוא והיא, כל אותן ימי השמחה, כאשר כתב הרמב"ם (הל' אישות פ"י הי"ב) והוא מפרקי דר"א פט"ז, עכ"ל. והרי בפדר"א כתב לאסור במלאכה להחתן משום שדומה למלך, ומזה למד היש"ש בפשיטות שגם הכלה אסורה מהאי טעמא, והרי זה כדעת המהר"ל שגם הכלה דומה למלך.

שבעת ימים. מה המלך אינו יוצא לשוק לבדו, כך החתן אינו יוצא לשוק לבדו. מה המלך פניו מאירות כאור החמה, כך חתן פניו מאירות כאור החמה שנאמר והוא כחתן יוצא מחופתו, עכ"ל.

הערת ח"א. דברי המהר"ל שגם הכלה דומה למלך כמו החתן, הוא חידוש, דהנה בפרקי דר"א הנ"ל כתב בן לענין החתן, ומנא ליה דגם הכלה כן. ועוד דהנה קיי"ל בשו"ע (אהע"ז סימן ס"ד ס"א) דחתן אסור במלאכה כל שבעת ימי המשתה, ועיקר הטעם הוא משום דדומה למלך, וכמ"ש שם בחלקת מחוקק (סק"ב) דלכן לא מנחי מחילתה על זה, ונראה בעליל מלשון הפוסקים שם דרק בחתן אמרינן כן, והיינו משום דרק החתן דומה למלך ולא הכלה, ויעויין בספר מנחת פתים למהר"מ אריק (שם סימן ס"ד) שכתב דמהאי טעמא נראה בדברי הראשונים והפוסקים דהכלה אינה אסורה במלאכה, כיון דלא נאמר בה דדומה למלך. ולכאורה לדברי המהר"ל תיאסר גם הכלה במלאכה, ונמצא שיש נפ"מ להלכה מענין זה.

אמנם יש להביא ראיה לאידך גיסא, דהנה קיי"ל בטוש"ע (יו"ד סי'

לשמוח בשמחת ביתם וכאלו בנה חורבה אחת מחורבות ירושלים עיה"ק כמו שאמרו חז"ל.

ב. החופה היא הנחת אבן הפינה ויסוד בנין הבית שהוא בית

מקדש מעט ששורה בו השכינה הקדושה

והענין הוא, דהקדושה הגדולה ביותר שיש לכלל ישראל בעולם הזה, הוא קדושת שמחת בנין הבית היהודי בדרך הקדושה והטהרה, כי על ידי זה מעלים את כל עניני העולם הזה להיות כלים לעבודת ה', ולהשתמש עם שמחת חיי הנישואין לגדל דור חדש של עובדי ה' אשר הוא יסוד כל המשך הדורות, והכל תלוי כפי רוממות הנחת אבן הפינה הראשונה של הבית שהוא הנעשה בעת כניסתם לחופה, כי סוף מעשה במחשבה תחילה, וכל תכלית חייהם תלויה עתה בתחילת המחשבה שהוא אבן הפינה המונח עתה כיסוד לבנין ביתם. וכפי שמכינים עצמם החתן והכלה וקובעים בדעתם את המטרה בבנין ביתם, עם השתוקקות ושאיפות גדולות לעשות רצונו יתברך בלב שלם ובנפש חפצה, כך משפיעים להם מן השמים מתחילת חייהם סיוע עליון להצליח לגשם את שאיפותיהם הטהורות, וכל מה שנעשה בהמשך החיים הוא על דעת המחשבה הראשונה והרצון הטוב שקובעים החתן והכלה בדעתם ביום החופה. וכתוב בזוהר הק' (פינחס רי"ט ע"ב) שבאים הדורות הקודמים מגן עדן העליון ויורדים למטה בעת החופה, וי"ל שכל זה הוא לסייע לחתן ולכלה לבנות ביתם להמשך הדורות כראוי.

והנה כל בית בישראל הוא כמו בית מקדש מעט, וכמאמרם ז"ל (סוטה י"ז ע"א) איש ואשה זכו שכינה ביניהם, והרי השכינה שורה בבית הישראלי כאשר זוכים לבנות אותו בדרך ישרה וברצון טוב שיהיה מקום

שמבואר באריז"ל שמקבלים כח המ"ן ומוחין דפנים מאבא ואימא, ונכלל בזה ענין ירידת הדורות הקודמים שהם ממשיכים כח היחוד לחתן ולכלה.

¹ ועיין להלן אות ט' שביארנו ענין הדורות הקודמים היורדים מגן עדן בשעת החופה, שהוא בכלל ענין היחוד העליון הנמשך לחתן ולכלה למעלה במקום היכלא דאוי"א,

להשראת השכינה, והוא יסוד לגדל דורות ישרים לעבודתו יתברך שמו, והרי זה כדוגמת המשכן והמקדש שהיתה השכינה שורה בו בכל עת. וכמאמרם ז"ל (בראשית רבה ס' ט"ז) על שרה ורבקה אמותינו שהיה תמיד הענן קשור על האהל, שהוא מרמז על השראת השכינה הקדושה כמו שפירש המהר"ל (גור אריה בראשית כ"ד ס"ז).

ג. מעלת מצות שמחת חתן וכלה לסייע להם להקים את הבית

מתוך שמחה של מצוה

ולצורך תפקיד קדוש ונעלה זה שהוא בנין הבית הישראלי, צריך הרבה סיוע ועזר וכה, ולכן מצוה על כל הקרובים והידידים לבוא ולהשתתף ולסייע בשמחת חתן וכלה בעת כניסתם לחופה, ולרומם אותם בגודל מעלתם, ולהשתתף עם השמחה הגדולה של בנין בית בישראל, והפליגו חז"ל (ברכות ו' ע"ב) ואמרו כל המשמח חתן וכלה כאילו בנה חורבה אחת מחורבות ירושלים, כי ענין חורבן ירושלים היה מחמת הסתלקות השכינה הקדושה מבית המקדש, שהוא ענין הגלות של כלל ישראל, ולהיות שכל בנין בית בישראל הוא בית מקדש מעט, הרי שנבנה בכל בית עוד חורבה מחורבות ירושלים, וזה ודאי מקרב את הגאולה השלמה כאשר ממשיכים את השראת השכינה בישראל בכל בית נוסף שנבנה בקדושה, וכבר אמרו חז"ל (שבת ל' ע"ב) אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה.

ולכן כתוב בספה"ק דגל מחנה אפרים (פ' בא עה"פ ולכל בניי היה אור במושבותם) שאף השושבינין וכל הנלוים להחתן והכלה זוכים למחילת עוונות, כי הם מסייעים לחתן ולכלה, ומקבלים חלק ונחלה בגודל מעלת מעמד ההילולא, וממילא הקב"ה מרומם ומזכך אף אותם, כדי שיהיו ראויים להתחבר לשמחה זו ולסייע בשלמות. ואף דעיקר השושבינים הם אביהם ואימם של החתן והכלה, אך גם כל המשתתפים והמסייעים לשמחה זו הרי הם בכלל שושבינים, וכלשון הדגל מחנ"א שם 'וכל הנלוים', וזוכים גם הם לכל ההשפעות הטובות ולמחילת עוונות, ויש להם חלק ונחלה בבנין הגדול העומד להבנות על ידי החתן והכלה.

ד. השמחה והדבקות הם ענפי אהבת ה' וזה גודל מעלת שמחה של מצוה

וענין שמחה של מצוה הוא כי מעלת השמחה המרחיבה את הדעת ונותנת כחות גדולים להצליח לעמוד בעול הגדול ליסד הבית החדש באופן הראוי, ועיקר השמחה הוא שמחה של מצוה, להתעצם בגודל המצוה הגדולה של הקמת הבית, ולהתרומם במעלת הדבקות בה', וכמו שכתב במסלת ישרים (פרק י"ט) שהשמחה והדבקות הם ענפי אהבת ה', וכדאי לעיין היטב בלשונו בענין מעלת אהבת ה' והדבקות והשמחה של מצוה, כי הם יסודות גדולים שצריכים לשנן אותם תמיד, ובפרט בעת הקמת בית לה' ולתורתו ולמצוותיו, ובזה תלוי הרבה הצלחת בנין הבית וקיומו התמידי, כאשר מיסדים אותו על אהבת ה' ושמחה של מצוה (והעתקנו לשונו בקיצור בהערה^ה). ויש לכלול בזה גם שמחה גדולה על שזוכים

עיכוב גדול שימנעוהו, הנה זאת היא המדה הנחמדת אשר אליה זכו החסידים הראשונים קדושי עליון, וכמאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים מ"ב): כאיל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלהים צמאה נפשי לאלהים לאל חי מתי אבוא וכו', ואומר (שם פ"ד): נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' וגו', (שם ס"ג): צמאה לך נפשי כמה לך בשרי וגו'. כל זה מתוקף התשוקה שהיה משתוקק לו יתברך וכו'.

והנה זאת ודאי שאהבה זאת צריך שלא תהיה אהבה התלויה בדבר, דהיינו שיאהב את הבורא יתברך על שמטיב אליו ומעשירו ומצליח אותו, אלא כאהבת הבן לאביו שהיא אהבה טבעית ממש שטבעו

יוזה לשון מסלת ישרים: ענין האהבה הוא שיהיה האדם חושק ומתאוה ממש אל קרבתו יתברך ורודף אחר קדושתו, כאשר ירדוף איש אחר הנחמד ממנו חמדה עזה, עד שיהיה לו הזכרת שמו יתברך ודבור בתהלותיו והעסק בדברי תורתו ואלהותו יתברך, שעשוע ועונג ממש כמי שאוהב את אשת נעוריו או בנו יחידו אהבה חזקה, אשר אפילו הדיבור במ יהיה לו לנחת ותענוג, וכענין הכתוב (ירמיה ל"א): כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד. והנה ודאי שמי שאוהב את בוראו אהבה אמיתית, לא יניח עבודתו לשום טעם שבעולם, אם לא יהיה אנוס ממש, ולא יצטרך ריצוי ופיתוי לעבודה, אלא אדרבא לבו ישיאהו וירצהו אליה אם לא יהיה

אך בעלי הדיעה האמתית אינם צריכים אפילו לטעם הזה, כי הרי אין להם לכוין עצמם כלל, אלא כל תפלתם להגדיל כבוד השם יתברך ולעשות נחת רוח לפניו, וכל מה שיתגברו עיכובים נגדם עד שיצטרכו הם יותר כח להעבירם, הנה יאמץ לבם וישמחו להראות תוקף אמונתם, כשר צבא הרשום בגבורה אשר יבחר לו תמיד במלחמה החזקה יותר להראות תקפו בנצחונה, וכבר מורגל זה הענין בכל אוהב בשר ודם שישמח כי יזדמן לו מה שיוכל להראות בו אל אשר הוא אוהב עד היכן מגיע עוצם אהבתו.

ונבאר עתה ענפי האהבה. הדביקות, הוא שיהיה לבו של אדם מתדבק כל כך בשם יתברך, עד שכבר יסור מלפנות ולהשגיח אל שום דבר זולתו, והוא מה שבא עליו המשל בדברי שלמה (משלי ה'): אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד. והנה תכלית המדה הזאת הוא להיות האדם מתדבק כך אל בוראו בכל עת ובכל שעה, אמנם לפחות בשעת עבודה אם אוהב הוא את בוראו ודאי שיהיה לו הדביקות הזו. ועל הדביקות הוזהרנו בתורה פעמים רבות (דברים י"ט): לאהבה את ה' אלהיך וגו' (שם): ולדבקה בו (שם): וכו' תדבק, וכו' תדבקון, ודוד

מכריחו וכופהו לזה, כמאמר הכתוב (דברים ל"ב): הלא הוא אביך קנך, ומבחן האהבה הזאת הוא בזמן הדוחק והצרה, וכן אז"ל (שם ו'): ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשך, ובכל מאודך בכל ממונך.

אמנם כדי שלא תהינה הצרות והדוחקים קושי ומניעה אל האהבה, יש לאדם להשיב אל עצמו שתי תשובות: האחת מהן שזה לכל נפש, והשניה לחכמים בעלי הדעה העמוקה. האחת היא, כל מאי דעבדין מן שמיא לטב (ברכות ס'), וזה כי אפילו הצער ההוא הדוחק הנראה בעיניו רעה, איננו באמת אלא טובה אמתית, וכמשל הרופא החותך את הבשר או את האבר שנפסד כדי שיבריא שאר הגוף ולא ימות, שאף על פי שהמעשה אכזרי לכאורה, אינו אלא רחמנות באמת להטיבו באחריתו, ולא יסיר החולה אהבתו מהרופא בעבור זה המעשה, אלא אדרבא יוסיף לאהבה אותו כן הדבר הזה, כשיחשוב האדם שכל מה שהקב"ה עושה עמו לטובתו הוא עושה, בין שיהיה בגופו, בין שיהיה בממונו, ואף על פי שהוא אינו רואה ואינו מבין איך זה הוא טובתו, ודאי טובתו הוא, הנה לא תחלש אהבתו מפני כל דוחק או כל צער אלא אדרבא תגבר ונוספה בו תמיד.

יתברך יותר תגדל בו השמחה, ויהיה לבו שש בקרבו. ואומר (תהלים קמ"ט): ישמח ישראל בעושי בני ציון יגילו במלכם.

ודוד שכבר הגיע אל המעלה הזאת שיעור גדול, אמר (שם ק"ד): יערב עליו שיחי אנכי אשמח בה'. ואמר (שם מ"ג): ואבואה אל מזבח אלהים אל אל שמחת גילי ואודך בכנור אלהים אלהי. ואמר (שם ע"א): תרננה שפתי כי אזמרה לך ונפשי אשר פדית. והיינו כי כל כך היתה מתגברת בקרבו השמחה, שכבר השפתים היו מתנענעות מאליהם ומרננות בהיותו עוסק בתהלותיו ית', וכל זה מגודל התלהטות נפשו שהיתה מתלהטת בשמחתה לפניו, הוא מה שסיים ונפשי אשר פדית. ומצינו שנתרעם הקב"ה על ישראל מפני שחיסרו תנאי זה בעבודתם, הוא שנאמר (דברים כ"ח): תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב, ודוד לפי שראה את ישראל בעת התנדבם על בנין הבית שכבר הגיעו למעלה הזאת, התפלל עליהם שתתקיים המדה הטובה בהם ולא תסור, הוא מה שכתוב (ד"ה א' כ"ט): ועתה עמך הנמצאו פה ראיתי בשמחה להתנדב לך ה' אלהי אברהם יצחק וישראל אבותינו שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות לבב עמך והכן לבבם אליך, עד כאן לשון מסלת ישרים בקיצור.

אמר (תהלים ס"ג): דבקה נפשי אחריד, וענין כל אלה הפסוקים אחד, שהוא הדביקות שהאדם מתדבק בו ית' שאינו יכול ליפרד ולזוז ממנו, ואז"ל (כ"ר פ"פ): ארשב"ל בג', לשונות של חיבה חבב הקב"ה את ישראל: בדביקה, בחשיקה, ובחפיצה, והם ממש ענפי האהבה העיקרית, והיינו התשוקה שזכרתי, והדביקות והנחת והעונג הנמצא בעסק ענינו של הנאהב.

הב' הוא השמחה, והוא עיקר גדול בעבודה, והוא מה שדוד מזהיר ואומר (תהלים ק'): עבדו את ה' בשמחה בואו לפני ברננה. ואומר (שם ס"ח): וצדיקים ישמחו יעלצו לפני אלהים וישישו בשמחה, וארז"ל (שבת ל'): אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, ועל הפסוק שזכרנו למעלה עבדו את ה' בשמחה, אמרו במדרש (מדרש ש"ט): א"ר כשתהיה עומד לפני להתפלל יהא לבך שמח עליך שאתה מתפלל לאלהים שאין כיוצא בו, כי זאת היא השמחה האמתית שיהיה לבו של אדם עלו, על שהוא זוכה לעבוד לפני אדון יתברך שאין כמוהו, ולעסוק בתורתו ובמצותיו שהם השלימות האמתית והיקר הנצחי, ואמר שלמה במשל החכמה (שה"ש א'): משכני אחריד נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך, כי כל מה שזוכה האדם ליכנס יותר לפניו בחדרי ידיעת גדולתו

להקים בית, ולהתעצם בהודאה לה' יתברך הטוב והמטיב שזיכה אותם להגיע לזמן המקודש הזה, ולהוסיף על ידי זה באהבת ה', ומתוך הודאה על העבר לבקש גם על העתיד שהקב"ה ישפיע עליהם תמיד טובה וברכה ושמחה שיצליחו בתפקידם החשוב לעשות רצונו יתברך בלב שלם ובנפש חפצה.

ובזה יובן גודל הפלגת לשונות השמחה שתיקנו חז"ל בנוסח ברכות הנישואים, שמח תשמח רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם, ומסיימים ברוך משמח חתן וכלה, וביותר הפליגו בברכה האחרונה אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רינה וכו' שהם רבוי לשונות של שמחה, ומסיימים ברוך משמח חתן עם הכלה. והרי מבואר בזה שכל יסוד הנישואין בנוי על שמחת החתן עם הכלה בהפלגת לשונות של רבוי שמחה ורעות, וייסדו על זה נוסח הברכות לעורר ולהשפיע שמחה של מצוה לחתן ולכלה, והקב"ה בעצמו הוא המשמח את החתן והכלה, מעין שמחת היצירה של אדם הראשון קודם החטא בגן עדן מקדם, וכל המשתתפים באים לסייע לשמחה זו ולרומם את החתן והכלה שיתעצמו בגודל שמחה של מצוה, ויבינו מעלתם הגדולה לקראת בנין ביתם, וישתוקקו לזכות שתהיה השכינה שרויה ביניהם תמיד, ובזה מתגלה כבודו יתברך שהכל ברא לכבודו וכמשי"ת כל זה להלן בביאור ברכה זו.

ה. ברכת אירוסין היא ברכה כוללת על קדושת הנישואין של

כל חיי החתן והכלה

וקודם הקידושין מברכין ברכת אירוסין, אשר קדשנו במצוותיו וציונו על העריות וכו' והתיר לנו את הנשואות לנו וכו' ומסיימים ברוך המקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין כמבואר בגמ' (כתובות דף ז' ע"ב). וביסוד ברכה זו נחלקו רבותינו הראשונים, דדעת הרמב"ם (פ"ג מהל' אישות הלכה כ"ג) דהוי ברכת המצוות שכתב וז"ל: כל המקדש אשה בין על ידי עצמו בין על ידי שליח צריך לברך קודם הקידושין, הוא או שלוחו,

ואחר כך מקדש, כדרך שמברכין קודם כל המצות, ואם קידש ולא בירך לא יברך אחר הקידושין, שזו ברכה לבטלה מה שנעשה כבר נעשה, עכ"ל. ומדכתב דברכת אירוסין קודמת למעשה הקידושין כמו כל המצות, הרי מבואר דס"ל דהוי ככל ברכות המצוות שמברכין עליהן עובר לעשייתן, וכן כתב הרמב"ן בפסחים (דף ז' ע"א) בשם תשובת הרי"ף דקידושי כסף ושטר הוי ככל המצוות, ומברך עליהן ברכת אירוסין עובר לעשייתן כדעת הרמב"ם, וכן הוא בר"ן שם ועוד ראשונים.

אך דעת ר"ת דברכת אירוסין הוא אחר הקידושין וכמו שכתבו התוס' (פסחים דף ז' ע"א סוד"ה 'בלבער') בשמו, וביאר הרא"ש בכתובות (סי"ב) שאין ברכת אירוסין ברכת המצוות מכמה טעמים שלא שייך על זה ברכת המצוות כיעו"ש, אלא ברכה זו היא ברכת השבח. וז"ל בסו"ד: וברכה זו נתקנה לתת שבה להקב"ה אשר קדשנו במצותיו והבדילנו מן העמים וצונו לקדש אשה המותרת לנו ולא אחת מן העריות, עכ"ל.

ודעת הרשב"א (כתובות ז' ע"ב) נראה דסבירא ליה כדעת הרמב"ם שהוא ברכת המצוות, אלא שלהיות שאי אפשר לברך על עצם מצות הקידושין, לכן תיקנו לברך על כלל הקדושה שעל ידי הקידושין וז"ל הרשב"א: ומה שאין מברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו על הקדושין, לפי שאין מברכין על מצוה שאין עשייתה גמר מלאכתה, וזו אינה נגמרת אלא בחופה, ואפילו קידש בשעת כניסתה לחופה, אינו בדין שיהו מתקנין לזו ברכה אחת ולזו ברכה אחת, דמחזי מילי דרבנן כחוכה. וא"ת מכל מקום היאך מצינו ברכה כזו שנברך על האיסור, וכי מברכין אשר אמר לנו אבר מן החי והתיר לנו את השחוטין, ועוד מה ענין עריות לכאן, ועוד מה ענין חופה לכאן, שהרי חופה אין כאן אלא קדושין. וי"ל דלפי שהקדושין דבר תורה הוצרך לברך עליהם כדרך שמברכין על המצוות עובר לעשייתן, ואי איפשר לברך עליהם אשר קדשנו במצותיו וצונו על הקדושין, לפי שאין עשייה זו גמר מצותה עד שעת כניסתה לחופה, ואין החופה נעשית עכשיו, הוצרכו לברך אשר קדשנו בקדושת קדושין, ואמר לנו את את העריות שאין קדושין תופסין בהן, והתיר לנו את האסרות שהקדושין תופסין בהן, וכמי שמקדש על קדושתן של ישראל, ואם מברך (בסיום

הברכה) 'מקדש ישראל על ידי קדושינו' כסבורין השומעים שהקדושינו מתירים לגמרי קודם כניסה לחופה, לפיכך הוצרכו להזכיר 'ואסר לנו את הארוסות', לומר שעדיין הארוסות אסורות עד כניסה לחופה של אחר קדושינו, עכ"ל.

ויסוד הדברים מבואר בדברי הרמב"ן בכתובות (ז' ע"ב) וז"ל: ואפשר מפני שהקידושינו דבר תורה וכו' הוצרך לברך על הקידושינו, שהקב"ה קידש את ישראל בקדושת קידושינו ואסר להם העריות שאין הקידושינו תופסין בהם וכו', שכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן וכו', לפיכך הוצרכו לברך אשר קדשנו על העריות והתיר לנו האחרות שקדושינו תופסין בהם, והודיעו שהן אסורות אלא על ידי חופה וקידושינו, שנמצא כמי שמברך על קדושתן של ישראל ודמיא לקידושא כדאיתא בגמ' (פסחים קי"ז ב') שמברכין אשר בחר בישראל וקידשם בקדושת שבת, ולא על איסור שבת, אף זו על שבחר בישראל שקידשם באסור להן ובמותר להן עכ"ל. וכ"כ הר"ן כאן והובא בבית יוסף וז"ל: וכיון דברכת המצוה ממש אי אפשר, לא רצו להוציא מצוה זו בלא ברכה כלל, ותקנו לברך בה על קדושתן של ישראל, והיינו שהקב"ה בחר בהם וקידשם בענין זיווג באסור להם ובמותר להם, והיינו שצונו על העריות וכו', עכ"ל. והנה כל זה הוא כשיטתם בפסחים (הנ"ל) דהוי ברכת המצות ולא ברכת השבחה [וכן דעת הרשב"א בתשובה (ח"ג סימן רפ"ג) והוא כשיטתו כאן בחידושים].

ודעת הריטב"א נראה דסבירא ליה כדעת ר"ת והרא"ש שאין זה ברכת המצוות מחמת כמה קושיות כנ"ל, אך הוסיף לבאר שאין זה כברכת השבחה בעלמא, אלא הוא כמו ברכת קידוש שמברכים על כלל קדושת ישראל וכו', וברכה זו נתקנה במקום ברכת המצוות, ולכן יש לה הלכה מעין ברכת המצוות שצריך לברך אותה עובר לעשייתה. וז"ל הריטב"א שם: אלא ע"כ ברכה זו אינה אלא כעין קידוש על מנה שקדשנו הקב"ה יותר משאר האומות בענין פריה ורבייה, ולפיכך אנו מסדרין עליה שצונו על העריות שאין קידושינו תופסין בהם, ואפילו הארוסות שהקידושינו תופסין בהן, אסר לנו עד שתכנס לחופה, ומפני שהברכה היא כעין

קדושה כדכתיבנא לעיל, לפיכך נהגו כל ישראל לאומרה על הכום ואע"פ שאין זה מעכב וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל, מעתה ראויה היא לאומרה אחר הקידושין, שכן כל ברכה של קדושה מברכין אותה אחר שחלה הקדושה, וכן הדין נותן, אלא שבקצת מקומות נהגו לברך אותה קודם הקידושין, ויש לתת טעם לדבריהם כי אע"פ שאינה ברכת המצות, כיוון שעומדת במקום ברכת המצות, מקדימין אותה להקדים ברכה למעשה, ואין מבטלין מנהג בדבר זה, עכ"ל. וכנראה למד כן מדברי הרמב"ן (הנ"ל) שכתב בסו"ד "ודמיה לקדושה כדאיתא בגמ' (פסחים קי"ז ב') שמברכין אשר בחר בישראל וקדשם בקדושת שבת ולא על איסור שבת אף זו על שבהר בישראל שקדשם באסור להן ובמותר להן עכ"ל. ונראה דסבירא ליה להריטב"א דגם לדעת הרמב"ן אין זה ברכת המצות ממש, רק שעומדת במקום ברכת המצוות, ונמצא לפי"ז דהרשב"א והריטב"א פליגי בדעת הרמב"ן וכמשנ"ת.

ומדברי המאירי נראה דאף שאין ברכה זו ברכת המצוות ממש על מעשה מצות הקידושין, מ"מ היא כעין ברכת המצוות על כלל מצוות הקדושה הנעשית על ידי הקידושין, שהוא מה שנאסרת לכל העולם וכו', וז"ל המאירי: ולי נראה שעיקר הברכה על כלל הנשואין היא שהיא מצות עשה, ומכל מקום האריכו בה בסיפור שבה והודאה למקום, מצד שענין הזיווג הוא לקדושה יתירה שלא להתייחד בלא קידושין כמו שהיו עושין קודם מתן תורה, ואנו נותנין שבה והודאה לשם על שקידשנו והפרישנו מאיסורי עריות, שבכללן ביאה שבלא קדושין ומדברי סופרים, ואין ברכתנו על האיסור, אלא על הקדושה הבאה לנו מאיסור זה, ואף הציווי כולל כל עניני הקידושין, כלומר וצונו דברים שעל ידיהם אנו פורשים מביאות מחוללות כגון קידושין ובעדים, ושהירבה קדושתנו שאף ארוסותינו אסר לנו עד שיתאמץ קשר הזיווג על ידי חופה וקידושין, ונמצאת הקדושה באה בחופה וקידושין, ואף על פי שהחופה מדברי סופרים, מברכין על של סופרים בכמה דברים וכו', עכ"ל.

וכלל היוצא מדברי הראשונים הנ"ל, דיסוד הברכה קאי על מצות הקידושין ועל כלל קדושת הנשואין, ובין אם הוא רק בגדר ברכת השבח

ובין אם הוא בגדר ברכת המצוות, מ"מ מבואר שברכה זו קאי על כלל קדושת הנישואין שהוא קדושת ישראל כמו שמסיימים 'מקדש עמו ישראל' והוא כעין קידוש של שבת ויו"ט שמקדשים אותו בכניסתו על הכוס (וכמו שאמרו בגמ' כתובות שם הטעם שמסיימים בברוך בברכה זו שהוא כמו קידוש), כך בתחילת הנישואין מסדרים ברכה על כלל קדושת הנישואין על הכוס. ונמצא שהוא ברכה כוללת על כל קדושת חיי הנישואין, ודוק היטב¹. והרבה יש להעמיק בזה ולהבין עוצם מעלת ברכה זו שהוא המשכת קדושה לכלל חיי הנישואין, וכמו במעלי יומא דשבתא, ומובן היטב שנותנים לאדם גדול לברך ברכה חשובה זו עבור החתן והכלה [וכל הענין מתפרש היטב ביתר שאת עפ"י חכמי הסוד שכתבו

ואמנם בעומק הענין עפ"י דעת הראשונים הנ"ל, י"ל דאינו מוכרח לגמרי שהוא ממש ברכת המצוות, וי"ל דכיון דעכ"פ תיקנו ברכה זו מעין ברכת המצוות, או במקום ברכת המצוות, או על כללות מצוות הקדושה של ישראל, לכן שייכא ברכה זו למעשה הקידושין, כי לכו"ע קאי ברכה זו על מעשה הקידושין שעושה אחר הברכה, ולכן שייך לומר שיתבררו הבירורים של מצות הקידושין בברכה זו, ויומשכו בו מקיפי הל"מ, ושוב על ידי מעשה הקידושין יומשך הצ' דצלם וצל"ע. ועכ"פ זה ברור בודאי דדעת מרן דאין זה כברכת השבחה בעלמא, ובודאי שדעתו היא שצריך לברך אותה קודם הקידושין סמוך למעשה הקידושין על דרך כוונת ברכת המצוות.

ה'ונראה להוכיח דדעת מרן הרש"ש ז"ל הוא דברכת האירוסין היא ברכת המצוות, דהרי סידר לכוון בה המשכת הל"מ דהמוחין דמצות הקידושין, ואח"כ במעשה הקידושין לכוון להמשיך הצ' דצלם, ואם אין ברכה זו אלא ברכת השבחה בעלמא, לא היה שייך להמשיך בה מקיפי ל"מ של הקידושין, והיה צריך לכוון במעשה הקידושין להמשיך כל המל"צ כמו העושה מצוה ללא ברכה, ובע"כ דסבירא ליה שהברכה קאי על מעשה הקידושין, ולכן שייך לכוון בה הל"מ דצלם שהם המקיפים הנמשכים לעולם בברכה, ואח"כ במעשה הקידושין ממשיכים הצ' דצלם שהם המוחין הפנימיים הנמשכים לעולם אחר הברכה על ידי המעשה (וכך כתבו בשם מו"ר בסידור 'תורת חכם' לחופה וקידושין).

כוונות נשגבות בברכה זו, ולדעת מרן הרש"ש ז"ל נמשך בברכה זו מוחין עליונים מקיפים שהם שורש כל בנין החתן והכלה].

ובלבוש (אהע"ז סימן ל"ד ס"א) כתב דבר מחודש שברכת אירוסין הוא ברכת הנהנין וז"ל: כמו שמברכין ברכת הנהנין על כל דבר הנאה שבאה לידו קודם שנהנה כמו שנתבאר בלבוש התכלת (סימן ר"ג א) כך מברכין תחלה ברכת הנהנין על האשה שנתארסה לו וכו', עכ"ל. וכך הביא הבן איש חי (שופטים שנה א' אות ב') בשם יש אומרים. והדבר מחודש כי אין נוסח ברכת אירוסין נראה כנוסח ברכות הנהנין ועוד יש לפלפל בזה (עיין מה שתמה עליו בפמ"ג או"ח פתיחה להל' ברכות אות י"ד) ואכמ"ל.

ונראה להטעים דבריו דאין הכוונה בזה כפשוטו שהוא ברכת הנהנין ממש כמו שמברך על אכילה ושתייה, אלא כוונתו דשורש ברכת אירוסין הוא על דרך יסוד ענין ברכת הנהנין, שהוא להודות לה' על כל השפעות טובות שמשפיע לו, ולכן ברכה זו הוא על כלל המתנה הטובה שזוכה לקדש ולהינשא לאשה, אשר בזה נשלם לו טובות הרבה כמבואר בגמ' (יבמות ס"ב), ונכלל בזה גם כל ההנאות הגשמיות שיש לו מכלל חיי הנישואין, ולכן תיקנו ברכה כללית על שפע הטוב שבאירוסין שהוא כעין ברכות הנהנין ודוק. ונמצא דעל דרך שנתבאר לעיל דברי הריטב"א שתיקנו ברכה זו כעין ברכת המצוות, אף שאינה ממש ברכת המצוות, כך סבירא ליה להלבוש שתיקנו ברכה זו כעין ברכת הנהנין אף שאינה ממש ברכת הנהנין כפשוטו.

והרי הכל ענין אחד הוא, לכך לא תקנו עליה בשום פעם רק ברכה אחת ברכת המצוה, והיא היא ברכת הנהנין, עכ"ל. (ודבריו מטיין לדברי האגלי טל בהקדמתו בענין ההנאה מלימוד התורה וכו' עי"ש. וכבר מבואר כן בחי' ר"א מן ההר בנדרים (דף מ"ח ע"ב) שכתב דלא שייך מצוות לאו ליהנות ניתנו בלימוד התורה, כיון דעיקר הציווי

¹ הערת ח"א. ומצאנו כיוצא בזה בדברי הלבוש בברכות התורה (או"ח סימן מ"ז) שכתב דברכת 'זהערב נא' הוא כעין ברכת הנהנין על התורה שכבר למד יעו"ש, ועיין בהג"ה שם מתשובה שהשיב שכתב בתו"ד וז"ל: אבל הכא המצוה וההנאה חדא מילתא היא, שמצות הלימוד שידע מה שילמד וכו', וההנאה היא ג"כ שידע מה שלמד,

ו. ענין הקידושין הוא המשכת קדושה עליונה לבלה

והנה כאשר החתן מקדש את הכלה בטבעת אומר לה 'הרי את מקודשת לי' (כלשון הגמרא בקידושין דף ה' ע"ב), ופשטות לשון 'מקודשת' הוא 'מיוחדת', כלומר שמיוחדת לו ואסורה על כל העולם, אך הטעם שאומרים בלשון 'מקודשת' ולא אומרים הרי את קנויה לי או מאורסת לי, מבואר בתוספות (קידושין ב' ע"ב ד"ה דאסר) שהוא מלשון 'הקדש' כלומר שאוסר אותה על כל העולם כהקדש, שהוא כמו שמקדיש חפץ לבית המקדש שנעשה קדוש ונאסר על כל העולם להשתמש בו. ובעומק הענין נרמז בזה שענין הקידושין הוא לא כמו קנין בלבד שקונה את האשה, אלא הוא מלשון 'קדושה' והרי היא מתקדשת כמו חפץ הנעשה מקודש לבית המקדש, להיות שבנין הבית הוא בית מקדש מעט, לכן האשה שהיא יסוד הבית מתקדשת לשמים על ידי הקידושין. ולכן חתימת ברכת האירוסין הוא 'מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין', כלומר שהקב"ה מקדש אותם על ידי הקידושין [וכדברי הראשונים הנ"ל שיסוד הברכה הוא על קדושת ישראל הנמשך על ידי הקידושין והנישואין].

וכתוב בכתבי האריז"ל שעל ידי הקידושין ממשיך החתן לבלה אור מקיף ושמירה עליונה, וממשיך עליה קדושה יתרה, ובסידור האריז"ל כתב שיש בנוסח 'הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל' ל"ב אותיות, כנגד ל"ב נתיבות חכמה שהחתן ממשיך להכלה, כי כל קדושה הוא במדרגת החכמה, ול"ב נתיבות חכמה הם ל"ב דרכים איך להשיג שלמות הקדושה!.

נתיבות ושבילים איך להשיג את החמשים שערי בינה, והנה איתא בחז"ל (נדה מ"ה ע"ב) שנתן הקב"ה בינה יתרה באשה יותר מבאיש, ויל"ב דהאיש עיקר שרשו בחכמה והאשה שרשה בבינה כידוע, ולכן ניתן בה בינה יתרה, ולפי"ז י"ל שלצורך השגת שערי הבינה

הוא כדי לצייר האמת ולהתענג וליהנות במדע, לשמח לבבו ושכלו, כדכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב וכו', שעיקר מצותו הוא ההנאה והתענוג במה שמבין ומשיג בלימודו, עכ"ד, יעו"ש).

זואיתא באריז"ל (שעה"כ דף פ"ה ע"ד) של"ב נתיבות חכמה הם

ז. מעלת קידושין בטבעת מרובעת שהוא חותם ושמירה הניתן לכלה

ומנהג קדום עפ"י הסוד לקדש את הכלה בטבעת של כסף מרובע מבחויץ ועגול מבפנים, וכמו שכתב הגה"ק מקמארנא (זוהר חי הקדמת בראשית דף ד' ע"א) שמי שמקדש בטבעת כזו הוא לסימן טוב ולמזל טוב שלא יהיו שני הפכים חלילה וכו', ועוד כתב שם (דף כ' ע"ד) שהעושה טבעת קידושין כזאת, יהיה מובטח שלא תהיה אשתו עקרה כל ימיה וכו' (ומקור סודו הוא מדברי האריז"ל בלקו"ת פרשת כי תצא עי"ש).

ה' אחרונה דשם הוי"ה, ועל ידי זה יתייחדו ד' אותיות הוי"ה ביחודא שלים ויהיה הקשר אמיץ קשרא דמהימנותא, ע"כ.

עוד כתב שם כוונה כללית וז"ל: וישים הטבעת באצבע של הכלה, ויכוין בד' אותיות הוי"ה המשפיעים לד' אותיות אדנ"י.

עוד כתב שם שיאמר אחר נתינת הטבעת הפסוק (הושע ב' כ"א-כ"ב) וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים וארשתיך לי באמונה וידעת את הוי"ה. וכן הפסוק (ישעי' ט' ו') לסרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה במשפט ובצדקה מעתה ועד עולם קנאת הוי"ה צבאות תעשה זאת, ע"כ.

היתרה שניתנה לאשה, מקבלת היא עתה ל"ב נתיבות חכמה מהאיש ששרשו בחכמה, והם נתיבות ודרכים איך לטהר ולזכך את ה'לב' שבו שורה אור הבינה כמ"ש בפתח אליהו בינה ליבא ובה הלב מבין וכו', ואז הבינה היתרה שבה נתקנת על ידי ה'לב' נתיבות חכמה שמקבלת ממנו במעשה הקידושין.

כוונת הקידושין בסוד יחוד שם הוי"ה

וכתב בסידור הרש"ש לכוין במעשה הקידושין יחוד ד' אותיות הוי"ה באופן זה: הטבעת ביד החתן (שהיא כצורת אות י') כנגד אות י' דשם הוי"ה, וחמש אצבעות ידו המחזיקים הטבעת כנגד אות ה' ראשונה דשם הוי"ה, ואצבע הכלה שעליה נותן הטבעת כנגד אות ו' דשם הוי"ה, וחמש אצבעות יד הכלה שבה מקבלת הטבעת כנגד

וענין זה הוא מסודות התורה, ומה שניתן קצת להסביר באופן פשוט הוא שהריבוע הוא כמו אות ס' שתומה, ונקראת 'חותם' שהוא שמירה עליונה, וכמו שפירש האריז"ל (ע"ח שער ל"ה פ"ג) שיש ארבעה דברים הצריכים חותם בתוך חותם, ואחד מהם הוא יין שצריך חותם בתוך חותם, כדי להורות ששמור ממגע עכו"ם, ויש לרמוז בזה שהוא ענין הכלה הנמשלה ליין כמ"ש 'אשתך כגפן פוריה ברכתי ביתך' וצריך שיהיה היין משומר שלא יהיה בו מגע זרים, וזה נרמז בריבוע שהוא כמו חומה הסגורה מכל הארבע רוחות, ועל זה נאמר אשתך כגפן פוריה ברכתי ביתך, בניך כשתילי זיתים סביב על שולחנך, כלומר: כאשר האשה שנמשלה לגפן פוריה נמצאת ברכתי הבית, כמו שכתוב 'כל כבודה בת מלך פנימה', ואינה יוצאת לחוץ במקום אנשי העולם, אלא שמורה וצנועה ברכתי הבית כחומה סגורה ויש לה חותם ושמירה כראוי, אז זוכים ש'בניך כשתילי זיתים סביב לשולחנך'.

והכלה מקבלת חותמת זו בעת הקידושין, ועל ידי כך מתקשרת לפנימיות אור התורה הקדושה שהם הל"ב נתיבות חכמה, ומקבלת כח להיות מקודשת לשמים כל ימי חייה, ולהיות עזר כנגדו להעמיד בית של תורה וקדושה עם שאיפות נעלות וכיסופין לכל מעלות הקדושה, וזה נרמז בטבעת מכסף שהוא מלשון 'כיסופין' כמ"ש בספרים הקדושים".

ד' דברים הצריכים חותם בתוך חותם וסימנם חב"ת שהם ח'תיכת דג ב'שר יין ת'כלת, וכל אלו מרמזים על סוד המלכות שהיא הכלה העליונה, שהיא בחי' הגבורות בסוד יין, וצריך שיהיה היין משומר שלא יהיה בו אחיות החיצונים בבחי' יין המשכר, אלא יהיה בבחי' יין המשמח אלקים ואנשים שהוא יין המשומר בענביו בסוד המתקת הדינים בשרשם, והשמירה היא בב' חותמות שהם ב' צירין וב' דלתות, בסוד שני אותיות

הסוד הטבעת עיגולא גו ריבועא בסוד ב' חותמות הנמשכים אל המלכות

והנה סוד הריבוע הוא בחי' ס' שתומה והעיגול הוא סוד אות ס' והם בסוד תבונה ובינה (עי' ע"ח שער ט"ו פ"ו ובזוהר חי הנ"ל), וכמו כן העיגול בתוך הריבוע הוא סוד נקודה בהיכליה שה"ם הנקודה הפנימית של המלכות ואכמ"ל. והנה סוד מ"ם שתומה הוא בחי' חותם ושמירה כידוע מדברי האריז"ל (ע"ח שער ל"ה פ"ג) שה"ם

לפנימיות אור התורה הקדושה, שהוא פנימיות הקדושה המחיה את כל העולמות (עי' הקדמת רחובות הנהר להרש"ש בדף ט' ע"ד). וזה עצמו סוד הל"ב נתיבות חכמה שהם שורש התורה כמש"א חז"ל נובלות חכמה של מעלה תורה נוסד ל"ב נתיבות חכמה הם כ"ב אותיות התורה עם י' ספירות, שהם י' נקודות שהם הנשמה הפנימית המחיה את האותיות וכמבואר בספר יצירה פ"א מ"ב ובבהגר"א שם], ולכן אומרים הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל, כי משה הוא בסוד דעת עליון שהוא פנימיות נשמת התורה, והוא הממשיך אור התורה הק' לכל העולמות ולכל נשמות ישראל, וזהו כדת משה וישראל, 'משה' הוא שורש הדעת, ו'ישראל' הוא התפשטות הדעת למטה לכלל נשמת ישראל, והוא בסוד דעת עליון ודעת תחתון, וכמ"ש בע"ח (שער כ"ה דרוש ב' כלל י"ז) דמשה מלגאו בסוד דעת עליון, ויעקב (שהוא ישראל) מלבר בסוד דעת תחתון, ודוק.

[הערת ח"א. ויעויין בדברי הרמח"ל בתיקונים חדשים (ריש תיקון ע') שכתב וז"ל "דאוקמוה הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל, משה דא מקורא סתים, וישראל דא ישראל זוטא, שכינתא דת דלהון איחי ודאי, ורזא דא ה'

ד' שכל אחד הוא סוד ציר ודלת, ושני דלת"ן שהם הב' חותמות נעשה מהם ס' סתומה, וב' חותמות אלו נקראים ציון וירושלים (שהם בחי' יסוד ומלכות), בסוד חומ"ת בת ציון וחומ"ת ירושלים, והם שני המדרגות של השכינה הק' בסוד פנימיות (נקודת ציון) וחיצוניות (ירושלים), וה"ם תחו"ם שבת, ונמשך החות"ם מאימא שה"ם חמו"ת עי' כל זה בע"ח שם.

ועי' היטב ע"ח (שער ל"ה פ"ג) עומק סוד ב' החותמות שהם נעשים מכ"ב אותיות התורה שה"ם ציר ודלת, כי נקודת הי' שבראש אות ד' הוא בחי' ציר ושני הווי"ן של הד' הם בחי' דל"ת וצירוף י' ושני ווי"ן עולה כ"ב, והם כ"ב אותיות התורה שמהם נבנית המלכות שהיא הכלה העליונה. וכל זה מבואר גם בסוד ב' החותמות שעושים בכל שנה בנעילה ובהושענא רבא, כי החותם דנעילה הוא סוד חותם הפנימי, והחותם דהושענא רבא הוא חותם החיצון (עי' שעה"כ דרושי יוה"כ והושע"ר).

וכל זה הם סודות נעלמים מאד בענין תיקון המלכות שהיא הכלה הקדושה, שמקבלת החותמות מהחתן שהם בחי' כ"ב אותיות התורה שהם היסוד והשורש לכל בנין קומת האדם, והכלה מקבלת חותמות אלו ועי"כ מתקשרת

בחכמה, ששם הוא משה בסוד יסוד אבא כנודע, והוא נמשך לישראל שהוא הת"ת (וכנודע דיסוד אבא שהוא משה מתלכש בת"ת הנקרא ישראל, ויעויין באגרות הרמ"ז סימן כ"ז ונדפס בסידור תו"ח עמו' רפ"ה ושם עמו' רס"ח שכתב כן ביאור הלשון 'משה וישראל'). ונמצא דע"י הטבעת נעשה מעשה הקידושין והמשכת המוחין דחכמה מדת משה לישראל, ומשם לנוק' שבה יסוד ארץ, ואכתי צ"ע ובירור, ע"כ הגהת].

ועומק סוד הטבעת בבחי' מ"ם שתומה שה"ם החותם והשמירה הנמשך להכלה מבואר בביאור הגר"א לתיקוני זוהר (תיקון מ"ז דף צ"ד ע"א וע"ב ובריש תיקון מ' דף פ"ט ע"ב) שהוא סוד אות ברית בבחי' נקודה פנימית דקודש הקדשים ששם ארון הברית (ולפי הנ"ל שיסוד הטבעת עשויה מב' דלתי"ן שהם בחי' כ"ב אותיות התורה הק' מבואר היטב שהם כדוגמת התורה הקדושה הגנוזה בארון הברית אדון כל הארץ ודוק), והוא בחי' שמירה עליונה לכל ימי חייה להיות מקושרת אל הקדושה, כדוגמת אות ברית מילה הנמשך לנשמות ישראל שהוא שומר עליהם ומקשר אותם אל הקדושה בכל מצב ומצב, וכמו כן בקידושין מקבלת הכלה רוח פנימי מהחתן שהוא כח הקדושה להיותה שמורה ממגע

בחכמה יסוד ארץ (משלי ג' י"ט) דמספרא דליה איהי עזקא, ומינה אתיהיבת ליה לישראל, דכתיב וגם אמנה אחותי בת אבי וכו' ותהי לי לאשה (בראשית כ' י"ב), והא אוקמוה (זוהר ח"ג ק' ע"ב). חיבורא לא אשתכח אלא בספרא דחכמה, אבל כולא בגין דקוב"ה ושכינתיה אינון מין במינו, דהכי הוו מחוברין לעילא מן קדמת דנא. ורוא דא בחכמה יו"ד, ו"ד דא קוב"ה ושכינתיה בחיבורא חדא, וכולא איהי י' סתימא, ודא טבעת עזקא, דהא בגין חיבורא דא דאתחברו הכי לעילא, הכי מתחברן לתתא, ודא אתיהיב לה לשכינתא, לסימנא דחיבור קדמאה, דמיניה מתחברן השתא תנינות. ודא קידושין, קדש ודאי מספרא דחכמה (ת"ז ת' י"ב כז.), וחופה מספרא דאימא, דאיהי חופה על רישיהו, ואוקמוה. כדן מתחברן קוב"ה ושכינתיה בחיבורא חדא ברזא דיחודא ודאי, למהוי כולא חד ביחודא חד, וישראל מתמן נפקן, מנו יחודא קדישא עלאה. עכ"ד.

ומבואר דחופה וקידושין הם חכמה ובינה, וטבעת הוא המלכות שמספרא דחכמה, ובכח החיבור דחו"ב מתחברין גם זו"נ בסוד זמנא תנינות ע"י הטבעת, ושורש זה הוא ממושה שהוא מקורא סתים (ולכאורה כוונתו דמקורא הוא בינה כנודע בכ"מ, ומקורא סתים היינו

ח. ענין שבירת הכוס אחרי הקידושין ונתינת אפר מקלה בראש

החתן

ואחר הקידושין נוהגים לשבור כוס זכר לחורבן, וכמו כן שמים אפר מקלה בראש החתן בעת החופה, והוא כדי לזכור ענין החורבן שהוא הגלות שאנו נמצאים בו עתה, ואין השמחה שלמה, ומעלים את ירושלים על ראש שמחתינו, כדי לזכור התפקיד הגדול של החתן והכלה לבנות חורבה אחת מחורבות ירושלים, ולהעמיד עתה בתחילת חייהם את תכלית תפקידם הגדול בעולם הזה, לדאוג בכל עת שיהיה ביתם בבחינת בית מקדש מעט, אשר על ידו מקרבים הגאולה השלמה במהרה, ולהבין השמירה הגדולה שצריכים ביתר שאת בעת הגלות להיות שמורים וחתומים בקדושת הברית כל ימי חייהם, אשר זהו השמירה הגדולה שלא להנזק ממצבי הגלות אלא להפוך את הגלות לגאולה, וכידוע מדברי האריז"ל (שעה"כ דרוש ב' דעמידה דף ל"ב ריש ע"ג) דסוד גוא"ל עולה בגימטריא ארבעים, שהוא כמספר אות ס' שתומה הנ"ל הנעשית על ידי החותם שמקבלת השכינה עי"ש, ויל"פ בזה גם סוד הטבעת שהוא

במדרגה זו, כדי שיהיה לה שמירה לעולם בכל מצב ובכל מדרגה.

[והסוד הוא דהקידושין הם בחי' מוחין דאחור והנישואין בחי' מוחין דפנים כידוע מדברי מרן הרש"ש ז"ל, וסוד הקידושין הם בחי' כלי ורוחא בבחי' פרצוף האחור (עיין ע"ח שער כ"ט פ"ג דף כ"ב ע"א), ולכן הקידושין גורמים לחותם ושמירה אף למדרגות האחור שהוא זמני האיסור וכו', ואח"כ מקבלת עוד כלי ורוחא מבחינת הפנים שהוא החותם והשמירה למדרגות הפנים להיות מיוחדת לבעלה בבחי' היחוד השלם דפנים ואכמ"ל].

זרים, ולהמתיק כל דיניה וגבורותיה שיהיו לעולם בבחי' יין המשמחה, שהוא כח ההשתוקקות אל הקדושה והיחוד השלם, ושמירה עליונה זו נמשך בפנימיות נשמת הכלה אשר בזה היא שמורה בכל ימי חייה בין במצב של קטנות ובין במצב של גדלות.

ולכן הטבעת ניתנת בעת הקידושין אשר אז הכלה מתקדשת אל החתן ונאסרת על כל העולם ומיוחדת אליו כמ"ש התוספות ריש מס' קידושין, ואף שעדיין הוא קודם הנישואין שהוא קודם שמותרת להחתן, מ"מ מקבלת עתה בחי' ההיא רוחא גם

השמירה מאחיזת החיצונים כנ"ל, ועל ידי שבונים הבית כחומה בצורה מקרבים את הגאולה.

וזה מאמר הכתוב (ישעי' ס"א י') שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי וגו' כחתן יכהן פאר וככלה תעדה כליה, כי החתן צריך להפוך ה'אפר' ל'פאר' כמאמר הכתוב (ישעי' ס"א ג') לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר^ב, והוא על ידי שמעלה את ירושלים בראש שמחתו, ומקבל על עצמו

לקדושה לאהבת ה', ולכן צריך לקדש באופן שיראה האפר על פני המים (יעו"ש בלקו"ת דף נ"ז ע"ג, נ"ז ע"א, ושם נ"ח ע"ג וע"ד, ועי"ש שהביא דברי מהרח"ו דענין נתינת האפר במקום המצח הוא לעורר את היסוד לזיווג והוא המבואר בעניננו, ודוק).

ובזה יש להבין כל סדר עבודת החתן ביום חופתו, דעבודת החתן בתשובה וטהרה וטבילה ביום החופה, הוא על דרך הכהן השורף את הפרה (וענינו כיוה"כ, וכמו שמצינו בריש יומא דילפינן הפרשת כהן השורף והפרשת כה"ג דיוהכ"פ מחד קרא 'לעשות אלו מעשה פרה לכפר אלו מעשה יוה"כ', ולכן היו מזיז על הכהן מאפר פרה), ובגמר התשובה של החתן שנשרף בחינת הפרה, נשאר רק אפר והוא נתינת האפר בראש החתן קודם החופה, שהוא ניתן במקום התפילין, ועי"ז נעשה מ'אפר' 'פאר', שעל ידו מתעורר היסוד להיחוד של הקידושין והחופה (ואולי בזה יש להבין דברי רשב"ם המופלאים

י"סוד אפר הוא פ"ר דינים [שהם ה' גבורות מנצפ"ך העולים בגי' פ"ר כידוע מהאריו"ל], וצריך להפוך אותם לפא"ר, והוא על ידי שמכניסים אות א' שהוא אלופו של עולם בתוך הפ"ר ונעשה פא"ר, שהוא הפיכת הגבורות לשלהובין דרחימו על ידי השראת הקדושה ואלופו של עולם בכל דבר באופן שיהיה כולו לשמים (עיין שער המצוות בכוונת אפר פרה אדומה ובכ"מ).

[הגהה מח"א. ועפי"ז יובן היטב דכל המצוה של שריפת הפרה הוא כילוי הרע שבנוגה (וכמבואר בע"ח ושער המצוות שם) עד שנעשית אפר, אמנם האפר הנשאר הוא הטוב שבנוגה הנהפך לגבורות דקדושה והם המקדשין את המים (וכמו שביאר באורך הבעה"ת בלקו"ת בדרושי פרשת חוקת דשריפת הפרה הוא כילוי וביטול הלבושים הצואים דמחשבה דיבור ומעשה, והפרדתם מהנפש הבהמית, ועי"ז נשאר רק האפר שהוא עצם הכח המתאווה, שע"ז ישוב כח זה

לחיות חיים קדושים המקרבים את הגאולה, שהוא עיקר הפאר והחן והיופי של נשמת ישראל כאשר משתמשים עם כל הכחות הטבעיים שהם בחינת האש שבאיש ואשה, ומהפכים אותם לאש של אהבה דקדושה הגורמת להשראת השכינה ביניהם, כמאמרם ז"ל זכו שכינה ביניהם שהוא אות י' בתוך האש של 'איש' ואות ה' בתוך האש של 'אשה' כידוע.

ויש לפרש דאפר מקלה בראש החתן הוא כנגד ה'אש' של החתן להפוך אותו לפאר, ושמים את האפר בראש במקום הנחת התפלין, שהוא במקום המוח והדעת, כי עיקר הדעת דקדושה הוא למוזג את הרוחניות עם הגשמיות שהוא הכח של כלל ישראל כמו שכתוב ישראל אשר בך 'אתפאר'. ושבירת הכוס כנגד ה'אש' של האשה, כי הכוס מרמזת לבחינת

מוכן לקיים מצות עשה לקדש האשה וכו' וע"י הכנת כוונה זו יש לו כח לכוון בברכה וכו', ואולי י"ל דזהו הנעשה בהאפר שהוא ההכנה לקיים מצות הקידושין, וע"י זה מקבל כח להעלות מ"ן בברכה לצורך הקדושין).

והנה האפר הרי ניתן זכר לחורבן ובזכות זה זוכה ורואה בשמחתה כמבואר בדברי הגמ' ב"ב שם (דף ס' ע"ב), ועפ"ז יש להבין דכל חתן בעבודת התשובה דיליה שהוא כמעשה פרה, זוכה לעורר ע"י האפר את האש והגבורות דקדושה, שהיא האש אשר אתה ה' הצתה ובה אתה עתיד לבנותה, ובזה זוכה כבר ורואה בבנין ביהמ"ק הפרטי שלו, שהוא בנין ביתו בקדושה, שהוא כמי שבנה חורבה אחת מחורבות ירושלים כמש"א בגמרא, והוא ע"י השלהובין דקדושה הניתנין ע"פ המים וכו'. ע"כ הגהתו.

בב"ב דף ס' ע"ב אהא דאפר מקלה שבראש חתנים, דנקט אפר 'מקלה' לאפוקי אפר 'פרה' יעו"ש, וכבר תמהו בזה (בתו"ח ועוד) מאי שיאטיה דאפר פרה לכאן, ולמ"ש יש ליישב ודו"ק).

והנה האפר נקרא בלשון חז"ל 'קידוש' (יעו"י משניות פרה ריש פ"ו ובדברי הר"ש והרמב"ם שם) כיון שעל ידו מקדשים את המים, והכא נמי י"ל דע"י נתינת האפר בראש חתן מתעורר המ"ן (בסוד גבורות קדושות מזוככות כנ"ל, והם המעוררים את המ"ן כידוע, וכאן הוא בסוד התעוררות המ"ן מניה וביה על ידי הגבורות דיליה כדי להמשיך המ"ד שהם החסדים), ועי"ז ניתן לו כח לקדש את האשה ולהמשיך מ"ד, ועי"ז נכלל האפר ונראה ע"פ המים אחר כך וכו' (והנה עיין במידור הרש"ש שכתב קודם ברכת אירוסין שיכוין שיהא

הכלה כידוע בסוד כוס של ברכה (עיין היטב בשער מאמרי רשב"י להאריז"ל בתחילת הקדמת הזוהר), וכו"ם עולה בגי' אלהי"ם שהוא בחינת הטבע (הטב"ע בגימטריא אלהי"ם) שהוא הבחינה של האשה, ובתוך הכוס צריך להכניס יין המשומר המשמח אלהי"ם ואנשים, ולהעלות את האשה למעלה מהנהגת הטבע, שהוא הכח של הבעל המרמוז על המדרגה הרוחנית של הבית, ואז נמשך על הבית כוס של ברכה כמו שכתוב כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא.

ט. ענין החופה הוא עליית החתן והכלה להיכל העליון לקבל כח

הנישואין

ואחר הקידושין בא הנישואין שהוא הכנסת הכלה לרשותו של הבעל, וזה ענין החופה שעושים (ולכן נוהגים להקנות לחתן את מקום החופה), ועל ידי שמכניס אותה למקום החופה הרי זה כהכנסה לרשותו. וכדי להפסיק בין הקידושין לנישואין נוהגים לקרוא את הכתובה, ואחרי קריאת הכתובה נעשה הנישואין במה שעומדת עתה ברשותו של החתן תחת החופה. ומבואר בספרים שבקריאת הכתובה מעוררים את ההשפעות של הפרנסה והשלום וכל צרכיהם של החתן והכלה.

וסוד ענין החופה מבואר באריז"ל (ע"ח שער כ' פ"ט) שהוא עליית החתן והכלה להיכל העליון של אבא ואימא. וזה ענין השושבינים שהם האב

מהחתן, שממנו נמשך לה כל כח ההולדה וכח לכל היחודים הבאים אח"כ, וכל חיות האשה נמשך בכח רוחא קדוש זה כמבואר באורך בכ"כ האריז"ל (עיין ע"ח שער ט"ל פ"ח ובכ"מ), ולכן צריכים לקבל כח עליון מאבא ואימא כדי להמשיך הכלי ורוחא בעוצם טהרת מדרגת הנישואין שהוא שורש נפלא לכל ימי חייהם ואכמ"ל.

והסוד הוא דאחרי בנין המלכות במוחין דאחור והנסירה, עולים זו"ן שהם בחינת החתן והכלה לאבא ואימא, ושם נעשה יחוד דכלי בכח המ"ן שמקבלים מאו"א, ומקבלת בזה הכלה העליונה כלי ורוחא שהוא הכח לכל היחודים וכח ההולדה וכו', וכמו כן נעשה בכלה התחתונה שמקבלת ביחוד הראשון הנקרא יחוד דכלי רוח קדוש

והאם של החתן והכלה המוליכים אותם לחופה, ומעלים אותם למדרגה העליונה שלהם, שהוא ענין נתינת כח מהאב והאם להוציא לפועל שלמות היחוד, כי החתן והכלה אין להם עתה כח מצד עצמם לבנות את ביתם, וצריכים לקבל כח מהמדרגות העליונות שהם הדור הקודם, כדי שיוכלו להוציא לפועל כל קדושת הנישואין, ונכלל בזה גם מה שכתבנו לעיל שזוהו הטעם שיורדים הנשמות מדורות הקודמים, כדי לסייע גם הם להחתן והכלה להשלים בנין ביתם כראוי.

י. שבע ברכות הנישואין הם שורש בנין החתן והכלה ובהם

נמשך שפע עליזן לנשמתם

ואחר החופה שהוא הנישואין מברכים שבע ברכות הנישואין, והוא מיוסד על כל סדר יצירת החתן והכלה וזיווגם ושמחתם, ונכלל בזה תפלה להצלחת זיווגם, ושבה על יצירתם והשפעת שמחתם, ותפלה על הגאולה השלמה שמעוררים בשעת שמחת יחוד חתן וכלה כמאה"כ (ישעי' ס"ב ה') ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך.

והנה סוד ברכות אלו בשרשם העליון גדול מאד כמבואר בזוהר ובכתבי האריז"ל שעל ידי ברכות אלו בונים את פנימיות נשמת החתן והכלה להיותם ראויים לשלמות היחוד כל ימי חייהם (וכמו שהפליג בזה הזוה"ק בפרשת תרומה דף קס"ט ואילך, וע"ע בלקו"ת להאריז"ל פ' כי תצא,

דכלי הנעשה למעלה בחיק או"א, הוא כיון שאין לזו"נ כח מצד עצמם לעמוד פב"פ במקומם, לכן מעלים אותם במקום או"א, והם נותנים להם בחי' מוחין דפנים וכח המ"ן, ועי"ז הם חוזרים פב"פ ומתיחדים שם למעלה במקום או"א, ושם נעשה סוד היחוד הראשון לעשותה כלי.

ועפי"ד הרש"ש מבואר שברכת האירוסין והקידושין הוא המשכת מוחין דאחור ונכלל בהם הנסירה, ואחר כך סוד החופה הוא עליית זו"ן לחיק או"א וסוד היחוד דכלי, ואח"כ שבע ברכות הנישואין הוא המשכת מוחין דפנים הבא אחר היחוד דכלי וכמשי"ת להלן, ואכמ"ל.

י"זכמבואר בע"ח שם וביותר בשער ט"ל דרוש א' ובכ"מ, דענין היחוד

ובדברי הגר"א ביהל אור על הזוה"ק שם). וביותר חידש בזה מרן הרש"ש ז"ל שעל ידי ברכות הנישואין נמשכים לחתן ולכלה ולכל העולמות שפע של קדושה ומוחין עליונים כנגד כל מדרגות הנשמה המתחלקת לחמשה חלקים הנקראים: נפש רוח נשמה היה יחידה.

[וסדר השפעת השבע ברכות לחלקי הנשמה הוא מלמעלה למטה, והברכה הראשונה היא לעורר את שורש השפע, והוא ברכת היין לעורר שורש שפע העליון על ידי סוד יין המשומר בענביו כדאיתא בזוה"ק (וכמשי"ת להלן), ואחר כך שש ברכות כנגד ההשפעה לחמשה חלקי הנשמה, אלא שהחלק העליון של הנשמה הנקרא 'יחידה' מתחלק לשתי ברכות, שהם הברכה השניה והשלישית, ובברכה השניה נמשך השפע לחלק העליון של היחידה, ובברכה השלישית לחלק התחתון של היחידה, ואחר כך עוד ארבע ברכות כנגד שאר חלקי הנשמה שהם: היה נשמה רוח ונפשי^ב]. וזה סדר הברכות עם מעט ליקוטי ביאורים בקיצור בדרך הפשט (ובדרך הסוד בהערות).

דכללות האצילות. וברכת יוצר האדם הוא ז"א שהוא תפארת דכללות, וברכת אשר יצר את האדם בצלמו הוא המשכת המוחין לקו ימין דכללות, וברכת שוש תשיש הוא המשכת המוחין לקו שמאל דכללות, וברכת שמח תשמח הוא המשכת המוחין לקו אמצעי דכללות, וברכת אשר ברא הוא המשכת כל השפע והמוחין למלכות הכוללת. ולהלן בהערות נראה בע"ה להסמיך ולקשר ב' סדרי הכוונות בקיצור לחכימא ברמיזא.

י"הנה כוונה זו להמשיך על ידי השש ברכות שאחר ברכת הגפן מוחין שלמים לכל ה' מדרגות נרנח"י וכו', הוא כוונה מחודשת שכתב מרן הרש"ש ז"ל בסידורו, ומלבד זה יש כוונה כללית המיוסדת על זוה"ק תרומה ולקו"ת להאריז"ל כפי המצויין לעיל, והוא מקושר יותר לפירוש הברכות עפ"י הסוד, וקיצור כוונה זו היא: בברכת שהכל ברא לכבודו הוא כנגד יחוד יסוד ומלכות, ועפ"י ד הרש"ש הוא יחוד יסוד ומלכות דא"ק להוציא צלמי המוחין

יא. ברכה ראשונה – בורא פרי הגפן

ברכה ראשונה בורא פרי הגפן הוא השורש לכל שאר הברכות [כמ"ש בזוה"ק תרומה שם "דכל ברכאן נגדין ומתברכין מתמן, והוא סטרא דחדי לכולא], והוא ברכה על היין שהוא עיקר הכוס של ברכה, שממנו נמשך כח ההתעוררות להמשיך כל השפע העליון על ידי הברכות. והוא סוד בינה עליונה שהיא בחינת יין המשומר בענביו [כמש"ש בזוה"ק שם], שממנו נמשך כל השפע בבחינת יין המשמח אלקים ואנשים (והם סוד בחי' הגבורות העולים באור חוזר לעורר המשכת השפע בהמשך הו' ברכות לכל העולמות), והוא גודל מעלת כוס של ברכה בכל מקום, והוא כנגד השכינה העליונה המשפיעה כל הברכות וכל הישועות כמ"ש כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא, ולכן סידרו חז"ל כל הברכות על הכוס, ועשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה וכו'.

וכתב רבינו בחיי בספר כד הקמח (ערך חתן בבית הכנסת) וז"ל: ענין הנישואין הוא דוגמא לבריאת העולם וכו', וכשם שבבריאת העולם היו הימים עם השבת שבעה, כך תקנו לנו ז"ל שבע ברכות עם ברכת היין, שהוא כנגד השבת שהוא צריך להתקדש ביין בתחילה ובסוף, גם ימי השמחה הם שבעה, עכ"ל. ומבואר דברכת היין הוא כנגד בחינת שבת, על דרך קידוש דשבת שנאמר על היין¹.

בסעודה לברך תחילה בורא פרי הגפן, ולפי"ד רבינו בחיי יש לבאר דבאמת הם ב' בחינות של שבת, אחת שבת ראשונה שקודם ששת ימי בראשית, שהיא שורש העליון הנעלם של ימי בראשית הבאים אחרית, והשניה הוא שבת הבאה אחר ששת ימי בראשית שהוא שבת בראשית הכתובה בתורה, ולפי זה י"ל דברכת הגפן שתחת החופה הוא בסוד רעוא דרעיון, וכנודע שאז הוא זמן עליית הרצון

י"זע"פ דבריו מבואר היטב מה שנוהגים שבשבע ברכות שבסעודה מברכים ברכת בורא פרי הגפן בסוף אחר הו' ברכות, ובחופה הוא בתחילה בברכה הראשונה והדבר צ"ב [וכבר העיר מזה הגה"ק מקמארנא דעפ"י דברי הזוהר כאן יש להקדים כל פעם ברכת הגפן בתחילה, וכך היה המנהג בקמארנא כמבואר במנהגי קמארנא הנדפס בסוף ספר שולחן המהור (עניני נישואין אות קכ"ה), שנהגו גם

ויעויין בספר אור התורה להצמח צדק (על סידור עמ' רס"ט) שכתב לבאר למה מברכים ב' פעמים על היין, האחד לפני ברכת האירוסין והשני תיכף אחריו בשבע ברכות הנישואין, וביאר שברכת היין של ברכת אירוסין הוא בחינת יין המשמח, וברכת היין דו' ברכות הוא בחינת יין המשומר, והם ב' בחינות של מתן תורה, אחד מתן תורה שבהר סיני שהוא בבחינת אירוסין, והשני מתן תורה דלעתיד לבוא שהוא בחינת נישואין, והוא כנגד ברכת היין שבשבע ברכות, וי"ן עולה כמספר סו"ד, וב' בחינות אלו הם האחד 'רזין' שנתגלו במתן תורה בסיני, והשני הוא פנימיות הסודות שיתגלו לעתיד בבחינת 'רזין דרזין' [והוא הנקרא יין המשומר בענביו הנמשך ממוחא סתימאה שנקרא חמר טב דשקיט ושכיך וכו']. יעו"ש"ד.

בכמה מקומות כגון בפע"ח ומחבה"ק שער הפורים ועוד) ויש לומר שהוא שורש המוחין דפנים כמו שכתב בזוה"ק הנ"ל בברכת הגפן שבשבע ברכות [ועל דרך מה שמצינו בדברי הגר"א (תיקון כ"א דף ס"ז ע"ד ד"ה ול"צ) דתורה חדשה דלעתיד לבוא הוא יין המשומר בענביו יעו"ש והיינו בחינת המוחין דפנים דלעת"ל], ולכן כל בחינת שמירה וחותם הנצרך ביין המשמח הוא בברכת אירוסין ובקידושין בטבעת מרובע כמבואר לעיל, והוא משום שבחינת האירוסין הם המוחין דאחור, משא"כ בשבע ברכות הנישואין שהם בחינת המוחין דפנים נמשך גילוי היין המשומר מעין בחינת הנישואין דלעת"ל דתמן אין שום אחיזה כלל ואין צריך חותם שימור דהוא משומר ועומד מששת ימי בראשית.

על לידת ששת ימי המעשה של השבוע הבא אחריו, וברכת הגפן שבסעודה הוא הניחא דשבת שניה הבא אחר ששת ימי המעשה, וע"ז אמרו (שבת קי"ח ע"ב) אלמלא משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים.

י"הערה מח"א. ובזה יובן יותר מש"כ לעיל (אות ז' ואות ח') דבענין יין המשמח ויין המשומר לבל ימשול זר במעייני חתום יעו"ש. ולפי"ד הצ"צ יובן היטב, דהנה יין המשמח הוא עדיין מכלל המוחין דאחור וכמבואר בע"ח שער ל"ה פ"ג ובדברי הרש"ש בנה"ש (הקדמת הנותן דף כ"ג ע"ג), אמנם יין המשומר הוא למעלה מזה (והגם דבהרבה מקומות מצינו שילא חילקו בין יין המשומר ליין המשמח, היינו משום שלא נחתו לפרטות, אך ביסוד הדברים וודאי שאני וכמבואר

יב. ברכה שניה – שהכל בראה לכבודו

ברכה שניה "שהכל בראה לכבודו" כתב בספר הפלאה (כתובות ח' ע"א): יש לפרש מפני שתכלית הבריאה של כל העולם הוא בשביל האדם, ובו נשלם הבריאה כמו שאמרו חז"ל שאדם [נברא] אחור למעשה בראשית, והאדם אינו נשלם אלא כשנזדווגה לו בת זוג, נמצא כשנשא אדם את

כידוע (עיין נה"ש דף י"ג ע"ב), ולכן היין דשבע ברכות שהוא התעוררות העליון של הגבורות בסוד מ"ן כדי להמשיך המוחין של הברכות כנ"ל, הוא למעלה בשרשו בחכמה שהוא במו"ם כמבואר, ודוק. [ובאמת גם שם הוא בסוד שורש הבינה הכלולה בחכמה, כידוע דא"א עילאין נקראים בכללות חכמה, ובחינת השמאל שבו נקרא אימא עילאה, וכמו כן מו"ם הוא בחי' או"א עילאין דא"א שנכלל שם חו"ג דעתיק, ובבחינת אימא עילאה שבו הוא הסוד של גבורה דעתיק שהיא שורש הבינה בסוד בוצד"ק ואכמ"ל].

ויש להסמיך לזה דברי חז"ל (ברכות ל"ד ע"ב) דיינ המשומר זה עדן שלא ראתה עין מעולם, ונודע דבחינת 'עדן' הוא חכמה (כידוע בסוד ונהר יוצא מעדן שהוא בינה היוצאת מחכמה כמבואר בזוהר ובאריז"ל בכ"מ). ולפי משנ"ת מבואר היטב שיש בחינת יין בשרשו בעדן העליון שהוא בחינת מוחא סתימאה שהוא חכמה דא"א.

ובביאור הענין יש לומר דהנה בעלמא מצינו דיינ המשמח הוא בבינה כנודע, ובפשוטו גם יין המשומר הוא בבינה. אך לדברי הצמח צדק הנ"ל ענין יין המשומר הוא בשורש העליון של הבינה שהוא במוחא סתימאה דא"א כידוע ששם שורש העליון של הבינה והגבורות בסוד בוצינא דקרדינותא, והוא נמשך על ידי גבורה דעתיק המלוכשת שם וכו', ושם הוא עיקר סוד יין המשומר שהוא כחמר טב דיתב על דורדיא (דהיינו יין השוקט על שמריו), כמבואר בזוה"ק, ובבחינה זו הוא שורש היין הכלול בחכמה העליונה (בבחינת שורש הגבורות שבחכמה סתימאה), והוא שורש העליון של המתקת כל הגבורות וכפיית הדינים כידוע בסוד המתקת הדינים בשרשם (עיין שעה"כ דרוש ז' דשופר).

ולפי"ז י"ל דהיין בשבע ברכות שהוא בסוד יין המשומר הוא שורש להמוחין דפנים הנמשכים בברכות אלו כמבואר לעיל, וכללות המוחין דפנים הם בחינת חכמה לערך המוחין דאחור שהם בחינת בינה

חזה נשלם הבריאה בשלימות, לכך מברכין על הבריאה 'שהכל ברא לכבודו, עכ"ל.

וכתב ברש"י הק' (כתובות ה' ע"א) שברכה זו נתקנה לאסיפת העם הנאספים שם לגמול חסד, זכר לחסדי המקום שנהג עם אדם הראשון שנעשה לו שושבין ונתעסק בו, ואסיפה זו כבוד המקום היא, עכ"ל. ועומק הענין על פי הסוד הוא שבברכה זו נמשך אור היחוד העליון שהוא שפע חסדי המקום לצורך הנבראים, וכל מה שברא הוא לכבודו יתברך, שיתגלה כבוד מלכותו בתחתונים, וזה תכלית בריאת האדם, ולכן מברכים עכשיו ברכה זו, כי בנישואים נשלמת יצירת האדם (כמו שיתבאר להלן בברכה השניה).

ולפי דברי רש"י שברכה זו נתקנה לאסיפת העם שנאספו לכבוד המקום, יש לפרש שנמשך כל השפע העליון גם לכל הנאספים, כי כל המשתתפים בשמחת חתן וכלה נעשים חלק מהשושבינים כנ"ל, ומקבלים גם הם שפע הקדושה העליונה הנשפע מחסדי המקום לחתן ולכלה, ונכללים גם הם בכבוד השכינה הק', כי הקידוש ה' הגדול ביותר הוא ענין כניסת כלה לחופה כדת משה וישראל, שהוא המשכת כח קדושת הבית הישראלי בפועל בעולם הזה כנ"ל.

[ובברכה זו נמשך מוחין עליונים בבחינת החלק העליון של מדרגת היחידה' שבחלקי הנשמה, לנשמת החתן והכלה]^מ.

דא"ק, להוציא צלמי המוחין לכלל האצילות.

(ויש לפרש שהוא גם מכוון כנגד מדרגת עתיק שהוא בחינת מלכות דא"ק בסוד הרדל"א, שהוא חלק העתיק המגולה שלמעלה מהאצילות. ולפי"ז נמצא דברכת הגפן שהוא שורש ההמשכה כנ"ל באות י', הוא בסוד גבורות דדעת דעתיק שהם מעוררים המ"ן בסוד

^מוזהו המבואר בכוונת הרש"ש שממשיכים מוחין דפנים בששה ברכות אלו לכל פרצופי האצילות כנ"ל, ובברכה זו נמשך מוחין דפנים בבחינת ג"ר דיחידה שהוא מדרגת עתיק [ונמשכין בו המוחין לזו"ן דעתיק]. וכוונה שניה בברכה זו בתיבות 'שהכל ברא לכבודו' הוא כנגד יחוד דיסוד ומלכות, וכתב הרש"ש שהוא יחוד יסוד ומלכות

יג. ברכה שלישית – יוצר האדם

ברכה שלישית "יוצר האדם" כנגד שורש יצירת האדם שנכלל בו בתחילה גם האשה, כמאמר הכתוב 'ויברא אלקים את האדם בצלמו בצלם אלקים ברא אותו זכר ונקבה ברא אותם', וכאשר נכנס החתן לחופה נשלם יצירתו להיות בבחינת מדרגת אדם השלם, וכמו שאמרו חז"ל (יבמות ס"ב ע"ב) דכל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא טובה בלא ברכה בלא תורה בלא חומה בלא שלום וכו'. ונמצא שמתחדש כל שורש יצירתו ביום החופה, ולכן אמר הכתוב הנ"ל, בצלם אלקים ברא אותו – זכר ונקבה ברא אותם, כלומר: ששלמות בנין קומת האדם הוא דווקא על ידי זכר ונקבה כאחד. וכבר נתבאר שלכן נמחלין כל עוונותיו והוא כתינוק שנולד, כי עתה נשלם עיקר יצירתו ומתחיל להיות כאדם השלם.

וסוד ברכה זו הוא כנגד כללות קומת האדם העליון שהוא שורש נשמת החתן, כי האדם נברא בצלם אלקים כדוגמת האדם העליון, שהוא קומת העולמות העליונים. ותכליתו הוא להיות מרכבה לאדם העליון כמו שאמרו חז"ל 'האבות הם הם המרכבה'.

[ובברכה זו נמשכים מוחין עליונים בבחינת החלק התחתון של מדרגת ה'יחידה' שבחלקי הנשמה, לנשמת החתן והכלה]²¹.

דא"א]. ובכוונה השניה שעפ"י הזוהר מבואר ש'יוצר האדם' הוא כנגד בחי' תפארת דכללות הנקרא 'אדם' [ויש לבאר שהוא מכוון גם כנגד בחינת א"א, כי בבחי' כללות העולמות נחשב כללות קומת האצילות שהוא בחי' פרצוף א"א, כמו ז"א דכללות שהוא האדם העליון דכללות, וכפי ערך זה המלכות דכללות הם עולמות בי"ע

יין העליון השרשי, ועל ידם נמשך השפע אח"כ כנ"ל, וברכה זו דשהכל ברכה לכבודו הוא המשכת המ"ד בסוד חסדים דדעת דעתיק, שזה נרמו בבחינת יסוד דא"ק שממנו שורש החסדים הנשפעים למלכות דא"ק שה"ם בחינת הרדל"א).

²¹והוא המבואר בכוונת הרש"ש להמשיך בברכה זו מוחין דפנים בבחינת ו"ק דיחידה שהוא מדרגת א"א [ונמשכין בו המוחין לזו"ן

יד. ברכה רביעית – אשר יצר את האדם בצלמו

ברכה רביעית "אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד", הוא ענין בריאת הכלה כמו שכתוב ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויביאה אל האדם, ויאמר האדם זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת. כי שורש נשמות החתן והכלה בעולם הנשמות באים מנשמה אחת כנ"ל, ונשמת הכלה נתקנה מנשמת החתן, כדוגמת אדם הראשון שחיה נבנתה ממנו, ואחר כך בעולם הזה באו בגופים נפרדים, ולכן אמרו חז"ל שאדם המחפש את זיווגו הוא כמשל אדם שמחזור אחר האבדה שלו, כי בשורש היא חלק ממנו, ובנישואים הם חוזרים להתאחד כמו בתחילת יצירתם.

ונעתיק כאן פירוש ברכה זו מספר 'אפריון' (לבעל הקיצור שולחן ערוך) על התורה (בראשית ג' י"ב) וזה לשונו: הנה הראב"ד בהקדמה לספר 'בעלי הנפש' כתב וז"ל: ומה נפלאו מעשה הבורא ומי יבין סודם, כי כל הנבראים מן האדמה זכר ונקבה, והאדם נברא אחד, ואח"כ ברא לו ממנו עזר כנגדו, ומי יוכל לעמוד על גודל מעשיו ונפלאותיו ולהגיע אל תכלית חכמת מעשיו וכו'. ואומר אני בקלות שכלי, כי לטובת האדם ולהנאתו בראו אחד, שאילו נבראו זכר ונקבה מן האדמה כשאר כל הנבראים, היתה האשה אצל האדם כבהמה הנקבה אצל הזכר, שאינה מקבלת עליה שולטנות הזכר ולא עומדת אצלו לשמשו, אף כי זה חוטף מלפני זה וזה מלפני זה, וזה בועט בזה וזה בזה, ואיש לדרכו יפנו, וגם אינם מיוחדים זה לזה, לפי שבתחלה נבראו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו. ולכן ראה הבורא צורך האדם והנאותיו, וברא אותו יחידי, ולקח אחת מצלעותיו ובנה ממנה את האשה, והביאה אל האדם להיות לו לאשה, ולהיות לו לעזר לסעדו ולמסעדו, מפני שהיא נחשבת אליו כאחד מאיבריו אשר נבראו לשימוש וכו' עכ"ל [הראב"ד].

וכמו שהאריך בזה הלשם בספר הקדו"ש ובפרט בשער ז' שם, ודוק.

וביאור דבריו, כי שני דברים שאינם משורש אחד, אף אם לפעמים יתחברו, לא יהיה החיבור ההוא שלם ומתמיד, רק עומד להתפרד. אבל שני דברים אשר משורש אחד יבואו, אף אם יתפרדו לפי שעה, מכל מקום אם אח"כ שוב יתדבקו ויתחברו, יהיה הדיבוק והחיבור ההוא שלם ומתמיד, כיון שממקור ושורש אחד באו. ולכן כל הברואים שהם זכר ונקבה, אף שהם מתחברים ומתזווגים לפי שעה לקיום המין, אבל אחר הזיווג, כל אחד פונה לדרכו ואין החיבור מתמיד, כיון שמעולם לא היה להם חיבור עצמי, אבל האדם שהוא מבחר הברואים, ונברא לשמש את קונו, וגם הוא היותר חלוש שבכל הברואים, וצריך הוא לעזר וסעד לכל צרכיו, ולא יספיק לו התחברותו עם האשה לפי שעה לקיום המין בלבד, אבל הם צריכין להתחבר בחיבור ודיבוק תמידי, וטובים השנים כי אם יפלו האחד יקים את חברו (קהלת ד' ט' י'), ולכן ברא ה' יתברך שמו את האדם לבדו, ובנה את האשה מצלעותיו, למען שכאשר יתחברו יהיה החיבור שלם ומתמיד.

והנה מה שהאדם הוא היותר חלוש שבכל הנבראים, הסיבה היא גודל מעלתו בנשמתו, אשר על כן החומר שלו הוא יותר חלוש, כמ"ש המחקרים כי בכל דבר שהצורה יותר מעולה, הוא עלול יותר לנזק. והנה במה שכתוב 'נעשה אדם בצלמינו כדמותנו' כתב הרמב"ם במורה נבוכים (ח"א פ"א) שאין הכוונה ח"ו על צלם ודמות הגוף, כי אם על הנשמה

דברכת יוצר האדם כנגד פרצוף א"א שהוא בחי' דכורא בלא נוק' נפרדת, והוא בחינת תפארת הכולל כנ"ל בהערה, ושם המלכות היא בבחינת עצם מעצמי ובשר מבשרי, (ומכח זה טורח אח"כ בכנינה בברכת אשר יצר את האדם בצלמו), ואח"כ בברכה רביעית שהיא כנגד או"א עילאין מתחיל ענין בנין המלכות להיות פרצוף בפני עצמה ודוק.

" הגהה מח"א. שורש דברי הראב"ד הוא מה שכתב בע"ח (שער הארת המוחין רפ"א) דלולא זה שהיתה עמו אב"א והיתה עצם מעצמו ובשר מבשרו בתכלית הדיבוק והקישור, לא היה חושש אח"כ לתקנה ולהאיר לה כל הצריך לה, עכ"ל. והנה בשורש העליון דפרצופי עתיק וא"א אין להם נוק' נפרדת, ורק מאו"א ואילך מתגלה בחינת דכו"נ כידוע, ולפי"ז יש לפרש היטב

שהיא חלק אלוה ממעל ע"ש. וזהו פירוש הברכה 'אשר יצר את האדם בצלמו' וכו', היינו הנשמה שהיא חלק אלוה ממעל. ואולם על ידי זה, כיון שהיא מעולה כל כך בנשמתו וצורתו, לכן הגוף והחומר יותר חלוש ועלול לנזק משאר כל הנבראים, וצריך הוא לעזר ולסעד, ועל כן ראתה החכמה העליונה יתברך שמו והתקין לו 'ממנו' (דייקא ממנו) בנין, למען יהיה הבנין והדיבוק עדי עד, עכ"ל ספר אפריון.

וסיום ברכה זו היא גם בנוסח 'יוצר האדם', כי ברכה הקודמת היתה על יצירת האדם בתחילה שהיתה האשה כלולה בו, וסיום ברכה זו 'יוצר האדם' הוא האדם השלם אחרי שנבראה ממנו האשה, וחוזרים שוב להתאחד בנישואין, ואז נשלם יצירת האדם השלם כמאמר הכתוב (בראשית ה' ב') זכר ונקבה בראם ויברך אותם ויקרא את שמם 'אדם' ביום הבראם.

ובספר הפלאה הנ"ל פירש וזה לשונו: ומה שמברכין יוצר האדם שני פעמים, היינו כדאיתא לקמן (בגמרא כתובות שם דף ח') שתי יצירות עלה במחשבה, והיינו דקאמר בצלמו, בצלם דמות תבניתו. וכתב הריטב"א דהיינו דמות תבניתו של אדם, דאין לייחס שם 'תבנית' להקב"ה. ונראה דהיינו שיצר בו צלמו, וצלם שלה בדמות תבניתו. וידוע כי צלם אלקים הוא בנשמה, והיינו כדאיתא לקמן ששנים עלה במחשבה להבראות, והוא בריאת הנשמות במחשבה, אבל הגוף נברא אחר, ואחר כך התקין לו מגופו בנין עדי עד, ופירוש 'עדי עד' פירש"י בנין הנוהג לדורות, רצה לומר דאף שבתחילה נבראת מצלעו, נעשה מזה תיקון לדורות שתוולד בפני עצמה בשלימותה, כמו שעלה ברצונו במחשבה תחלה. ונראה שעל זה תקנו לנשים לברך שעשני כרצונו, רצה לומר שנעשית בשלימות כפי שעלה ברצונו בתחילה".

דמות הוא על היצוניות האדם שהוא הגוף, הנברא בדמות תבניתו כנ"ל, ובכללות החתן והכלה, מתייחס לשון 'צלם' על החתן שהוא הנשמה הפנימית והרוחניות של

"וסוד ענין 'בצלמו בצלם דמות תבניתו' כי החתן הוא בחינת 'צלם' והכלה בחינת 'דמות', כי לשון צלם מורה על פנימיות הנשמה של האדם שהוא הרוחניות שבו, ולשון

ידם הדבקות באור האלקי, שהוא פנימיות הצלם המלוכש בהדמות, הרי נעשים בשם 'אדם' השלם, וזהו סיום הברכה 'יוצר האדם' שהוא האדם השלם כנ"ל.

והוא סוד תיקוני השכינה הק' וקישוטי השכינה, שהוא להעביר השחרות מהמלכות אשר רגליה יורדות מוות, ולהאיר לה באור פני מלך חיים (עי' שער מאמרי רשב"י פרשת נשא). ויש לרמוז בזה דברי הגמ' (כתובות י"ז ע"א) 'מעבירין את המת מלפני הכלה', דהנה י' פעמים ד"ם עולה בגי' מ"ת, וה"ס י' דמים שהם סיגי החסדים והגבורות כמבואר בכוונת הספירה, וה"ס בחי' הדמיון של כל עניני עוה"ז כנ"ל דסוד ד"ם מלשון דמיון (כמו שביאר הגה"ק מוהרמ"מ משקלאוו ז"ל בכ"מ), ואמנם כאשר ממשיכים אות א' שהוא מהפך הדם לאדם נעשה ממ"ת אמ"ת (עי' היטב בסידור האריז"ל קול יעקב להגרי"ק ז"ל בכוונת הבלעת הדמים בספירת העומר), והוא חותמו של הקב"ה, והוא כלל הכ"ז אתוון דאורייתא, דאמת הוא ראש תוך סוף של אותיות התורה כדאיתא בגמ' (שבת נ"ה ע"א וברש"י שם).

והסוד הוא דאות א' זו הוא בחי' הה' אלפין הנמשכים לה' פעמים דין שהם סוד הה' גבורות ונעשים ה' פעמים אדנ"י (והם סוד ש"ך דינים

הבית, ולשון 'דמות' על הכלה שהיא כמו החיצוניות והגוף של הבית, ועליה מוטל חלק הגשמיות של הבית, ועל ידי שהכלה מיוחדת אל החתן בשלמות הקדושה, נעשה חיבור ויחוד בין הצלם והדמות שהוא חיבור הרוחניות והגשמיות, וחיבור הנשמה והגוף כאחד.

והוא מעלה גדולה ותיקון גדול לבחינת ה'דמות', שהוא מלשון 'דמיון', כי כל עיקר היצה"ר נאחז בחיצוניות, שהם כל הדמיונות של עולם הפירוד הגשמי (ובו עיקר אחיזת החיצונים הרוצים להפריד הדמות מהצלם, והוא שורש חטא אדה"ר כידוע, עי' היטב ספד"צ ריש פרק ד' ובביאור הגר"א שם באריכות), אך באמת כל העולמות נמשכים מהצלם והדמות העליון, וכל עבודת ה' הוא להפוך כל הדמיון לדמות דקדושה כמאמר הכתוב 'וביד הנביאים אדמה', וכתוב בספרים הקדושים שלשון 'אדם' יש בו שתי פירושים הפוכים, כי הוא מלשון אדמה, להיותו נוצר מעפר האדמה, ויש לו נפש הבהמית, ומלשון 'אדמה לעליון' שהוא כח הדמיון להשיג בעולמות העליונים כדרך הנביאים, בכח הנשמה האלקית שבקרבו, וכאשר זוכים לשלמות שם 'אדם' עד שנעשים מרכבה לשכינה בכל תנועה ותנועה, ומעלים כל עניני העולם הזה להיות כלי ולבוש להשיג על

[ובברכה זו נמשכים מוחין עליונים דמדרגת ה'חיה' שבחלקי הנשמה, לנשמת החתן והכלה]².

זכר ונקבה כמאה"כ ויקרא שמם אד"ם, דהיינו על ידי הדמות הנתקן ביחד עם הצלם נעשה שלמות אד"ם השלם כמשנ"ת ודוק היטב.

י"ועפ"י המבואר ברש"ש הוא כנגד מוחין דפנים דמדרגת החיה שהוא מדרגת או"א עילאין [ונמשכים בו המוחין לזו"ן דאו"א עילאין]. והכוונה השנית שעפ"י הזוהר ברכה זו כנגד כללות קו ימין דז"א [שהוא המשכת מוחין לחח"ן דז"א], ויש לפרש שהוא מכוון גם כנגד קו ימין דכללות האצילות שהוא מקום עמידת ז"א בסוד איהו בנצה ואיהי בהוד, וי"ל שהוא כנגד או"א עילאין שהם בימין ושמאל דימין דאצילות (כפי ההבחנה שאו"א עילאין בימין דכללות האצילות, וישסו"ת בשמאל דכללות האצילות), ודוק.

[הגהה מח"א. ויש לבאר יותר עפמ"ש בהגהת השמ"ש פ"ח משער אנ"ך (דף צ"ד ע"ב אות א') דבכללות הסדר הוא שאו"א בימין וישסו"ת בשמאל, וביאר עוד שם (דף צ"ד ע"א אות ב'), וכן בפ"ו משער אנ"ך, ופ"ג משער ז"א אות ג', ועוד דוכתי) דבכללות נעשה החילוף באופן שז"א נשאר מ"ה דמ"ה ומ"ה דב"ן [והוא הנקרא חילוף כללי בלשון המפרשים], וידוע מש"כ השד"ה (בהקדמת אירוסין

כמספר ה' פעמים די"ן, וכמספר נע"ר חסר ה', והמיתוק שלהם הוא על ידי ה' אלפי"ן שעיי"ז נעשית המלכות מנע"ר לנער"ה כמבואר בדברי האריז"ל בכ"מ, עיין ע"ח שער י"ח פ"ה, ושער ל"ד פ"ג, ושער ל"ה פ"ג. ועיין להלן בכוונת הריקודין מדברי לקו"מ סימן ל"ב). ויש לפרש דסוד א' זו בצורה יו"י הוא ל"ב נתיבות חכמה שהוא המתקת הדינים כנ"ל, וזה סוד מעבירין את המ"ת שהוא כל סיגי הדמים של כל הדמיונות דהאי עלמא, מלפני הכלה' כלומר לסלק השחרות של הדינים מהכלה העליונה ולהמשיך לה אות א' בסוד בחי' נער"ה ועיי"כ מעבירין את המת ונעשה אמת שהוא חותמו של הקב"ה, בסוד החותם הנעשה על ידי המ' סתומה הנמשך להכלה ודוק היטב, וכנ"ל דהם' נעשית משני דלתי"ן שכל אחד מהם כולל כ"ב אותיות התורה, ובתוך המ' סתומה יש ה' אותיות מנצפ"ך כמו שביאר האריז"ל שם, והרי הם חותם אמת של התורה הק' שהיא חותמו של הקב"ה והוא כה קדושת התורה אשר מהפכת כל הדמיון של עוה"ז לאמ"ת, שהוא סוד שלמות אד"ם מלשון אדמ"ה לעליון, וזה סוד אשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו, כי שלמות שם אדם הוא

טו. ברכה חמישית – שוש תשיש

ברכה חמישית שוש תשיש ותגל העקרה בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה, ופשטות ברכה זו היא כדי להעלות את ירושלים על ראש שמחתנו כמו שפירש רש"י שם, והטעם שנתקנה כאן אחר ברכת אשר יצר את האדם וקודם ברכת שמח תשמח, פירש בשיטה מקובצת שדווקא קודם שמזכירים הברכות על ענין השמחה של החתן והכלה (שהם שתי הברכות אחרונות דשמח תשמח ואשר ברא), צריך להזכיר את ירושלים, שתהיה קודמת לברכות של שמחה, וכמו שכתוב 'אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי', ומשמע בראש כל ברכות של השמחה.

ואף שכבר עשו זכר לירושלים על ידי אפר מקלה בראש החתן, כתב ההפלאה (בקונטרס אחרון להל' קידושין סימן ס"ה סק"ג) שצריך לעשות זכר לירושלים גם במעשה וגם בדיבור וגם במחשבה. וז"ל: ומה שמברכין 'שוש תשיש' הוא לזכור את ירושלים בדיבור, דאף שאמרו חז"ל לעשות זכרון במעשה כמ"ש אם אשכחך ירושלים וגו', אם לא אזכרכי, אם לא אעלה וגו', והיינו שצריך לזכור במחשבה ובדיבור ובמעשה, 'אם אשכחך בלב, 'אם לא אזכרכי בפה, 'אם לא אעלה במעשה.

ויש לבאר עוד בעומק ברכה זו, ושייכותה לשבע ברכות התנים אשר כולם סובבים והולכים על ענין הנישואין של החתן והכלה, יש לפרש שברכה זו הוא ענין תיקון השכינה שהיא בגלות כאשה עקרה, כי אינה יכולה להוליד את כל ההשפעות הטובות לעולם מחמת קטרוגי העוונות, ומחמת כן נופלים כמה וכמה נשמות מישראל שנדחים מהקדושה, ועתה שמתקנים את הכלה שהיא דוגמת השכינה הקדושה, נעשה קיבוץ נידחים שהוא 'קיבוץ בניה לתוכה בשמחה', כי על ידי בנין בית בישראל הוא מקצת גאולה, שהוא עוד בנין מחורבות ירושלים, וכל הנשמות שזוכים להוליד הם תיקוני השכינה הקדושה, כי כל ישראל בני מלכים שהם בנים

בחילוף כללי משום הכי גם מעריכים את או"א וישסו"ת לימין ושמאל דכללות האצילות, ודוק].

ונישואין) דבפריה ורביה נעשה חילוף כללי יעו"ב, וממילא מובן דדייקא כאן בנישואין דאיירינן

של השכינה הנקראת מדת המלכות. ומסיימים 'משמח ציון בבניה' שהוא נקודה הפנימית של השכינה הנקראת 'ציון' שהיא בית קודש הקדשים, פנימיות המקדש, ועל ידי שנתקנים הנשמות ונכללים בשכינה הקדושה נעשה שמחת ציון וירושלים. [וכתוב בספר הקדוש קדושת לוי (ליקוטים ד"ה חזיה לרבנן דקא בדחי טובא) דבשעת החופה מתעורר בשורש כל הנשמות שעתידים להמשך אח"כ על ידי החתן והכלה, ומחמת כן מצוי שמתעורר בכיה אצל החתן והכלה בשעת החופה, והוא מחמת התעוררות שרשי הנשמות המשתוקקים להתתקן על ידי החתן והכלה בימי חייהם].

[ובברכה זו נמשכים מוחין דמדרגת ה'נשמה' שבחלקי הנשמה, לנשמת החתן והכלה].

טז. ברכה שישית – שמח תשמה

ברכה שישית "שמח תשמה רעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם". הנה סדר הברכות כפי מה שנתבאר הוא, דברכת יוצר האדם הוא על שורש יצירת החתן בהיות הכלה כלולה בו, וברכת אשר יצר את האדם בצלמו, הוא על בריאת הכלה שנתקנה ממנו, וברכת שוש תשיש הוא על הכלה עצמה שהיא כנגד השכינה וכו', ועתה ברכה זו הוא על היחוד של החתן עם הכלה^כ, ולזה מברכים שמח תשמה רעים האהובים,

וישסו"ת הם ימין ושמאל דשמאל, ונמצא לפי"ז דקו שמאל דכללות הוא כנגד ישסו"ת, ודוק.

כ"ונעתיק לשון שיטה מקובצת בשם תלמידי רבינו יונה בענין סדר הברכות. וז"ל: כתב הרב רבינו מאיר הלוי ז"ל ומסתברא דהיינו טעמא דתיקון הני ברכתא כולהו בברכת חתנים, דמשום כל חתן וכלה מעיין זוג ראשון דאדם הראשון הוא, דאמטו להכי תקינו

יזעפ"י המבואר בדברי הרש"ש נתקן בברכה זו המוחין דפנים דמדרגת הנשמה שהוא ישסו"ת [ונמשכין בו המוחין לזו"ן דישסו"ת], והכוונה השניה עפ"י הזוהר הוא בקו שמאל דז"א, ויש לבאר דהנה קו שמאל הוא שורש המלכות, העומדת בהוד, והוא מכוון גם כנגד ישסו"ת דכללות כמו שנת"ל בהערה, דהיינו כפי ההבחנה דאו"א עילאין הם ימין ושמאל דימין,

ברכה לזיווג ראשון מקמי ברכת זיווג דחתן וכלה, וכיון דתקיננו ברכה לזיווג ראשון דמיירי במעשה בראשית, תקיננו ברכה לקמי אכוליה מעשה בראשית, שכל מה שברא המקום לא ברא אלא לכבודו. אי נמי להזכיר סיבת הזיווג שהוא עיקר יצירת האדם עולם התחתון שלא נברא אלא לפריה ורביה שנאמר לא תוהו בראה לשבת יצרה, וזהו כבודו של מקום, שאין כבוד הבורא נודע אלא על ידי בריותיו כענין שנאמר כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו.

והדר מברכינן שתי ברכות, חדא לעיקר ברייתו של אדם הראשון עד שלא נטלה ממנו הצלע, ואח"כ נשתנית ברייתו מכמות שהיתה קודם לכן, והדר מברכינן ברכה שלישיית כנגד שמחת ירושלים העתידה שנמשלת לזיווג חתן וכלה, כענין שנאמר ומשוש חתן על כלה ישיש עליך אלהיך, והא דנקט 'בקיבוץ בניה לתוכה בשמחה' משום רישיה דקרא דכתיב 'כי יבעל בחור בתולה יבעלוך בניך', וכתיב רני עיקרה לא ילדה וגו' כי רבים בני שוממה, והיינו דאקדמות מקמי זיווג דחתונה, משום דכתיב אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי. ואיכא למימר נמי דעיקר האי ברכה דשמחת ירושלים משום האי קרא אתקן.

והדר תיקון שתי ברכות כנגד זיווג החתן עם הכלה ושמחתן, אלא שהברכה ראשונה תקנוה דרך בקשה לבקש רחמים על החתן ועל הכלה, לשמחם בזיווגן ולהצליחם במעשה ידיהם כשמחת זיווג ראשון דגן עדן. והשניה גם היא כנגד שמחת הזיווג, אלא שתקנוה דרך שבח והודאה למקום על יצירת היצירה והזיווג בעולם לשעבר, ולצעוק לעתיד לבוא על שמחת ירושלים, וחותרם בשמחת הזיווג שפתח בה. ואף על גב דהני תרתי ברכתא כנגד שמחת הזיווג איתקין, היינו טעמא דחתים בקדמיתא מינייהו 'משמח חתן וכלה' ובבתרייתא 'משמח החתן עם הכלה', משום דקמייתא דאיתהון דרך בקשה, ובעידן רחמי אתרווייהו בעינן, ואמטו להכי מברכינן משמח חתן וכלה, דאי הוה מברכינן 'עם הכלה' לא הוה משמע שמחה אלא גבי חתן שישמח בכלה, או כל ימי זיווגו עם הכלה, ואין במשמע לשמח אלא שמחת החתן לבדו ששמח על עסקי הכלה, דכי כתיבא שמחה גבי חתן כתיבא דכתיב ומשוש חתן על כלה. ועוד משום סירכא דבתולתא דאית לה צערא. הדין הוא טעמא דסברא דהני ברכתא.

ועוד כתב טעמייהו לענין פתיחה וחתומה, תרתי קמייתא פתח בהו בברוך ולית בהו חתימה, דמטבע

שיזכו ליחוד השלם בשמחה, ומפליגים בזה שתהיה השמחה במדרגה גדולה כמו אדם הראשון בגן עדן מקדם^כ, שהוא שלמות היחוד כמו אדם

תשיש', וגבי שמחת חתן וכלה אומר 'שמח תשמח'. ויש לומר דלשון 'ששון' שייך יותר בשמחה רוחניות, [ולשון] 'שמחה' [שייך יותר בשמחה] גופנית. על כן דרשו ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, 'שמחה' זו ימים טובים דכתיב ושמחת בחגך, והיינו שמחת הגוף באכילה ושתיה וכסות נקי, אלא שנעשה לשם שמים, מכל מקום שמחה גופנית היא. ו'ששון' זה מילה דכתיב שש אנכי על אמרתך, וזהו היא ודאי שמחה רוחניות וכו'. וכתב בשל"ה 'מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים', כשהוא מראה אהבת ה' בתענוגים [דהיינו] מתוך שמחה גופנית ושמחת יו"ט והדומה, זה הוא היותר חביב בכל העבודות, וכן יהיה לעתיד לבוא ההיפך מן וישמחן ישורון ויבעט, אלא 'אהבה בתענוגים'.

על כן אמר 'שש תשיש', ששון רוחני תשיש, בקבוץ בניה לתוכה ב'שמחה' גופנית מלאים כל טוב ונהרו אל ה' בתענוגים. וזה הוא נוסח הברכה שניה 'שמח תשמח' בשמחה גופנית 'רעים האהובים' האלו, כמו שהיה שמחת אדם הראשון 'בגן עדן מקדם' קודם החטא, שהיו מלאכי השרת מצננים לו יין וצולים לו בשר והיה משמש

הכי הוא, שלישית פותח בה בכרוך וחותרם בה בכרוך, פותח בה בכרוך מאי [אמאי?] ברכה הסמוכה לחברתה היא, [ומתריץ] דכי אמרינן ברכה הסמוכה לחברתה היכא דקמייתא אית בה חתימה, דחתימה דקמייתא הויא פתיחה לבתרייתא, אבל הכא דתרתיה בתרייתא [שהם שתי ברכות ראשונות] לית בהו חתימה, [לכן] בעי פתיחה לשלישית, דהא לאו סמוכה לברכת חברתה היא. וחותרם בה בכרוך, דכיון דצריך להתום בה שתי יצירות [פירוש להאריך ולפרש בנין הכלה מהחתן וכו'] נפיש להו דיבורא ובעי פתיחה וחתימה. רביעית אף על גב דמטבע ארוך הוא, הויא ברכה הסמוכה לחברתה ולא בעי פתיחה, אבל חתימה ודאי בעיא, וכן אתה אומר בחמישית. אבל ששית כיון דזמנין דבעיא בפני עצמה [היינו בשאר ימים כשאין פנים חדשות], בעיא פתיחה וחתימה. ע"כ לשון תלמידי הרב רבינו יונה ז"ל.

כעייין בחידושי התם סופר (כתובות ח' ע"א) בביאור לשון ברכת שוש תשיש ושמח תשמח, וזה לשונו: צריך ישוב (בנוסח ברכת שוש תשיש), מתחיל ב'ששון' ומסיים בקבוץ בניה ב'שמחה'. ועוד מאי טעמא גבי ירושלים אומר 'שש

הראשון לפני החטא, ומבקשים שהקב"ה ישמח אותם וישרה את שכינתו עליהם, וזהו שמסיימים ברוך משמח חתן וכלה²¹.

[ורש"י פירש (כתובות ח' ע"א) ששמח תשמח הוא ברכה כללית לחתן וכלה שיצליחו בשמחה וטוב לב, והוא על דרך תפלה להצלחת החתן והכלה, וברכה אחרונה 'אשר ברא' היא שבח על היחוד של החתן והכלה על ידי השמחה, וכפי שיובא לשונו להלן בברכת 'אשר ברא']

[ובברכה זו נמשכים מוחין דמדרגת 'רוח' שבחלקי הנשמה, לנשמת החתן והכלה²²].

ועל ידו נעשים החתן והכלה בבחי' רעים האהובים ונעשה שלמות השמחה בסוד היחוד.

²¹ וכפי המבואר בדברי הרש"ש בברכה זו נמשכים מוחין דפנים דמדרגת רוח, שהוא כנגד מדרגת זו"ן הגדולים [ונמשכין בו המוחין לזו"ן דזו"ן הגדולים].

והכוונה השניה שעפ"י הזוהר כמשנ"ת לעיל שהוא כנגד קו האמצעי דז"א [שהם מוחין לדת"י דז"א]. ויש ליישב כוונה זו עם הכוונה הראשונה ולבאר שסוד קו האמצעי בערך כללות האצילות הוא בחינת כללות הז"א דאצילות שהוא בחי' זו"ן הגדולים בסוד ו"ק דמ"ה וו"ק דב"ן כידוע. והענין הוא דאז"א וישסו"ת שהם כנגד ברכה רביעית וחמישית כנ"ל, הם בחי' המדרגה של ג"ר דזו"ן, ולכן כללות הימין והשמאל של ג"ר דזו"ן הם מדרגת או"א וישסו"ת כנ"ל (שהוא כפי הערך דאז"א הם בימין וישסו"ת

וכו' והכל לשם שמים בלי שום תאוה והנאה גשמיות, כן תשמח רעים האהובים האלו, וקורים להם 'האהובים' רצה לומר אהובים למקום ברוך הוא על דרך אהבה בתענוגים, ואמר 'בגן עדן מקדם' קודם החטא, לאפוקי אח"כ שהיה 'מקדם לגן עדן' ולא בגן עדן מקדם, וקל להבין, עכ"ל.

²² ונמצא מבואר עפ"י הסוד דברכה זו היא כנגד היחוד של החתן והכלה, כי אחר שנתקנו כראוי קו ימין בברכה רביעית וקו שמאל בברכה חמישית, שהם כנגד נצח והוד, וכנ"ל דברכת אשר יצר היא כנגד החתן העומד בצד ימין, וממנו נאצלה הכלה וכו', וברכת שוש תשיש היא כנגד הכלה העומדת בצד שמאל, הנה עתה בברכה זו נתקן קו האמצעי שהוא המיוחד ועושה שלום בין הימין והשמאל בשלמות, והוא כנגד היסוד המיוחד הימין והשמאל (שהם נצח והוד).

יז. ברכה שביעית – אשר ברא

ברכה שביעית "אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רינה דיצה וחדוה אהבה ואחוה שלום ורעות" וכו'. הנה ברכה זו היא ברכה כללית על שמחת החתן עם הכלה, ולכן פותחת בברוך כי מברכים ברכה זו כל שבעת ימי המשתה, אף כאשר אין פנים חדשות ולא מברכים את הברכות הראשונות [ועיין להלן דברי הכל בו שנכלל בברכה זו תמצית מעין כל הששה ברכות]. והפליגו בברכה זו ברבוי לשונות של שמחה, ולפי הנוסח שלנו הם י"ב לשונות של שמחה, ויש בהם סוד שנמשך על ידם שפע עליון לי"ב מדרגות דקדושה של הכלה העליונה. ועל פי גרסת הזוהר הם עשרה לשונות של שמחה כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם (כנגד עשר ספירות הקדושות).

ונוסח התימת הברכה הוא ברוך 'משמח חתן עם הכלה'. ורש"י הקדוש פירש ההבדל בין ברכת 'שמח תשמח' שסיומה הוא משמח 'חתן וכלה' לברכה זו שסיומה משמח 'חתן עם הכלה' וזה לשונו: 'משמח חתן וכלה', ובאחרונה 'משמח חתן עם הכלה', לפי ששמחת ברכה הראשונה, לא בשמחת חתונה אנו אומרים, שהרי תפלה היא שמתפללים ומברכין שיהיו

מקומות דפרצופי או"א נקראים חכמה ובינה דכללות, וז"א נקרא דעת (ושורש הדברים בזה"ק באד"ז, ונתבאר בשער ההקדמות בדרוש הדעת ואכמ"ל), וכיון שנתבאר לעיל דברכה רביעית וחמישית הם כנגד או"א וישסו"ת שהם חו"ב דכללות (שהם בחי' קו ימין וקו שמאל), נמצא שברכה שישיית הוא בז"א שהוא בחינת הדעת דכללות שהוא קו האמצעי דכללות האצילות, ע"כ הגהה.

בשמאל כנ"ל), והיחוד דזו"ן מתייחס לבחי' הו"ק דזו"ן שהוא מקום היחוד כאשר נשלמים בהמוחין דחיה שהוא ענין קבלתם הג"ר דכללות שהם פרצופי הנשמה והחיה, שנערכים גם ככללות הימין והשמאל כנ"ל, ולכן בברכה זו שהיא כנגד כללות זו"ן, יש לפרש שהוא כנגד עצמות זו"ן שהם בחי' ו"ק שלהם שהוא כנגד בחי' רוח דכללות האצילות, ושם נעשה היחוד, ודוק היטב.

הגהה מח"א. ויש לבאר עוד (באופן יותר פשוט) ע"פ מה שמצינו בכמה

שמחים בהצלחה כל ימיהם, לפיכך אין לחתום בה משמח חתן 'עם הכלה',
דמשמע איש באשתו, אלא ברוך ה' משמח את שניהם לעולם בסיפוק
מזונות וכל טוב, ובאחרונה שבח שמשבח להקב"ה שברא חתונת דיבוק
איש באשה על ידי שמחה וחדוה, לפיכך יש לחתום משמח חתן 'עם הכלה'
שהוא לשון שמחת איש באשה, עכ"ל.

ובספר 'כל בו' הרחיב את הביאור על דרך פירוש רש"י וז"ל: ומה שאנו
חותמין תחלה משמח חתן וכלה, ולבסוף חתן עם הכלה, לפי שבתחלה
אנו מתפללין בעד החתן והכלה שישמחם השם יתברך כל ימיהם, ויצליחם
בעושר ובנכסים וכבוד, לפיכך אין לשון 'עם' נופל בה, שמילת 'עם' מורה
דיבוק כמו שמחת איש עם אשתו בהיותם לבשר אחד, וחותמין בה 'משמח
חתן וכלה' שמורה בה שמחת הצלחה בעושר ונכסים, או זה עם זה, או
זה בלא זה. וברכת אשר ברא חותמין בה משמח חתן 'עם הכלה', שאנו
מברכין ה' אשר ברא שמחת חתן כלה ע"י חתונתם, ולפיכך ראוי לחתום
בה בלשון 'עם' שרצה לומר שישמחם על ידי החתונה שמחת איש ואשתו
בדיבוק.

והוסיף הכל בו לבאר שברכה זו יש בה תמצית כל שאר הברכות, וז"ל:
והיא מעין כל שאר הברכות. מעין 'שהכל ברא לכבודו', כי שהכל ברא
לכבודו יש רמז שלא יעשה זיווג אם לא לקיים המין לכבוד השם, וזהו
אשר ברא 'ששון ושמחה', רצה לומר 'לכבודו', שכבוד השם בשמחת
הנפש כדי שתהיה מוכנת לקבל מדודו, כי היגון סותם מקום הנפש, והיא
מחיצה מפסקת בינה לבין אלהיה, שאין ראוי לאדם שיכעוס, רק שיקבל
גזרת השם מאהבה, שכל מי שנותן מחשבת היגון בלבו, קרוב לכפור
בהש"י, הלא תראה שאין השכינה שורה לא מתוך עצלות ולא מתוך
עצבות אלא מתוך שמחה, וזהו כבודו יתברך.

ואחר כן 'חתן וכלה' כנגד יצירת אדם וחוה [והוא כנגד ברכת יוצר האדם
וברכת אשר יצר את האדם בצלמו]. ואחר כן 'גילה רינה' כנגד רני עקרה
שהיא ירושלים וזה [כנגד ברכת] 'שוש תשיש'. ואחר כן 'שלום ורעות'
כנגד [ברכת] 'שמח תשמח רעים' והוא על דרך הפסוק (תהלים קכ"ב ח')
למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, פירוש בסיבת אחים ורעים שהם

מזדווגים, אתפלל בשלומך ירושלים. ומסיים 'משמח חתן עם הכלה' כמו שביארנו. וזאת הברכה היא הודאה לשם יתברך על הפלא הגדול שנראה בענין הזוגי, ששני ברואים שהם רחוקים בטבעם וכתולדותם, ישים השם אהבה ביניהם עד מאד, מה שאין כן בענין אחר, עכ"ל הכל בו.

ועל פי הסוד ברכה זו היא ברכה כוללת לכלה, שהיא כנגד הכלה העליונה סוד השכינה הקדושה, שנמשכים אליה כל מדרגות הקדושה בי"ב לשונות של שמחה [כנגד כל קומת המלכות], כי תכלית כל השפע נמשך אל

שההפך הוא כאשר מתחדש הפסד, ואז יש אבל. ובפרט כאשר יש כאן הויה אלהית עליונה, שזה נקרא הויה יותר מן ההויה טבעית, וראוי לזה שמחה. וכאשר יש שמחה יש כאן הרווחה והתפשטות, הפך זו אשר הוא בצער שאז צר לו, אבל מי שיש לו שמחה הוא בהרווחה, כמו שאנו אומרים והרוח לנו מצרותינו. וכל הרווחה יש לה התפשטות מכל ארבעה צדדים, ותחמישי שהוא באמצע וכו' [עי"ש שביאר על פי זה ענין המשמח חתן וכלה זוכה לחמשה קולות, שהוא התפשטות השמחה בכל הצדדים וכו']. והשמחה מורה על שלימות הבריאה שהוא שבח גדול אל הש"י אשר ברא האדם בשלימות גמור, ולכך כתיב קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומר הודו לה, כלומר שהשם יתברך ברא האדם בשלימות הגמור, שעל זה מורה חמשה קולות, ודבר זה שבח אל הקב"ה, ולכך בקול החמישי אמר קול אומר הודו לה'.

י"ז כתב המהר"ל (נתיבות עולם נתיב גמילות חסדים אות ד') בביאור הגמרא בהפלגת מעלת המשמח חתן וכלה, וזה לשונו: ואמר כי יש בזיווג שלהם כאשר הם מתחברים הויה שלימה עליונה, והיא הויה אלהית עד שאין זה הויה טבעית. ודבר זה מבואר בכמה מקומות כי אין זיווג חתן וכלה הויה טבעית רק הויה האלהית, ומעיד על דבר זה כי המחבר והמזווג איש ואשה שם י"ה מחבר אותם, שהרי היו"ד הוא באיש והה"א היא באשה, שמורה על זה כי יש כאן חיבור אלהי בשלימות. כי מצד הטבע הם מחולקים, שהרי זה איש וזאת אשה, והם מחולקים בעצמם, והם מתאחדים מצד מדריגה אלהית, כמו שמורה עליו מה שחתם שם י"ה בשניהם.

וראוי לפי זה השמחה, כי השמחה היא בשביל הויה שלימה, ואז מתחדש שמחה שלימה, כמו

המלכות שהיא הכלה העליונה, וכן אל הכלה התחתונה שהיא כדוגמתה, ולכן מקבלת כל המדרגות שלמעלה ממנה, וכולם נמשכים בבחינת לשונות של ריבוי שמחה, כי כאשר השפע נמשך עד המלכות, ניכר ומתגלה בה ריבוי השמחה.

ומיום הברכה: "מהרה ה' אלקינו ישמע בהרי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם", הוא לעורר תפלה על הגאולה שאז יהיה היחוד השלם דחתן וכלה העליונים כמאמר הכתוב (ישעי' ס"ב ה') 'ומשוש חתן על כלה ישיש עלייך אלקיך', ובהיות שבעת נישואי חתן וכלה מתעורר מעין היחוד השלם דלעתיד, כמאמרם ז"ל כאילו בנה חורבה אחת מחורבות ירושלים, לכן הזמן מסוגל לעורר שלמות הגאולה שתבוא במהרה.

ובמהרש"א פירש דחמשה קולות הנזכרים הם כנגד חמשה קולות בפסוק עוד ישמע וכו' (ירמי' ל"ג י"א), אלא ששם בפסוק הקול החמישי הוא קול אומר הודו את ה' וגו', ותחת זה אנו אומרים בברכה זו 'קול מצהלות חתנים מחופתם' וכו', עי"ש מה שביאר בזה [ונעתק בהערה י'].

שמחה קול חתן וקול כלה, שהן ארבע קולות, ושוב בגאולה נאמר עוד ישמע במקום הזה וגו' קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה וגו', והוסיף קול אומר הודו לה' וגו', ולזה אמר שאין להתייאש לנו בגלותנו המר שלא תשוב קול הששון והשמחה השלימה עוד אלינו, שהרי מאי דלא הוה הוה, כ"ש דמאי דהוה הוה, וז"ש אשר ברא ששון ושמחה כו', דמאי דלא הוה הוה, כ"ש שיש לנו להאמין דמאי דהוה הוה, ובמהרה ישמע עוד בערי יהודה וגו' קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם וגו', זכר כאן ד'

י'ופירש שם הרד"ק הטעם שהשוה הכתוב שמחת הגאולה כמשוש חתן על כלה וז"ל: 'ומשוש חתן על כלה' בימי חופתה, שהוא נקרא חתן והיא כלה, ואז הוא הששון והשמחה ביניהם יותר, כי אז הם בחידושה, כן יהיה שמחת אלהיך עלייך כל הימים, עכ"ל.

י'וז"ל המהרש"א שם: ברכת אשר ברא ששון כו' נתיסדה על שמחת חתן וכלה שתהיה שלימה לעתיד בעת הגאולה, וע"ש הכתובים בירמיה, כי בגלותן אמר והשבתי מערי יהודה וגו' קול ששון וקול

[ובברכה זו נמשכים מוחין דמדרגת הנפש שבחלקי הנשמה לנשמת החתן והכלה]י"ב.

קולות הם כנגד ד' נהרות, וה' פעמים קו"ל עולים כמנין פר"ת יעו"ש, וביאר בזה הצמח צדק (אור התורה על הסידור עמוד רכ"ג, ר"נ, רנ"ג) עפ"י מש"כ בגמ' (בכורות דף נ"ה ע"ב) הוא פרת דמעיקרא, דהוא השורש לכל ד' נהרות, והוא גם האחרון, עיין שם מה שביאר בזה (שהם נגד ה' פרצופים). ועפ"י יובן דהקול האחרון הוא נגד נהר פרת (והוא בחינת מלכות), אך ע"י קול זה חוזרים לפרת דמעיקרא, שהוא הנהר הראשון (שהוא בחינת כתר, ותחזרה לשם הוא עליית המלכות בכתר), ועי"ז מתחדשים כל הד' נהרות והד' קולות משרשם, באופן שע"י הקול האחרון מתעורר השורש דכל הקולות.

י"זכפי המבואר בדברי הרש"ש בברכה זו נמשכים מוחין דפנים דמדרגת נפש, שהוא כנגד מדרגת יעו"ר [ונמשכין בו המוחין לזו"ן דיעו"ר] והוא בחינת המלכות הפרטית דז"א הכולל. ומלבד זה נמשך בברכה זו גם המשכה למלכות הכוללת, שהיא מקבלת כל המוחין כל ה' פרצופי נרנח"י שלה, והוא מרומז בי"ב לשונות שבברכה זו – ששון ושמחה חתן וכלה וכו' שהם י"ב לשונות, ונמשכים לכל

קולות שנזכרו בהאי קרא דגבי גאולה [שהם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה], ואמר [עוד קול חמישי שהוא] קול מצהלות חתנים כו' תחת קול אומר הודו את ה' צבאות וגו', דהיינו שהחתנים מברכים ומודים בקולם לה', וכמ"ש במסכת ברכות דהמשמח חתן וכלה זוכה לה' קולות דכתובין גבי גאולתן של ישראל, משא"כ בהשבתת הקולות בגלותן לא כתיבי רק ד' קולות, דהיינו קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה, אבל קול אומר הודו את ה' וגו' לא ישבית גם בגלותן, דהיינו לתת שירות ותשבחות להקב"ה על הנסים שעושה עמנו בכל עת ושעה, עכ"ל.

[ונמצא מבואר מדבריו דעיקר הקול שלא הושבת בגלות הוא קול אומר הודו את ה', וכנגדו אנו אומרים קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם, והיינו דמצהלות חתנים זה הוא ענין ההודאה להשי"ת על רוב חסדיו בכל עת, ובכה זה אנו מעוררים שישפיע לנו גם הקולות האחרים שהם קול ששון וקול שמחה וכו', ונזכה לעורר אמיתת קולות אלו בגאולה השלמה שתהיה בקרוב].

הגהה מח"א. ויש לבאר בזה על פי מש"כ בשעה"כ בדרושי יוה"כ דה'

האיתנים סימן ט"ז ענף ב' אות י"ט
עי"ש), ולכן ב' מדרגות אלו נכללים
בברכה אחת ודוק היטב ואכמ"ל].

והנה כוונת ברכה זו עפ"י הרש"ש
מתפרשת גם לפי הכוונה השניה
שעל פי הזוהר, שמבואר שם
שבברכה אחריתא נמשך השפע
למלכות הכוללת כל הברכות וכו',
ובזה משתוים שתי סדרי הכוונות
כאחד ממש.

ונראה עוד שמשם למד מרן ז"ל
לפרש י"ב לשונות הברכה שהם
כנגד י"ב פרצופי המלכות הכוללת.
ואמנם לדעת הזוהר שם נחשב רק
י' לשונות בברכה זו, שהם כנגד י'
ספירות של המלכות, והיינו שאין
מחשיב ללשון 'חתן וכלה' שהם
מכלל לשונות השמחה המוזכרים
בברכה, אך לדעת מרן ז"ל
מחשיבים י"ב לשונות, והיינו
שפירש תיבות 'חתן וכלה' שהם גם
ב' לשונות של שמחה (ועיין עוד
בזוהר חדש פ' חוקת בענין י"ב
ברכאן הנמשכים לחתן וכלה), ולכן
פירש מרן ז"ל שהם כנגד י"ב
פרצופים הפרטיים של המלכות
שהם הם כללות הי' ספירות דידה
המתפרטים לי"ב, וק"ל.

ונעתיק בזה לשון הזוהר בפרשת
תרומה שם בכוונת ברכה זו, ז"ל:
שביעאה, איהו מקיים כולא, ומהאי
שביעאה מתברכאן כולא ודאי,
כללא דעשר אמירן, בגון דדא כליל

הי"ב פרצופים של המלכות
הכוללת.

ויש לפרש דכל ההמשכות לי"ב
פרצופים בו' ברכות אלו הם לי"ב
פרצופים דז"א הכולל שהוא בחינת
נקודה הרביעית דכללות, וההמשכה
הנוספת לי"ב פרצופי המלכות
הכוללת בברכה זו, הוא לנקודה
חמישית דכללות שהוא המלכות
דכללות, שכלולה גם היא מכל י"ב
פרצופי האצילות.

[ויש לבאר איך נכללים ב' הכוונות
בברכה אחת, וי"ל שהם קשורים זה
לזה, והכוונה הראשונה היא בחינת
שורש להכוונה השניה. דהנה
הכוונה הפרטית של ברכה זו שהוא
כהמשך לה' ברכות שלפניה, הרי זה
ליעו"ר שהוא בחי' המלכות דפרטות
נקודה הרביעית, ובערך הנקודה
חמישית הרי יעו"ר דנקודה רביעית
הם כמו בחינת עטה"י דז"א הכולל
שהוא נקודה הרביעית (כי היא
מלכות שבגופו דז"א הכולל שהוא
כללות נקודה הרביעית), וידוע
ששורש המלכות הכוללת היא
בעטה"י דז"א, ולפי"ז יש לפרש שגם
שורש הנקודה חמישית שהיא
המלכות דכללות, מושרשת בעטה"י
דנקודה הרביעית שהיא בחי' יעו"ר
דנקודה הרביעית, והוא כערך בחי'
שורש הכתר דכללות הנקודה
חמישית (וכמשנ"ת אצלנו באורך
בספר 'כתר מלוכה' על ירח

יח. שבע ברכות כנגד תפלת שמונה עשרה

והנה כל אלו הברכות הם מכוונים כנגד תפלת שמונה עשרה כמבואר בתיקוני זוהר דכל סדר התפלה הוא כסדר הקידושין והנישואין של חתן וכלה, שהוא כדוגמת היחוד של הקב"ה עם כנסת ישראל, שזה מה שאומרים לפני כל מצוה ותפלה לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה. ותחילה בהנחת תפלין כורכים את הרצועה בשלוש כריכות על האצבע, והוא כנגד הטבעת קידושין הניתנת באצבע, והוא התחלת הקדושה הנמשך לכלל ישראל בתחילת התפלה, ואח"כ כל המשך סדר התפלה עד שמונה עשרה הוא הכנה לחופה, ואח"כ תפלת שמונה עשרה היא כנגד החופה, ובסוף שמונה עשרה בברכת שים שלום הוא היחוד השלם שהוא מדת השלום, כמו שמסיימים המברך את עמו ישראל בשלום.

ופירש הגר"א ז"ל (בביאורו לתיקוני תיקון י' דף כ"ז ע"א) דח"י ברכות תפלת העמידה הם כנגד שבע ברכות הנישואין, כי יסוד תפלת שמונה עשרה מיוסד על שלוש ברכות ראשונות ושלוש ברכות אחרונות, שהם כנגד השש ברכות הראשונות של השבע ברכות, וי"ב ברכות אמצעיות הם כנגד ברכה השביעית של השבע ברכות, שיש בה י"ב לשונות של שמחה כנ"ל, וכולם כלולים בברכה אחת, ולכן מבואר בגמרא (ברכות ל' ע"א) שמי שאינו יכול להתפלל כל תפלת שמונה עשרה מתפלל תפלת הבינונו, והיינו שכולל בה את כל הי"ב ברכות אמצעיות בברכה אחת של

אומרים (אך הוא שלא כסדר הנוסח שלנו, שהוא כפי נוסח הגמרא כתובות ח' ע"א והרמב"ם הל' ברכות ב' י"א), וצריך לומר שחתן וכלה לא נחשב מכלל לשונות השמחה כנ"ל, ואמנם יש עוד גירסאות בזוהר שמוכא בהם רק י' לשונות, ולפי גירסות ההם נכלל גם חתן וכלה בהי' לשונות, אלא שחסר בהם ב' לשונות אחרים, ואכמ"ל.

עילא ותתא, ועל דא כליל בהאי עשר זיני דחדוה, ששון שמחה, חתן וכלה, אהבה אחוה, גילה רנה, דיצה חדוה, שלום וריעות, למהוי כלה שלימו דכולא, זכאין אינון ישראל דאינון זכו לתתא כגוונא דלעילא, עלייהו כתיב (שמואל ב' ז' כ"ג) ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ, עכ"ל. וכן הוא הגירסא שלפנינו, ולפי"ז מוכא כל הי"ב לשונות שאנו

שומע תפלה. וכמו כן מצינו בתפלות שבת ויו"ט שהם רק ז' ברכות, הברכה האמצעית כוללת כל הי"ב אמצעיות שבתפלת שמונה עשרה.

ויסוד הענין הוא דכל יום בעת התפלה בונים את כל העולמות השייכים לתיקון התפלה של אותו יום, והוא כדוגמת בנין בית שלם של התן וכלה, עד שגומרים את התפלה ומגיעים לברכת שים שלום, ושם נעשה היחוד השלם, וזה עיקר עבודה שבלב שהוא התפלה, כי בכל יום צריך אדם להגיע לדבקות שלמה עם הקב"ה, ואחר כל אריכות התפלה בגמר שמונה עשרה צריך להגיע ליחוד השלם שהוא שלמות הדבקות כפי מדרגת אותו יום ואותו תפלה.

וכדוגמה זו ממש נעשה בבנין בית יהודי, הן בכללות בנין הבית על ידי קידושין ונישואין, והן בכל עת מתקיים הבית על ידי היחוד באהבה ואהוה ושלום ורעות. אלא שבתפלה נעשה זה בפנימיות הנפש בין אדם לקונו, ובבית התחתון נעשה זה בפועל למטה בשיתוף הגוף והנפש של החתן והכלה, וזה הקדושה הגדולה של הבית היהודי, כאשר מצליחים להיות בדוגמא עליונה של יחוד כנסת ישראל עם הקב"ה, וצריך לעבוד את ה' בכל הנהגת היחוד בבית כדוגמת עבודה שבלב שבתפלה [ובאמת שני ענינים אלו מסייעים אחד לשני, כי על ידי עבודת התפלה כראוי, זוכים להמשיך את קדושת היחוד גם לבית הגשמי, ועל ידי קדושת הבית יכולים לזכות להתעלות בעבודת הדבקות בתפלה].

ומצינו עוד דה"י ברכות דשמונה עשרה הם כנגד ה"י צוויים שבפרשת המשכן (כפ' פקודי) כמ"ש בירושלמי (פ"ד דברכות ה"ג) ונתבאר היטב בהיכל הברכה (סו"פ פקודי). ויש להבין דכל סדר התפלה שבכל יום הוא בחינת בנין ביהמ"ק והיחוד הנעשה באותו היום (וכידוע מזוה"ק בהיכלות דפקודי ומשם בשעה"כ דרוש ו' דעמידה, דתפלת העמידה היא בהיכל קה"ק, ובו נעשה היחוד בברכת שים שלום כנ"ל, והוא מכוון כנגד היכל קודש הקדשים שבבית המקדש), וכמו"כ יתפרש לעניננו שעל ידי ברכות הקידושין והנישואין נבנה ביהמ"ק הפרטי של החתן וכלה, וע"י זה ניתן כח לבנין ביהמ"ק הכללי שיבנה במהרה בימינו אמן.

יט. גודל הפלגת חז"ל במעלת הריקודין בשמחת חתן וכלה

ענין הריקודין ושמחת חתן וכלה יסודתם בהררי קודש ונחקק בזה הלכה פסוקה בטור ושו"ע (אבן העזר סי' ס"ה) מצוה גדולה לשמח חתן וכלה ולרקד לפניה וכו', ומבטלין תלמוד תורה להכנסת כלה לחופה וכו'. ובגמרא (ברכות ו' ע"ב) אמרו שכל המשמח חתן וכלה זוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות, והפליגו חז"ל מאד במצוה זו והיא סוגיא ערוכה במסכת כתובות (דף ט"ז ע"ב) תנו רבנן כיצד מרקדין לפני הכלה (פירש"י מה אומרים לפניה), בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים כלה נאה וחסודה. אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעי שהיה נוטל בד של הדם ומרקד לפני הכלה, ואומר כלה נאה וחסודה, רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת (פירוש שהיה מרקד עם שלושה בדי הדם), אמר ר' זירא קא מכסיף לן סבא (פירוש שהוא מבייש אותנו שנראה כשוטה בריקוד), ומבואר בהמשך הגמ' שם דכי נח נפשיה (דר"ש' שמואל בר יצחק) איפסיק עמודא דנורא בין דידיה לכולי עלמא, וגמירי דלא אפסיק עמודא דנורא, אלא אי לחד בדרא אי לתרי בדרא. ואמרו עוד שם דאמר רב זירא אהנייה ליה שוטייתה לסבא, ואמרי לה שוטייתה לסבא, ואמרי לה שוטייתה לסבא, ומבואר עוד בגמ' שם דרב אחא מרכיב לה (להכלה) אכתפיה ומרקד, אמרי ליה רבנן אנן מהו למיעבד הכי, אמר להו אי דמיין עלייכו ככשורא לחיי ואי לא לא [פירוש שרב אחא היה מופשט לגמרי מהמציאות בשעת ריקודו עם הכלה על כתפיו, עד שהיתה בעיניו כקורה בלבד, ולכן לא היה בזה חיסרון משום צניעות ח"ו, אלא הראה בזה קדושה גדולה מרוב דבקותו במצוה זו ובסודה העליון, שהיא השכינה הקדושה שהיא הכלה העליונה (וכמשי"ת לקמן אות כ"ב) בלי להרגיש את מציאות העולם כלל]

והנה כל הרואה סוגיא זו משתומם בראותו גודל ענין ומעלת הריקודין של חתן וכלה עד שהאמוראים קיימו בזה כמה וכמה עבודות גדולות המופלאים מהשגת אנוש, וזכה ר' שמואל בר יצחק לעמוד אש בעת

פטירתו בזכות שהיה מרקד בשמחת חתן וכלה, והנהגת ר' אחא הרי הוא למעלה מטעם ודעת לגמרי עד שאפילו האמוראים נתפלאו על הנהגתו. וכל זה מורה באצבע גודל הפלגת מעלת שמחת חתן וכלה והריקודים שעושים לפניהם, והרבה יש להעמיק בכל ענין וענין מדברי הגמרא, וכבר האריכו בזה הספה"ק ראשונים ואחרונים כל אחד כפי דרכו, ובודאי היה ראוי להאריך בזה מאד גם כאן, אך מחמת קוצר הזמן נציין כמה גרגירים בלבד ממה שעולה בידי לע"ע, ותן לחכם ויחכם עוד לדרוש ולקבל שכר כהנה וכהנה למען שמו יתברך.

כ. ענין הריקודים הוא הגבהת הרגלים על ידי הלב בסוד 'נשא לכו את רגליו'

כתב בספר לקו"מ (סי' ל"ב) דעל ידי הריקודין ממתיקין כל הדינים מהשכינה הקדושה, כי הרגלים (שהם בחינת נצח והוד) מתנשאים על ידי הלב, דהיינו על ידי שמחת הלב, כנראה בחוש שעל ידי שמחת הלב מרקדין, וכמו שכתוב ביעקב אבינו (בראשית כ"ט) 'וישא יעקב את רגליו' ופירש רש"י 'לכו נשא את רגליו' [ולב הוא בינה כמ"ש בינה ליבא ובה הלב מבין], על כן צריך לכוון בריקודים להמשיך אור הלב לשכינה שהיא במקום הרגלים, ולהגביה את הרגלים בריקוד כמו שנאמר ביעקב אבינו שנשא לכו את רגליו. עד כאן תוכן דבריו בקיצור [כפי פשטות הדברים בלי הסוד העמוק שכתב שם^{כ"ט}]. ועיין עוד בספר אור התורה להצמח צדק

עין חיים שער עמידה. נמצא הכלה עדיין בבחינות 'נער', בבחינות ש"ך דינים, וצריך להמתיקה ולתקנה.

וזה נעשה על ידי ריקודין, כי הרגלין הם בבחינות נצח והוד, והם נתנשאים על ידי הלב, היינו על ידי שמחת הלב, כנראה בחוש שעל ידי שמחת הלב מרקדין, כמו שכתוב גבי יעקב (בראשית כ"ט) 'וישא יעקב את רגליו', ופירש רש"י 'לכו

"ולתועלת המעיין נעתיק כל לשון לקו"מ שם, וז"ל: "אדני שפתי תפתח" (תהלים נ"א), והוא בחינת ריקודין של חתונה, כי כל זמן שלא נתונה לזווג, היא אתקריאת נער בלא ה' (זהר בא דף ל"ח ע"ב) גימטריא ש"ך דינים, וכד אתתקנת לזווג אתקריאת נערה בה"א, שנמתקין הדינים על ידי ה' אלפיין של אחי"ה שבבינה, כמובא בפרי

(על הסידור ד"ה ענין כיצד מרקדין עמוד רל"ח) שביאר ג"כ ענין הריקוד עפ"י דברי רש"י שם משנתבשר בשורה טובה נשא לכו את רגליו, יעוש"ב.

ויש לבאר בזה דהנה כל אחיזת הדינים הם בבחינת הרגליים שהם בחלק הנמוך של הגוף, וכמ"ש על השכינה הקדושה שרגליה יורדות מוות, שהוא ענין גלות השכינה שהיא שורש נשמת ישראל, ורגלי השכינה הוא המקום הנמוך שהשכינה גולה שם בירידתה בגלות, ובכלל זה הנשמות הנמוכות הנופלים בעוונות בירידת הדורות, וכל זה הוא כינוי לבחינת הרגלים של הקדושה שנפלו ונשקעו למטה, וצריך להעלות הרגלים אל הלב, על ידי גודל השמחה המתפשטת מהלב עד סוף הקומה של האדם, ואז הלב מנשא ומרים הרגלים אליו.

וביאר הענין הוא דהנה הנשמה המתפשטת בגוף האדם נחלקת לג' חלקים שהם נפש רוח ונשמה, והנשמה משכנה במח ששם ההשכלה של האדם שמתבונן ומשיג כל עניני עבודת ה', והרוח משכנה בלב ששם

בשעה שהיו מרקדין היו מזמרין היא ליה, לרמוז ליעקב הא לאה. היינו כי לאה היא עלמא דאתכסיא (זהר ויצא קנ"ד), שהוא בחינת לב, כמו שכתוב (תהלים קי"ט) "בלבי צפנתי אמרתך", ומשם המיתוק של הדינים, כשממשיכין ה"א מהלב. וזה הא לאה, שצריך להמשיך מלאה האלפיי"ן, כדי להמתיק ולתקן את הכלה. גם היו אומרים שהכלה שמה לאה, שעל ידי בחינות עצמה נמתקת, עכ"ל. ויש לבאר דבריו כפי סודם העמוק, אך לע"ע קשה להאריך ועוד חזון למועד בעה"י.

נשא את רגליו, ולב הוא בינה כמו שכתוב (תיקוני זוהר בפתח אליהו) 'בינה לבא ובה הלב מבין', על כן צריך לכוון בריקודים [להמשיך] האלפיי"ן שבלב על ידי הרגלין להכלה שהיא בחינת חמש פעמים דיי"ן, גימטריא ש"ך, גימטריא נע"ר. ועל ידי אור הלב שנמשך לה, נעשית 'נערה' בה"א, ונעשית ה' פעמים "אדני", וזה בחינת "אדני שפתי תפתח", שעל ידי השפתים שהם נצח והוד, נפתח ונמתק הכלה בבחינת זווג, ונעשית בחינת אדני, שהיא נערה, שהיא ראויה לזווג.

וזה דאיתא במדרש (בראשית פרשה ע') כשנשא יעקב את לאה,

ההרגשים והמדות שהם אהבה ויראה ודבקות, והוא במקום אברי הנשמה (שהם האברים שהנשמה תלויה בהם), והנפש משכנה בכבוד שהוא במקום אברים הגופניים, ושם עיקר החלק הגשמי של האדם. והנה כל חטאי האדם הם בנפש שהיא המשותפת בגוף הגשמי כמ"ש הנפש החוטאת, כי היא למטה במקום הנמוך שבאדם בבחי' הרגלים, שהוא במקום חלק היותר גשמי שבאדם, וכל עבודת האדם הוא להאיר מהרוח שבלב אל הנפש שבכבוד, ולזכך את הנפש ולהעלותה להכלל עם הרוח, ועי"כ מתעלה האדם ונפשו וגופו ונטהר ומזדכך. ואמנם הרוח צריכה לקבל מהנשמה שהם המוחין שבראש האדם, וצריך להמשיך מהדעת העליון שבראש אל הדעת המתפשט בלב, כמ"ש 'וידעת היום והשבות אל לבבך', ואז מתפעל הלב ומתעוררים ההרגשים דקדושה והמדות הטובות שהם אהבה ויראה ודבקות, כנגד ג' קוים ימין שמאל ואמצע, והלב שהוא באמצע הוא קו האמצעי המיוחד הג' קוים [ושם מתפשט גם אור הבינה כמ"ש בתיקו"ז בינה ליבא ובה הלב מבין] וגורם להתעוררות גדולה ברשפי אש שלהבת י"ה לעבודתו יתברך, ואז מאיר הרוח שבלב אל הנפש שבכבוד כאשר זוכה שיתפשטו ההרגשים והמדות הטובות עד הרגלים, ועל ידי כך מתרוממת הנפש ונעשה ריקודין של מצוה שהוא בחי' העלאת הרגלים אל הלב.

וזה סוד יעקב אבינו ע"ה שנאמר בו וישא יעקב את רגליו כמו שפירש רש"י שנשא לבו את רגליו, כי יעקב אבינו הוא קו האמצעי בחיר שבאבות, ונכללו בו כל המדות של אברהם יצחק ויעקב שהם כנגד ג' קוים אהבה ויראה ודבקות, ועתה שהלך יעקב אבינו למצוא השידוך ולשאת את לאה ורחל ולהוליד י"ב שבטי י"ה שהם שורש כל נשמות ישראל, הגיע בזה למדרגה של התפשטות הלב עד הרגלים ונשא לבו את רגליו.

וככל החזיון הזה נעשה בכל חתן וכלה, דהנה החתן אחר שישב ולמד כל שנותיו עד הנישואין, שהוא כדוגמת יעקב אבינו שהלך לישיבת שם ועבר ולמד תורה י"ד שנה כדי להכין עצמו לרדת לבית לבן ולהעלות משם את רחל ולאה, ולהוליד י"ב שבטי י"ה, והנה לימוד התורה הוא בחי' שלמות

תיקון הלב שהוא נקרא מדת התפארת שהיא התורה, כמ"ש 'תתן אמת ליעקב', ועל ידי יגיעת התורה במוח נמשך אור גדול מהמח אל הלב, ומתעורר הלב למדות טובות של אהבה ויראה ודבקות, ועתה שזכה לשלמות התורה, יכול לרדת למקום הרגלים ולשאת אשה, כי על ידי הנישואין צריך האדם לתקן גם את החלק הגשמי שלו, ועל זה נאמר 'וישא יעקב את רגליו שנשא לבו את רגליו כנ"ל'.

כא. סוד הריקוד בענפי הדסים כנגד הלב ליחד המדות בקו

האמצעי

בזוה יתבאר הסוד של הריקוד בכד של הדם, כי סוד הדסים משולשים הם כנגד הג' אבות שהם הג' קוין ימין שמאל ואמצע, כנגד המדות אהבה יראה ודבקות (כידוע מהאריז"ל בכוונת הלולב ובכוונת ההדסים בליל שבת), והיה מרקד בכד של הדם להורות על תיקון הלב שהוא קו האמצעי ששם נכללים הג' קוין, ועי"כ להעלות את הרגלים אל הלב כנ"ל, ור' שמואל בר יצחק הוסיף יותר והיה מרקד אתלת, דהיינו שלקח ג' בדי הדסים משולשים, להורות על התכללות המדות זה בזה באופן שכל קו כלול בעצמו מהג' קוין, והוא שלמות התכללות אברהם יצחק ויעקב זה בזה, וכולם נכללים במדרגת יעקב אבינו. [וכמו שביאר ההפלאה בחידושו (דף י"ז ע"א) בזה עי"ש. ועוד עיין באור התורה על הסידור עמוד קצ"ח-קצ"ט מש"כ בזה].

בזוה יתבאר ביתר עומק גודל העבודה של כל הנאספין לרקוד ולשמח החתן והכלה, ועפ"י כל משנ"ת לעיל דהחתן והכלה צריכים עזר וסיוע וכח להוציא לפועל עבודת בנין ביתם הגדול, והיינו שצריכים להשיג הדעת האמיתי שהוא קו האמצעי, כלומר דעיקר הדעת הוא ללכת בכל דבר במדה ממוצעת שהוא ענין קו האמצעי, ולא לנפות לקיצוניות, וזה כל קושי העבודה לדעת ולהשכיל איך לכלכל מעשיו שלא יהיו באופן קיצוני, לא לימין בלבד ולא לשמאל בלבד, אלא בדרך היושר והאמת במשקל הראוי. ותחילה צריכים להשיג הדעת עליון שבראש, שהוא ההשכלה בדרך יושר הדעת, ושוב להמשיך ממנו התפשטות הדעת

תחתון להתפשט בכל הגוף ובעיקר בלב, בבחינת 'זהשבות אל לבבך', וכאשר יאיר שלמות הדעת בעוז ותעצומות בלב, יוכל להתפשט ממנו עד הרגלין, ולהרים ולנשאות את בחינת הרגלין שהוא מדרגת הנפש, ולתקן אותה על ידי הרוח שבלב, ולהגיע לתכלית העבודה שהוא היחוד השלם לחבר הנשמה והגוף כאחד.

ולזה צריכין כל הנאספים להיות שושבינין, ולהכנס לעומק הדעת של היחוד השלם בקו היושר, ולהתעצם בגודל השמחה עד שינשאו הרגלין בריקודין של מצוה, להגביה ולהעלות כל המדרגות הנמוכות ולטהר אותם באור העליון הנמשך מהמח ומתגלה בלב, ועי"כ להשפיע להחתן והכלה מדעת זו, ולסייע להם לקבל כח משקל הדעת עתה בתחילת בנין ביתם, שהוא היסוד והנחת אבן הפינה לכל החיים, שיוכלו לעולם להעלות כל עניני העולם ועניני הגוף לטהר אותם ולחבר אותם אל הנשמה לתקן עולם במלכות שד"י ביחודא שלים.

כב. עבודת ר' אחא להגביה את השכינה ולעורר המדרגה של

אשת חיל עמרת בעלה

והנה ר' אחא הלך במדרגה יותר עליונה מאד והרכיב את הכלה על כתפיו, כי הוא רצה להעלות את המלכות למדרגה יותר עליונה שהוא בחינת הכתפיים ששם שורש הדעת שבגוף, והעלה אותה עד מעל הכתפיים שהוא בחינת הדעת העליון שבראש^ל, ואכמ"ל.

ואח"כ בבחינת הירידה ובהבאת הלולב נמשך התפשטות מהדעת העליון להדעת שבגופא, עד שנמשך להנוק' העומדת שם, ועי"ז נמשך כח להעלות ולנשא את בחינת הרגליים, ע"כ הגהה.

^לכידוע מדברי האריז"ל בסוד שורש הכתפין שהם שרשי הימין והשמאל, וכתף ימין הוא שורש החסדים בסוד

להגהה מח"א. וענין זה הוא על דרך כוונת נענועי הלולב, עיין באור התורה (על הסידור עמוד ר"ג אות ו') דענין מרקד אתלת הוא להמשיך הדעת בהכלה על דרך כוונת הלולב ומיניו, הממשיכים דעת לכנסת ישראל לצורך היחוד דשמיני עצרת, דבהולכת הלולב שהוא בחינת עלייה מעוררים את שורש הדעת,

ועוד יש לפרש שרצה לעורר המדרגה העליונה דלעתיד שהמלכות עולה למעלה ראש בסוד אשת חיל עטרת בעלה, כדי להראות שתכלית הכל הוא הכלה שהיא כנגד השכינה הק' שורש נשמות ישראל, והיא תעלה לבסוף למעלה ראש עד כתר עליון^ל, וכידוע מדברי רבינו הבעה"ת בדרושי חתונה^ל שזהו עיקר המדרגה של שמחת חתן עם הכלה הנאמר בברכה אחריתא 'משמח חתן עם הכלה', ואכמ"ל.

וזה גם טעם נכון לענין ההקפות שמקיפה הכלה את החתן בעמדם תחת החופה קודם הקידושין, להורות שתכלית הכל הוא הסוד הנעלם של 'נקבה תסובב גבר' (ירמיה ל"א כ"א), שה"ם עליית המלכות לעתיד בבחינת מלכות עטרת בעלה כמו שכתב האריז"ל (עי' ע"ח שער מ"ד פ"ו ובכ"מ). וכל זה הוא לעורר סוף מעשה במחשבה תחילה, שהוא לכוון בכל סדר הקידושין והנישואין לתכלית הנרצית^ת. ועתה בתחילת הכל כאשר

כבוד חופה ובהביאור שם, ובסידור בכל דרושי חתונה, ובמאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה, ועוד טובא.

לד' הגהה מח"א. ויש להוסיף דהנה גם מדרגה זו של עליית המלכות בסוד אשת חיל עטרת בעלה, ובסוד נקבה תסובב גבר, נעשה בכח הדכורא, וכמבואר היטב בדברי הגה"ק מוהרש"ב (בספר המאמרים תרנ"ט ד"ה לכל תכלה ראיתי קץ, בנדמ"ח עמוד צ"א ואילך, ובסה"מ תרס"ו ד"ה השמים כסאי, בנדמ"ח עמוד תרצ"ה ואילך, ובעוד כ"מ), דרק על ידי הזכר באה מדרגת הנוק' לכלל גילוי יעו"ש.

וכן בשמחת חתן וכלה, בתחילה מעוררים היחוד העליון דחתן וכלה בברכת 'משמח חתן וכלה', שהוא

ה' חסדים כל אחד כלול מי' וי' כלול מי' הרי חמש מאות כמנין כת"ף, וכמו כן כתף שמאל הוא שורש הגבורות בסוד ה' גבורות הכלולות מי' וי' כלול מי' הרי חמש מאות כמנין כת"ף שמאל, ושורש כתפין אלו הם במדרגה העליונה של הכתר (שהוא בחי' א"א) ואכמ"ל. ובאמת כל סוד היחוד הנרמז בבית המקדש הרי נאמר עליו ובין כתפיו שכן והבן היטב ואכמ"ל.

ל'יעי' היטב שער הגלגולים (הקדמה ל"א) בסוד הכתפין, ומבואר שם איך המלכות העומדת בעקב של הכתפין יכולה לעלות עד הראש בסוד אשת חיל עטרת בעלה.

ל'יעיין תורה אור פ' ויגש, ולקו"ת פ' צו ד"ה 'להבין ענין משמח חתן וכלה', ובשיר השרים ד"ה כי על כל

מתחילים החתן והכלה בבנין ביתם בתכלית המהרה והכוונה הנכונה, מעוררים בזה הסוד של נעוץ סופו בתחילתו, ומעלים נחת רוח למעלה על ידי שמכוונים לשלמות התכלית של נקבה תסובב גבר, ועיי"כ נמשך בודאי סיוע ועזר גדול לחתן ולכלה לבנות ביתם בדרך הישר והטוב, ולהתעלות כל ימי חייהם מדרגא לדרגא עד שלמות היחוד הנעלה^ל.

שיצא חתן לקראת כלה וכפירוש הרמב"ם פ"י מה' ברכות ה"ו דהיינו שפוגעין זה בזה, ויעו"ע בט"ז אהע"ז סו"ס ס"ה והובא בב"ש שם שהמנהג לקבל פני הכלה בכניסתה לחופה ע"י אנשים חשובים הוא ענין קבלת פני הכלה) דהוא הנתינת כח וההמשכה של מדרגה הז' דדייקא עיי"ז מתגלה ומתעורר מדרגת הנוק' בשרשה בסוד נקבה תסובב גבר לעלות למעלה ראש, [ובעומק הענין הוא הסוד של 'קדושתי למעלה מקדושתכם', שלעולם כל מדרגות המלכות שעולה למעלה ראש, יש בהעלם בחינת מדרגת הדכורא שלמעלה ממנה, ואכמ"ל].

י"ז הנה מבואר בגמרא שם ששאלו רבנן את רב אחא, אנן מהו למיעבד הכי, אמר להו 'אי דמיינ עלייכו ככשורא לחיי ואי לא לא' וכשורא היינו קורה. ויש לרמז במשל זה שאמר שדומה לקורה לדברי הזוה"ק הנ"ל בפרשת תרומה קס"ט שפתח את המאמר בכתוב 'עשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים' כתיב הכא עומדים וכתוב התם 'שרפים עומדים', מה להלן שרפים אוף הכא נמי שרפים,

היחוד מדרגת זו"ן דנקודה רביעית, שבערך הכללות הוא מדרגת הדכורא בסוד ז"א דכללות, וכמבואר לעיל בביאור הברכות דעד ברכה אחריתא ההמשכה הוא בהי"ב פרצופים שבדכורא. ובכח זה מתעורר לידי גילוי המדרגה העליונה של המלכות הכוללת, וכמבואר לעיל בביאור ברכה אחריתא ששם הוא ההמשכה להי"ב פרצופים של המלכות הכוללת דנקודה החמישית. ומסיימים 'משמח חתן עם הכלה', שהוא היחוד הכולל של נקודה רביעית עם נקודה חמישית, ובזה נכלל כל המדרגות העליונות של היחוד, עד סוד אשת חיל עטרת בעלה וכו' כמשנ"ת. ועיין היטב בסה"מ תרנ"ט (ד"ה פקדת בנדמ"ח עמוד פ"ח) ושורש הדברים מפורש בדרושי התונה בסידור עם דא"ח (בסוף הביאור דעל כל כבוד חופה, דף קל"ב ע"ב וע"ג, ובהנדמ"ח דף קצ"ז ע"ג וע"ד).

ועפ"י יובן המנהג שקודם כניסת הכלה לחופה בא החתן ושושביניו לקבל פני הכלה (ומקור המנהג נראה מד' הגמ' תענית ו' ע"ב

בסוד קרשי המשכן כנ"ל, ודוק היטב.

ועיין במהרש"א בחדושי אגדות שם שפירש הדמיון לכשורא שהוא קורת הבית וז"ל: והדמיון ככשורא העומד לבנין שכל הבית נסמך עליו, כמו שתקנו לומר בנין עדי עד על שם ויבן את הצלע, וע"ש זה נקראת האשה בית בכ"מ, כי היא עקרת בית, וכן הוא קורת הבית וק"ל, עכ"ל. ויש לפרש בדבריו ע"ד הנ"ל שנכנס לתכלית סוד המלכות שהיא עיקר בנין הבית שהכל נסמך עליה, והוא ע"ד סוד אשת חיל עמרת בעלה כנ"ל.

הגהה מח"א. יש להוסיף על זה מה שמבואר בדרושי חב"ד בענין קרשי המשכן, שהם אותיות שק"ר הנהפכים לקר"ש, והוא השמות דקדושה המהפך השמות דקלי' (והובא בהערה לקמן עי"ש).

ונראה עפ"י משנ"ת בפנים דרב אחא דארכביה להכלה על כתפיה היינו שרצה לעורר מדרגת היחוד דלעת"ל דאשת חיל עמרת בעלה, דהנה בתורה אור (פ' ויגש בהביאור) ביאר הבעה"ת דלכן היה בביהמ"ק של שלמה תקרה של אבנים, דהדומם שהוא בחינת הנוק' עלתה לראש פנה להיות עמרת בעלה (שהוא הצומח), בסוד משמח חתן עם הכלה יעוש"ב. ולפי"ז יש לבאר דכשורא היינו קורת הגג ורמוז

אלין קרשים קיימן בתיקוני דכלה וסחרן סחרנא דחופה למשרי בההיא חופה רוח עלאה, כגוונא דא כלה לתתא אצטריך לתקנא חופה לחופאה בתקיננו שפירו, ליקרא דכלה אחרא דאתיא למשרי תמן בחדוה לכלה תתאה וכו', עכ"ל.

ומבואר בדברי הזוהר שדימה את החופה לקרשי המשכן ואת הקרשים לבחי' שרפים עומדים ממעל לו, והדבר פלא. ועי' היטב בזוהר חי להגה"ק מקמארנא ז"ל שפירש הענין בטומו"ד והעתקנו לשונו בסוף הקונטרס, עי"ש מה שכתב ברשפי אש שלחבת י"ה, ותוכן הענין הוא דכל סוד החופה שהוא סוד תיקון הכלה המקבלת הקדושה מהחתן בסוד ההיא רוחא וכו', סודו הוא להפוך את כל הגבורות דילה שהם בחי' אש, לגבורות קדושות בבחי' שרפים עומדים ממעל לו, להיות פונה בהשתוקקות והתלהבות אש קודש שלהובין דרחימו, לעלות ולהתתקן ולקבל את כל אור החסדים בשלמות היחוד כראוי. וכל זה יש לרמוז בס"ד בענין זה של רב אחא, שנכנס לעומק סוד העבודה הזאת, ורצה להעלות את הכלה עד המדרגה של קרשי המשכן, שהם בבחי' שרפים עומדים ממעל לו, וזהו שרימוז בזה שדומה לו ככשורא, והוא מופשט לגמרי מחיזו דהאי עלמא, וכל מחשבתו וכוונתו דבוקה בעולמות העליונים

כג. כיצד מרקדין לפני הכלה

בספר כתונת פסים (לבעל התולדות) הביא בשם הבעש"ט הק' וז"ל: שמעתי ממורי זלה"ה כיצד מרקדין לפני הכלה, בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא, ובית הלל אומרים כלה נאה וחסודה (כתבות ט"ז ע"ב). וביאר, כי לעתיד השכינה נקראת 'כלה' וכו', מה שאין כן עתה השכינה נקראת 'זאת' וכו', ובזה יובן [שאלת הגמרא] 'כיצד מרקדין בזמן הזה בגלות השכינה שהוא 'לפני' וקודם שנקראת כלה, כי הריקוד הוא להעלות ניצוצין, ומדרגה תחתונה להעלותה אל העליונה, כמו ריקוד קדוש וכו' [שמגביהין הרגלים בעת אמירת קדושה], ואין זה עולה יפה בזמן הגלות, כי מי יוכל לעשותה על צד השלימות וכו', לכך אמרו בית שמאי 'כלה כמות שהיא' על דרך שכתב בזוהר סוד 'נודע בשערים בעלה', לפי מה שמשער כל אחד בדעתו ויכלתו אף בדרך כלל, אם אינו יכול בדרך פרט לייחד השכינה ולקשטה, מכל מקום ישער 'כלה כמות שהיא'. ובית הלל סבירא להו 'כלה נאה וחסודה', שצריך לידע בפרט איך להסיר בגדי צואים ולכלוך מהניצוצין, ולקשטה בפרט, שתהיה השכינה כלה נאה וחסודה וכו' ודפח"ח, עכ"ל.

ונעתיק עוד מעט מלקו"ת לרבינו הבעה"ת (שיר השירים דף מ"ח ע"ב) וז"ל בקיצור: תנו רבנן כיצד מרקדין לפני הכלה ב"ש אומרים כלה כמות שהיא וב"ה אומרים כלה נאה וחסודה. הנה כלה הוא בחינת 'כלתה נפשי', דהיינו בחינת כלות הנפש שיש בכל ניצוץ נשמות ישראל ליכלל ולידבק בה' יתברך, ואהבה זו ישנה בהם בתמידות ואפילו בפחותי הערך וכו', יש בהם בחינת אהבה זו אלא שאינה מורגשת בנפשם בבחינת גילוי וכו', אך כדי להוציא אהבה זו הנקראת בשם 'כלה' מההעלם אל הגילוי, להיות מאיר בנפשם בבחינת גילוי, הנה על זה שאלו רז"ל כיצד מרקדין.

להם בזה על תקרת ביהמ"ק שהוא
בחינת הכלה בהיותה למעלה
מבעלה, ולכן ארכבה אכתפיה.

אמרו בית שמאי 'כמות שהיא', כלומר כמו שהיא העלייה מלמטה מבחינת אתכפיה מסור מרע אם רב ואם מעט, וכך יהיה המשכת בחינת גילוי כלות הנפש בנפשו. אבל בית הלל שרשו מבחינת החסדים חולק על ב"ש, שלא יהיה המשכה לפי ההעלאה, אלא אדרבה תחילה יהיה המשכה מלמעלה למטה, ויהיה אז ממילא יפלו כל החיצונים שלא לה' המה, והיינו שה'עשה טוב' יהיה קודם ל'סור מרע', כי מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך, וע"י שבחים בהתבונות גדולת ה', ממילא יפול הרע. וזהו משכני 'אחריך נרוצה' הוא ממטה למעלה, והיינו ע"י שמתחלה 'משכני' מלמעלה למטה, ע"י ממילא 'אחריך נרוצה' כו'. וזהו פי' 'כלה נאה וחסודה', חסודה הוא לשון נפעל וכו', דהיינו שנעשית חסודה ע"י המשכת חסד עליון מלמעלה למטה להיות גילוי אלהות, אזי ממילא יפול הרע ויהיה בחינת גילוי כלות הנפש בנפשו להיות כלה נאה וישראל אשר בכך אתפאר, ואפילו היגרת ואפילו סומא דקמיה שוה ומשווה אם צדקת כו', משא"כ לדברי ב"ש צריך להיות תחלה סור מרע, וזה אי אפשר להיות בתכלית, וע"כ אמרו 'כמות שהיא'.

אך מ"ש 'כיצד מרקדין', הענין הוא שכדי להיות התחברות חתן וכלה שהם שני הפכיים מנגדים זה לזה, להיות החתן הוא בחי' המשכה שמלמעלה למטה, כמים שיורדים ממקום גבוה, כי הוא בחינת משפיע שמשפיע מלמעלה למטה, והכלה בחינת מקבל ממטה למעלה, כמבואר לעיל שכלה היא כלתה נפשי וכו', והוא כדוגמת האש שעולה בלהב ג"כ מלמטה למעלה, והרי הם ב' הפכיים כמים ואש, ולהיות יחוד חתן וכלה היינו כמארז"ל ע"פ עושה שלום במרומו בין שר של מים ושר של אש, היינו ע"י המשכות בחי' היותר גבוה מערך השניים, אשר ע"י יתבטלו ממציאיותם ויהיו יכולים לשתוות יחד, וזהו ג"כ כאן ע"י החופה, כי 'על כל כבוד חופה' הוא בחינת המשכת המקיפים עליונים מבחי' סובב כל עלמין, על ידי זה מתחברים החתן והכלה יחד.

וזהו כיצד מרקדין [היינו באיזה אופן מרקדין, ואומר] לפני הכלה, פירוש 'לפני' הכלה, למעלה מן הכלה, דהיינו המשכות בחינת סובב כל עלמין מקיפים עליונים, איך ומה הוא נמשך, לזה אמר כיצד מרקדין שנמשך ע"י

הריקוד, כי הריקוד הוא ברגלים בחי' ממלא כל עלמין, נמשך מלמעלה מבחינת היצוניות המקיף סובב כל עלמין, כי פנימיות אי אפשר להכיל, ולכך נותנים כבוד לחתן וכלה ומגביהים ומנשאים אותם, היינו בכדי להעלותן לבחינת סובב כל עלמין שהוא בחי' מקיף וכו', עכ"ל.

כד. עבודת הצדיקים במצוה טאנין עולה למעלה ראש

וכפי כל הנ"ל תבין גודל העבודה של המצוה טאנין שהיו רוקדים חסידים ואנשי מעלה גדולי הצדיקים בדבקות עצומה ברשפי אש קודש שלהבת י"ה, והיו דבוקים מאד בדעת עליון במקום המחבר שמים וארץ, וכיוונו להמשיך אל החתן והכלה פנימיות עומק סוד הדעת העליון האמיתי שהוא כח היחוד השלם, והמשיכו בחי' הלב העליון שהוא כללות כל האצילות העליון, אל הרגלים דכללות שהם כללות עולמות התחתונים דבי"ע, ועי"כ נשא הלב את הרגלים בסוד עליית עולמות בי"ע לאצילות ל"ו, ורצו לעורר

הזיתים דכתיב: 'ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים', וישתלם קומתו. ועליו נאמר "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד". ישכיל מעשיה בסוד ונחמד העץ להשכיל עץ הדעת, ירום מיצירה, ונשא מבריאה, וגבוה מאצילות, מא"ד אותיות אד"ם הוא א"ק. אז יבוא משיח בע"ה ומחת לצלמא על רגלוהי הם הקלי' שכנגד ג' עולמות בי"ע וכו', והאבן מלכות האחרונה שבכל העולם הוא עקב א"ק, ואתה תשופנו עקב. בהאי אבן רצוין מוחא דנחש ומחת לצלמא על רגלוהי שבעשיה. ואז שמים דעשיה וארץ דעשיה נאמר עליהם: 'שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה', כי בהגלות רגלי א"ק על הר הזיתים אשר בתוכם הא"ם מתלבש כנ"ל, אז יהיה אור

י"המכוון בזה לדברי האר"י ז"ל (ע"ה) שער סדר אצילות פ"ב דף י"ז ע"א) וז"ל: הרי אם ירצה המעיין להעמיק בדברינו אלה יסתכל היות א"ם פנימיות לעולמות ומקיף כל העולמות, ורגלי קומת א"ק המלביש את א"ם מבריה עד סיום כל העולמות אבי"ע. ואצילות לבוש לז"ת דמלכות שבו וכו', כי עקביים דא"ק מתלבשים בי' ספירות דעשיה וכל אחד כלולה מק' הרי אלף יומין דחול, כי שם הקלי' כולם, ובהשתלם להזדכך ולהתברר האור מעולם העשיה שהוא יסוד יעקב י' עק"ב, כי הם עשר ניצוצי אורה הניתנין בעקב שהוא עולם העשיה, כי אז בעקבא משיחא היא א"ק הוצפא יסגא, ואח"כ יעמדו רגליו על הר

המדרגות הנמוכות שהם כלל הנשמות הנקראים 'שארית יעקב' (ובעיקר כל ניצוצי הקדושה והנשמות השייכים לשורש נשמות החתן והכלה, ולשורש נשמת הצדיקים המרקדים) להעלותם עד רום המעלות בסוד 'וגבה מאד' אותיות אד"ם שהוא אדם קדמון (והוא יעקב הנרמז בתיבת מא"ד כמ"ש בזהר פ' וישב קפ"א ע"ב 'מאד מסטרא דיעקב', ומבואר היטב בדברי הצ"צ בביאורי הזוהר שם ח"א עמוד קכ"ג ואילך, דעליה זאת דיעקב היא עיקר העלייה דלעת"ל עד חביון עוז העצמות הנמשך לבי"ע, לזככו כמדרגת רדל"א דאצילות, ובכוח זה יהיה תחיית המתים לאבי אבות הטומאה, עי"ש) ולהעלות הכלה שהיא כנגד המלכות הקדוש, בסוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה, שהוא האי אבנא דמחת לצלמא על רגלוהי דייקא, ומעלים המלכות עד שרשה העליון בכתר עליון ובסוד המלכות הגנוזה ברדל"א העליון, בסוד אשת חיל עטרת בעלה, ובסוד מלכותך מלכות כל העולמים, דסלקא עד מלכות דא"ס, ולעורר בזה שלמות התיקון והגאולה בב"א.

הערה מח"א. והנה בגמ' שם איתא דר' זירא אמר על רשמואל בר יצחק קא מכסיף לן סבא, ולבסוף כאשר אפסיק עמודא דנורא אמר 'אהני ליה שומותיה' ולחד דעה היינו שומותיה, ופירש"י 'שהיה מתנהג כשומה', ויעויין מש"כ הצ"צ באוה"ת בדרושי התונה (סידור עמו' ר"ה) ובאוה"ת פ' תרומה

הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתיים כאור ז' הימים הראשונים, ז"ת דמלכות דא"ק כנ"ל הנקרא עתיק יומין דאצילות, עכ"ל.

ובזה יש לבאר ענין הריקודין שהוא על דרך מש"א על יעקב אבינו 'נשא לבו את רגליו', דהנה סוד יעקב הוא אותיות י' עקב, והם הנקראים 'שארית יעקב' כמ"ש בע"ח (שער מ"ז פ"ה), באופן שכללות עולמות בי"ע נקראים רגליו, ועל ידי הריקודין מכוונים שהלב שהוא כללות האצילות הנקרא לב דכללות (שהוא בחינת ז"א בערך כללות העולמות כידוע), ישא ויגביה את הרגליו בסוד עליית בי"ע לאצילות, והנה משם ממשיכים בעבודת היחוד להעלות מהלב דכללות שהוא האצילות, עד הראש דכללות שהוא מדרגת א"ק (ולמעלה בקודש עד עולם המלבוש ועד א"ס), ושוב להמשיך התפשטות אור העליון מריש כל דרגין עד האצילות שהוא הלב דכללות, ומשם עד הרגליים שהוא בי"ע דכללות, ועד סוף הרגליו שהוא עקבי א"ק בסוד ממו רגליו ברגליו, אשר עי"כ נתקנים כל הי' ניצוצין שבעקבי א"ק, בסוד שלמות בחי' יעקב שהוא י' עקב.

ובעוצם כוונת הצדיקים רצו לעורר בזה הגאולה השלמה בבחי' שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה וגו', הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, שהוא עליית כל העולמות וכל

בהמה דא"ק), ועי"ז המשיך השראת אלקות לפני הכלה, עד שנתהפך כל הפירוד והשמות דבי"ע שהם רגלי הנוק' שירדו, והשתא נתהפך ועלה לאצילות, ונעשה מיניה לבוש ואש קודש ושלחובין דרחימו המקשטים את היחוד, ואז נעשה השמות לשחוק דקדושה, שהוא חדוותא דשמעתתא כנודע, ושם הוא בחינת השמות דקדושה הנכלל בבית קה"ק ששם שורש היחוד כנודע, ושם נכלל החדוותא בסוד גוריא דנורא דנפיק משם (עי' יומא ס"ט ע"ב) ולכן זכה לעמודא דנורא בפטירתו (ויעו"ש במאמר הנ"ל מש"כ בזה).

ועכ"פ מבואר דזהו עבודת הריקודים לטהר כל בי"ע, ולהפכו לגן עדן בכח המעין דקדושה. והנה זה הוא שורש הנהר היוצא מעדן, ועי"ז נמשכים הה' קולות ממקור גבוה יותר מיוה"כ (כדברי הדגל מחנ"א פ' בא הנ"ל), דכאן יוצא המעין עצמו לחדש הד' נהרות וה' קולות מבי"ת ה', שהוא מקום השחוק' והשמות דקדושה, ששם ליכא ידיעה כלל היכן מקומו של עולם, ואז יתגלה בשלימות הקול אומרים הודו את הוי"ה צבאו"ת [כנודע מדברי התורה אור פ' בא], והוא ההודאה שלמטה מטו"ד, העולה למעלה לראש להיות הוד מלכות, כמ"ש במשיח (זכריה ו' י"ג) 'והוא ישא הוד'.

והנה ככל זה מבואר גם גבי יעקב אבינו דנתבשר בשורה טובה במקומו

(שמות ח"ה עמו' א' תמ"ה) ובהרחבה בדברי בנו מהר"ש בהמשך 'וככה' פרקים מ"א-נ"א, וכן בדברי מוהרש"ב בקונטרס ומעיין (ובד"ה באתי לגני תרנ"ה, ומשם בד"ה זה תש"י) דהיינו שטות דקדושה שהוא בחינת 'לא אדם' שלמעלה מבחינת 'אדם', והוא שורש הנבואה [הנקרא בלשון הכתוב משוגע], והוא השורש העליון של הכלה שלמעלה ממדרגת החתן, עד שעולה למדרגת רדל"א ומלכות דא"ק (הנקרא בהמה רבה).

ויעו"ש דזהו מש"כ לעת"ל ומעין יצא מבית הוי"ה והשקה את נחל השמים, דשמים הוא שטות דקלי', ולעת"ל יתעלה כח השמות לקדושה ויתהפך לאלקות, והיינו דאחר שיכלו הג' קלי' הטמא' (שהם בי"ע דקלי') תתעלה קלי' נגה (שהוא בי"ע דחול) ותתכלל בהמלכות דאצילות, ולמעלה מזה, והכל ע"י עצם המעין (כמבואר בלקו"ת שה"ש ד"ה 'ששים המה מלכות' הראשון דף ל"ט א-ג) שיצא המעין לעת"ל מבית קה"ק עד שיתרפאו על ידו כל המים התחתונים דבי"ע, ונחל שמים יתהפך לעצי שמים של הארון דקה"ק יעוש"ב.

והנה מבואר שם בדבריו דזהו מה שעביד ר' שמואל ב"י בשטותיה יעו"ש. וביאור הדברים הוא שעורר את המעין דקה"ק ששם הוא שורש השמות דקדושה (והיינו כמ"ש דשרשו הוא בחינת רדל"א שהוא

בזה את הגאולה השלמה שאז יתעלו כל עולמות בי"ע לאצילות, כמאמר הכתוב 'שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה' וגו', הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, וכיוונו בכל זה להעלות את השכינה הקדושה הכלולה מכל נשמות ישראל למעלה ראש, ולהשפיע עי"כ שפע גדול לחתן ולכלה ולכל כלל ישראל, ולהמשיך לחתן ולכלה שלמות תיקון הברית וכח היחוד לכל ימי חייהם, שיזכו להמשיך נשמות קדושות לעולם צדיקים וחסידים תלמידי חכמים יראים ושלמים קדושים וטהורים שיגלו יחודו

(כדברי חז"ל בזה), ועי"ז השקה את השמים בקדושת האצילות. וולעומת זה בלעם שהוא לבן הרודף את יעקב, נתקנא במספר את רובע ישראל שהוא השיר מרובע המתגלה בבתי ישראל הכשרים דייקא, ובסמיות עיניו יעץ לבלק עצתו בנחל שטים. ולעת"ל ינשא קברו של משה המכניע את הפעור ומשקה את נחל שטים מהמעייין היוצא מבית קה"ק ואז יתגלה קברו, ויותרו הספיקות בשמות ושחוק דקדושה הצפון ע"י משה במ"ת דלעתיד שממש שורש הה' קולות דמעייין זה, ע"כ הגהה.

של עולם, והוא מה שנעשו שם כל האבנים לאבן שתיה, דסלקא לרישא דכל רישין (עיין רמב"ן על התורה שם בענין האבן ששם מראשותיו), וזהו שהובטח לו ירושת הארץ, ושיחול עילוי שמו מתחילה ועד סוף, דמגיד מראשית אחרית. ועי"ז נשא לבו ונעשה קל ברגליו, להרים את השמות שהוא החוצפא דעקבות משיחא, והעלה ותיקן את 'שארית יעקב' עד לגבוה מאד, שהוא סוד 'ארצה בני קדם' מקום לובן העליון, ולכן נתגלה לו הבאר שהוא המעיין שיצא לעת"ל מבית ה' (כמ"ש בפדר"א פל"ד), ויגל את האבן שנעשה הכל ל'לב בשר'

ואחדותו ית"ש בעולם", ולעורר את ביאת גואל צדק שיבוא במהרה בימינו אמן".

וכשרים וצדיקים קטנים וגדולים, עד שלפעמים נולד צדיק שהוא הידוש נפלא ונורא מאד מאד, שהוא יכול לתקן כמה דורות, ויש שיכולין לתקן כל העולם כולו כמו שאמר רבי שמעון בר יוחאי, יכולני לפטור כל העולם כולו מן הדין, וגם רבי שמעון בר יוחאי נולד מזווג איש ואשה, ומי יודע אם כל אבותיו למעלה למעלה היו כולם צדיקים וקדושים, כי בודאי היו באבותיו הקדומים מצד אביו ומצד אמו כמה וכמה אנשים פשוטים, וזכו שיצא מזרע שלהם צדיק תנא קדוש ונורא איש אלקים כזה, שהכיר את הבורא הקדמון כמו שהכיר וגילה אלקותו בעולם כמו שגילה. וכן בשאר גדולי הצדיקים שכל זה בחינת מי יתן טהור מטמא וכו', וכמו שכתוב הזהרו בבני עם הארץ שמהם תצא תורה וכמו שכתוב בכתבי האר"י זכרוננו לברכה והובא בדברי אדמו"ר זכרוננו לברכה (בסימן ל"ז) בהתורה דרשו וכו', עד שמבואר שם שגם נשמת משיח תבוא דייקא מבחינות כאלו וכו' עין שם וכו', כמבואר בדבריו זכרוננו לברכה בהתורה צוית צדק (סימן כ"ג) שהוא בחינת הולדת פריץ וזרח ממעשה יהודה ותמר שמהם נולד משיח, שנאמר שם ותקשר על ידו שני כו', היינו שאמר להם שמזה הענין בעצמו

ל"עייין לקו"ה (או"ח הל' שבת הלכה ו' אות כ"ג) וז"ל: כי כשהולכים בדת ישראל אזי יכולין לזכות שיהיה נמשך מזה הולדה קדושה, שיהיה נולד בן ישראל שעל ידי זה עיקר תיקון הברית, כי עיקר תיקון הברית הוא על ידי שנולדין ונתרבין בני ישראל, שזהו מצוה הראשונה בתורה שזהו בחינת יוסף הצדיק שהוא עיקר בחינת תיקון הברית, שנקרא בן פורת יוסף בן פורת וכו' לשון פרו ורבו וכו', כי על ידי הולדות ישראל מתבררין הניצוצות מדור לדור, כי כל אחד מזרע ישראל מגדל ומקדש שמו יתברך על ידי המצוות והקדושות ותפלות ושירות ותשבחות שאומר ועושה כל ימי חייו. כי אפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון, וכל זמן ששם ישראל נקרא עליו מקבל השם יתברך התפארות הרבה ממנו כמו שכתוב במקום אחר, ועל ידי כל זה נמשך בחינת תיקון הברית לאבותיו שפגמו בזה, מאחר שעל ידי ההולדה שלהם נמשך בן ישראל בעולם שאומר 'שמע ישראל' פעמיים בכל יום, ומעיד על אחדות היחיד המיוחד יתברך שמו, ועושה מצוות הרבה וכנ"ל.

וכל זה אפילו בהולדה הפחותה אפילו אם נולדים קלי עולם וקטני ערך, מכל שכן וכל שכן שבכל דור ודור נולדים כמה וכמה יראים

רכי מאיד זי"ע אב"ד דק"ק קראסטשוב) וז"ל בקיצור: אותו שהולך לרקוד עם הכלה הוא בדוגמת צדיק יסוד עולם, ובאותו פעם שהכלה מרקדת היא בדוגמת השכינה, שמעלת הרגלים שהיו יורדות מות ח"ו, מעלה אותם כדי להתחבב את עצמה עם דודה, והוא בסוד הקישוט ותיאובתא להתדבק את עצמה בצדיק יסוד עולם, עתה שזה שמרקד עמה הוא בדוגמת צדיק יסוד עולם, והריקוד הוא בסוד צדיק כתיש כתישין לאפקא משחא מעליא וכו' (זוה"ק ח"ג רמ"ז ע"א) כן בגשמי כל כוונתו לשמח את הכלה התחתונה, וכן לשמח את הכלה העליונה בדוגמתה.

לכן צריך לקשר את עצמו בדביקות הרצון עם כל הקומה במחשבה זו לשמח רעים האהובים עליונים ותחתונים בלתי שום פניה היצונית ח"ו, כמו שהצדיק העליון הוא קישורא דכל שייפין וכו' ומבשרי אחזה אלוה ולית אתר פנוי מיניה, כן המשמח ומרקד עם הכלה מוכרח לידבק בה' יתברך בלתי שום פניה היצונית בקישורא דכל שייפין וכו' בלתי שום כונת עצמו, רק שעל ידו יתעוררו ויעלוזו וישמחו ויתחברו חתן וכלה בדיצה וחדוה אהבה ואחזה וכו' ריעים האהובים עליונים ותחתונים, והריקוד הדוגמא של המרקד הוא בא לרמז בצדקו העליון וכו' שעל ידי מעשיו

נמשך תיקון הברית על ידי שמשתדלין שיהיה בהתר על כל פנים על פי התורה, שעל ידי זה נולדין בני ישראל, שכל ההולדות כולם הוא בחינת תיקון הברית כנ"ל, עד שיכולין לזכות שיצא ממנו צדיק גדול וקדוש שיוכל להכיר את הבורא יתברך, ויקשר וידבק את עצמו לאור אין סוף בדבקות וכלליות נפלא דלית מחשבה תפיסה תמן כלל, שזה האור נמשך בבחינת חוט כידוע וכו'.

כי בודאי מי שאינו מאמין בזה, שזה הענין בשרשו הוא בחינה גבוהה וקדושה מאד מאד, שכל הנשמות אי אפשר להם לבוא לזה העולם כי אם על ידי זה, ואף על פי שמחמת חטא אדם הראשון וחטא הדורות נפל ענין זה למקום שנפל, עד שנדמה לאנשים גסים כאלו חם ושלום הוא רק תאוה בעלמא, אף על פי כן מי שמאמין על כל פנים שבאמת הוא דבר גבוה מאד, ויש צדיקים שזיווגם בדבקות נפלא לה' יתברך וכו' וכו', אשרי להם, ואפילו אנשים פשוטים, מאחר שהוא בחיתר על כל פנים על פי התורה, יכולים להוליד מזה זרע ישראל שעל ידי זה הוא תיקון הברית כנ"ל וכו', עכ"ל.

להינעתיק עוד מעט ממה שגילה בזה בספר מאיר עיני חכמים (להרה"ק

שתהיה הכוונה לשמו בלבד, והוא שיכוון בתולדתו אל הכוונה לקבל הנפש השכלית ולהמשכת רוח הקודש, כענין הקרבנות הגופיים, שהיתה הכוונה להשראת שכינה ולהמשכת רוח הקודש, עכ"ל

ומבואר דתכלית הכוונה במצוות פר"ו הוא להמשיך תולדות בהמשכת רוח הקודש, והנה לעת"ל כתיב ומעין יצא מבית ה' והשקה וכו', וביאר בספר תורת היים (סנהדרין דף ק' ע"א) דהמעין היוצא מבית ה' הוא רוח הנבואה שיתעורר לעת"ל, והנה כ"ז מתעורר בכל שמחת חתן וכלה שהוא דונמא דלעת"ל, ואז נמשך שפיכת רוח"ק ממעין היוצא מבית ה'.

הגשמי יזכה להתעורר הברית העליון בקישורא דכל שייפין, לשמח הכלה העליונה להשפיע כל טוב, לשמח חתן וכלה והעולמות עליונים ותחתונים, עכ"ל.

ויעויין עוד בדברי רבינו בחיי (פ' בראשית עה"פ פרו ורבו א' כ"ח) שכתב וז"ל: וטעם המצוה הוא, שתהיה ההולדה הכנה לקבל הנפש השכלית, כדי להכיר בוראו ולעבוד עבודתו, שאם לא כן מותר האדם מן הבהמה אין, וכן אמר הנביא (יחזקאל כג, לו) וגם את בניהם אשר ילדו לי, כלומר לשמי, וביארו בו כי ישראל הם נולדים לשמו, וזאת היא הכוונה בהם, לא ככוונת הרשעים שהוא כדי ליישב העולם ולאכול ולשתות כבהמות, אלא

[נספח]

בענין מנהג ישראל שהכלה שולחת הטלית להחתן

עוד גרגיר קטן בענין מה שנוהגים שהכלה שולחת הטלית להחתן, ויש בזה סודות עמוקים כמ"ש בספח"ק (עי' לקו"מ סי' מ"ט ועוד), ונבאר מעט הענין להכימא ברמיזא, דהנה סוד הטלית מבואר בדברי האריז"ל (שעה"כ דרושי ציצית) שהוא אור מקיף עליון מאד הנמשך ממדרגת הכתר שהוא המדרגה העליונה של 'יחידה' שבנשמת האדם, והוא נמשך בכל קומת האדם, ולכן טלי"ת עולה בגי' עשר פעמים אד"ם כמ"ש האריז"ל, (וה"ם עשר פעמים שם הוי"ה במלוי אלפי"ן כזה יו"ד ה"א וא"ו ה"א שעולה בגי' אד"ם), ומהטלית נמשך הציציות (שהם מקיף דחיה בסוד החכמה) שהם אורות הנמשכים להמלכות שהיא השכינה הק'. ולשון ציצית הוא מלשון ראייה כי על ידי הטלית נמשך ראייה עליונה מאור פני מלך היים, שהוא הארה גדולה וראייה עליונה ממדרגת הכתר והחכמה אל החתן והוא ממשיך הארה גדולה וראייה אל הכלה, וכן ציצית עולה בגי' ד' פעמים כנ"ף כנגד שמירה עליונה הנמשך על האדם בכל הד' רוחות, וכמ"ש הרמב"ם שהטלית והתפלין הם המלאכים השומרים על האדם וכו'.

והנה תכלית כל ההשפעות העליונות הנמשכים אל החתן הוא כדי שהוא ימשיכם אל הכלה, כי נתאזה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים כמו שאמרו חז"ל, והשכינה הק' היא השורה למטה בנשמת ישראל, ועיקר התכלית הוא 'שהכל ברא לכבודו' שהוא 'כבוד שם מלכותו' הנמשך למטה עד עולם הזה התחתון, וכל כלל ישראל הם בני מלכים שהם ענפים מהשכינה הק' הנקראת מלכות ואליהם נמשך כל השפע הנמשך לשכינה הק'.

וכמו כן בפרטות בכל חתן וכלה, שהחתן הוא כנגד קוב"ה והכלה כנגד השכינה הק', והחתן ממשיך כל השפע להשכינה הק' שזהו כל התכלית (והוא סוד תכל"ת מלשון תכלי"ת, ולכן צריך בציצית פתיל תכלת, וסוד פתי"ל הוא עשרים פעמים שם הוי"ה שהם י' הוי"ת במלוי ההי"ן העולים

כמספר פתי"ל כמ"ש האריז"ל, כי המלכות יש לה עשר הוי"ת בכל קומתה, ומקבלת מהחתן עשר הוי"ת, והרי שיש לה עשרים שמות הוי"ה, וסודו הוא עשר פעמים שם הוי"ה במלוי ההי"ן כזה יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה שכל הוי"ה כזאת עולה בגי' נ"ב כנגד ב' הוי"ת, בסוד מערת המכפלה שיש למלכות הוי"ה כפולה, ואכמ"ל). ונמצא שכל מה שהחתן מקבל אור העליון בסוד הטלית שהוא אור המקיף הגדול, הוא לצורך הכלה.

ולפי זה יש לבאר, דלכן נהגו שהכלה שולחת את הטלית לחתן, כדי להורות שכל התכלית הוא בשבילה, ועל ידי שהיא משתוקקת לקבל כל הקדושה מהחתן, הרי היא מעוררת למעלה להשפיע עליו שפע המקיפים כדי שיוכל להמשיכם אליה.

ובזה יש לבאר מאמרם ז"ל (במדרש תהלים מזמור כ"ז) אמר רבי אבין, נטלו הקב"ה (אתל האור הראשון של ששת ימי בראשית) ונתעטף בו כטלית והבריק את העולם מזיוו. הדא הוא דכתיב, (תהלים קד, ב) עוטה אור כשלמה. ויש לפרש דנתלבש כביכול בבחי' הטלית אשר תכליתה הוא להמשיך אור מקיף לכל העולמות עד השכינה הק' למטה בנשמות ישראל, וכמ"א הז"ל במקו"א שהקב"ה העלה נחת רוח ממעשה הצדיקים ועי"כ נמשך הרצון לברוא את העולמות. והוא הסוד הגדול שהכלה שהיא בחי' השכינה הק' מעלה נחת רוח לחתן לעורר הרצון להשפיע ולבנות דורות ישרים מבורכים עד ביאת הגואל בכ"א.

ליקוט מספר 'זוהר חי' להגה"ק מקמארנא זי"ע בענין חופה

וברכות התנים

כתב בזוהר חי פרשת תרומה (דף קס"ט, והוא בדף פ"ה ע"ג ואילך בדפי הספר) כוס ישועות אמרו לי בחלום כי כל כוס כלי יסוד דנוקבא, ובנוק' דקלי' יסודה כוס התרעלה גיהנם, וביסוד דקדושה יש שלשה כלים כמבואר בע"ח שער תיקון הנוק', וכלי הפנימי דבינה נקראת כוס ישועות, כוס מלא, יין מלא ברכת ה'.

ענין חופה מבואר בהעלותך קמ"ח דא איתו רישא דכל נהורא, שירותא דכולא, אור קדמאה היוצא מקצה השמים, מן יסודות אבא ואמא כמבואר שער עמידה, והוא נעשה לבוש אור עליון שם אלו"ה, חופאה להאי בקר כמבואר בלקו"ת וירא, והוא חופה אל ו"ה חתן וכלה כמבואר שם מענין לבוש של אור קדמאה הנעשה לכל הנשמות, רוח עילאה דתרין עיטרין אשר משם רוחא דשביק בה בעלה.

ומה שאמר שרפים, ידוע שסוד שרפים יש בקלי' נחשים השרפים הם אש חום של יסודות דקלי' אש גיהנם לניאוף, וכנגדם בקדושה יסודות הקדושים דדכו"נ נקראים שרפים כמבואר בקול ברמה מענין שמות אלהים, והם מנצפך חום אש גבורות דזו"נ, ובעת הזיווג עאלו אלו אלהים קדושים ביסודות דדכו"נ וביסוד נקודת ציון שבנוק', והם אפר חם שרפים ותשוקה זאת עולה עד א"ס כי חום וחיית זה עולה עד א"ס, כי זה מעורר לזה וזה לזה משכיל לאיתן כידוע, וזהו שרפים תשוקתן עומדת ממעל לו, על הששה קצוות, כי התשוקה עולה עד הדעת ועד א"ס המחדש אורות חדשים, וכן או"א לחם חם, כי הלחם המזל המעוררין לזיווג היה הלחם חם, לרמוז כי תמיד הוא חם לעורר זיווג עליון, ויסודות דאו"א נקראים גם כן שרפים, ובבריאה ג"כ שרפים, וזהו שאמר אלין קרשים קשרים דקדושה קיימין בתקוני דכלה, כי כלה הוא נקודת ציון יסודה הפנימי, ויש שני פעמים ציר שג' ש' ש' שהם שש פשתן, והנה החיצונים כאשר בא נחש עלחזה והטיל בה זוהמא, לא היה נכנס בפנים רק עד צירים אלו לבד בסוד נהפכו עליה ציריה, כי ציר ש' ושני צירים הם שני שינין, וכאשר שולטין החיצונים

ומעוררין שם אש גיהנם אש זרה זוהמא, נעשים שקר (העולה ב' פעמים ש'), ובקדושה הם קרשים (קרש אותיות שקר) שדה תפוחים (עי' שעה"כ בדרוש תחום שבת דף ס"ג ע"ד דכנגד שקר דקלי' הוא שדה דקדושה, ומאותיות שקר נעשה שדה וכו' עיי"ש), צירים דלתות ה"ג מנצפ"ך, וזהו תפלת ישעיה יצר כי זה הציר יצרים וצלם כידוע שביסוד אשה צריך אתהלנוצרו שלא יעשוהו שקר רק שיהיה שלם קרשים למשכן שרפים עומדים ממעל וסחרן סחרנא דחופה הוי"ה אהי"ה יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה (עולה בגי' צ"ט כמספר חופ"ה) מובחר נפשה שבא מאו"א רוחא דשביק בה בעלה, והוא נשמתה ונקראת חופה אעביד חופאה להאי בקר, כי שם נגנו יסוד צדיק באור קדמאה החופה על הכל למשרי בהאי חופה רוח עלאה דתרין מזלין נצר ונקה רי"ו של תבל (תב"ל עולה ב' פעמים רי"ו), וכן כלה לתתא כשמקבלת קידושין וכל קדש הם ממזלא עלאה אור קדמאה כולל כל שבעה המתפשטין והוא מאיר להם וממתיק להם וזהו בתיקוני שפירו מש"ע נהורין דפנים עליונים אור לבוש עליון.

וכד סלקא בשבע ברכאן איקרי כלה, והוא כלת משה כנסת ישראל פרצוף הפנימי של הנוק', ודעת אתי בשית סטרין, כי מתפשט בכל ששה קצוות בששה ווין והעטרה הוא השביעית שקוצי"ת הנכנס בנקודת ציון דיסודה מזריע זרע למינהו שבעה ושבעה, כי אור קדמאה המאיר וממתיק אל כל שבעה המתפשטין הוא שבעה שרשים שבע ברכות יומם דאזיל עם כלהו יומין ליכנסם לנקודת ציון כלה בסוד זין ווין דמ"ב, ויש מ"ב זווגים כי מאותו מ"ב ממשיך היסוד טפת החסדים דזווג ובכל זיווג יש זיווג כפול בסוד אור קדמאה יומם דאזיל עם כולהו יומין וכו'.

ברכה קדמאה על הגפן, גפן שלשה פנים שביסודה ש' רושם והותם אבות שביסודה, באר חפורה שרים, והדעת הוא שלשה פנים דאסהיד באנפוי גווני דאנפוהי הידוע, ומשם נמשכת הטפה מיסוד עליון אל יסוד דנוק', ונעשין בריות שלימות פרי הגפן [פירוש הגפן הוא כלי היסוד, ופרי הגפן הם הנשמות הנתקנות שם], ממנו פריך כולל נשמות זכרים ונקבות, יין הוא זווג הנשיקין ועביד פרי לעילא ותתא, גפן שלשה פנים דיסודה ש נטיל כלא

ואפיק, והם אתערי דשמאלא התעוררות **מנצפך גבורות יין**, ולבתר [בברכת שהכל ברא לכבודו] וימינו אור קדמאה תחבקני, וימינו תחבקני מספר י"ה פעם יו"ד ה"ה, ו"ה פעם ו"ו, הם מובחר נפשה בן ימין, והבן היטב. וההוא אילנא דחיי פנימיות יסוד דדכורא נקרא עץ חיים שכולו חיים, וסוד גפן יסודה החיצון ש שלשה פנים ציר ודלת, וגבורות מנצפך יין שבתוכה.

שהכל ברא, יסודה הפנימי נקודת ציון ששם מתחברין היסודות באחדות אור א"ס רזא ויסודה דברית קדישא של יסוד דדכורא, חדוה דחבורא דנטיל כל ברכאן מרזא דימינא יסוד אבא, דהא בקדמיתא ההוא פרי גבורות זכרים שהם חסדים טובים ומאירים, נחית ההוא פרי ההוא טפה ונגיד לברית לנגדא ליה ליסודה להאי כלי מעלה מ"נ גבורות, ודא המשכות הטפה של חסד מסטרא דימינא. שמאלא אתער בהתעוררות מ"נ, וימינא עביד, מושך אור מים רקיע, לבתר [בברכת יוצר האדם] ביסודה נכלל טפת החסד ימינא בשמאלא ושמאלא בימינא למהוי רזא דאדם כי שם נצטייר סוד אדם.

כללו של דבר מפרש פרי הגפן על הכלי רוחא דשביק בה בעלה טפת גבורות מ"נ, **שהכל ברא לכבודו** טפת מ"ד משם מ"ה החדש כמבואר שער הנסירה פ"ב מסוד שמות ב"ן שבשני היסודות מובחר הנפש מן הגבורות יין הטוב היוצא מן הכלי, גפ"ן [כג"י] אליה"ו נד"ב אביהו"א. וכל אלו נתקנו על ידי טפת ה"ח וה"ג משם מ"ה החדש יורדין מלמעלה מן המוחין בסוד מ"ד, ואלו ארבע בחינות של היין, והגפן, ושהכל, ברא לכבודו טפת מ"ה, מתחברין כל אלו ביסוד דנוק' ומצטיירת בסוד זכר יוצר האדם

ובסוד נקבה כל אחד מ"ה ב"ן [אשר יצר את האדם] בצלמו בצלם דמות והתקין לו נקבה בנין עדי עד, [וסיום הברכה] יוצר האדם' זכר ונקבה, עמודא חדא נצח דירכא שמשם עיקר בנין הנוק', שמצד הנוק' שניהם עמודא חדא כמבואר שער השמות בענין נו"ה בנין הנוק' [פי' דנו"ה הם תרי פלגי דגופא ומתחלקים בשם צבאות חציו לנצח וחציו להוד, ומפרש עפי"ז שנכלל ההוד שהוא מקום המלכות בנצח שהוא הדכורא].

שוש תשיש, כי אלו בנים ונשמות שנצטיירו שם זכר ונקבה על ידי הטא אדם נפלו אל הקלי', ובקיבוץ גליות יתוקן הכל, [וסיום הברכה] משמח ציון נקודת ציון בבניה הבונין אותה, וקיבוץ גליות וניצוצין הם תיקון נו"ה עמר נקי בני ישראל [ולכן ברכה זו בהוד ירכא שמאלא בסוד תיקון הניצוצין שהם בחי' נו"ה, ושרשם בנו"ה דעתיק שממנו נמשך תיקון עמר נקי שהוא השערות דא"א, עי' ע"ח שער י"ג פ"ו].

ועל ידי בירור הנשמות והניצוצין מעמקי הקלי' לצורך מ"נ ומ"ד נעשה בכל יום יחוד מאור חדש אור א"ם וזיוג חדש ותפלה חדשה, וזהו שמח תשמח בכל יום ובכל עת את צדיק וצדק רעים אהובים בעוצם יחוד הפנימי דלא אתעדין דא מן דא.

ואח"כ ברכה שביעי[ת] על הגדלות הנשמות והעולמות במוחין גדולים שהוא מקיים כולא ומתברכין כולא כללא דעשר אמירן הידוע בשער טנת"א רוח הפנימי בעשר ספירות [נראה דמפרש דהשש ברכות ראשונות קאי על יחוד דכלי ויחוד דהולדה בסדר יצירת הולד, בבחי' עיבור ויניקה, וברכה שביעית קאי על מוחין דגדלות פרצוף הפנימי בעשר ספירות, ולכן היא ברכה כוללת וכו'].